

APOŠTOLSKÁ EXHORTÁCIA

PÁPEŽA PAVLA VI.

EVANGELII NUNTIANDI

biskupom, kňazom
a veriacim celej katolíckej Cirkvi
o ohlasovaní evanjelia v dnešnom svete.

*Preložil pracovný krúžok v Ríme pod vedením Andreja Pauliniho, SDB.
Prvé vydanie vyšlo v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda, Rím 1978
Druhé opravené vydanie vyšlo v Združení Jas, Zvolen 1992
Tretie vydanie: Spolok sv. Vojtecha, Trnava 1999
Revízia prekladu: Václav Kocián*

ÚVOD

Úsilie ohlasovať evanjelium

1. Úsilie ohlasovať evanjelium ľuďom dnešnej doby, ktorí sú plní nádeje, ale trápí ich neraz aj strach aj úzkosť, treba zaiste pokladať za povinnosť, ktorú plníme nielen voči spoločenstvu kresťanov, ale aj voči celej ľudskej spoločnosti.

S úradom nástupcu Petra dostali sme od Krista Pána úlohu posilňovať bratov¹ a pokladáme ju za každodennú povinnosť², za zmysel nášho života a činnosti a za najdôležitejšiu vec nášho pontifikátu. A zdá sa nám, že táto úloha nadobúda väčší zmysel a dolieha na nás vtedy, keď prijímame príkaz posilňovať bratov v ohlasovaní evanjelia, aby túto úlohu plnili s väčšou láskou, snahou a radosťou.

Z príležitosti troch udalostí

2. A toto máme teraz na mysli na záver Svätého roku, v priebehu ktorého sa Cirkev usilovala ohlasovať všetkým ľuďom evanjelium³ a na nič iné nehľadela, ako na hlásanie radostnej zvesti, ktorú priniesol a šírila Ježiš Kristus podľa dvoch hlavných príkazov: oblečte si nového človeka⁴ a Zmierte sa s Bohom⁵.

Vedie nás k tomu spomienka na desiate výročie II. vatikánskeho koncilu. Jeho uzávery sa dajú nakrátko zhrnúť v tomto jedinom bode: usilovať sa, aby Cirkev XX. storočia stala sa ešte schopnejšou ohlasovať evanjelium ľuďom tejto doby.

Túžime to urobiť po skončení prvého roku od tretieho všeobecného zhromaždenia biskupov na synode, ktorej predmetom, ako je známe, bolo ohlasovanie evanjelia. A to tým skôr, že to od nás žiadali synodálni Otcovia. A naozaj, keď sa skončila významná synoda, s dôverou a prostotou sami sa rozhodli vložiť ovocie svojej práce do rúk Pastiera celej Cirkvi, vyhlásiac, že očakávajú od rímskeho biskupa nový podnet, ktorý by vedel priniesť šťastnejšie časy ohlasovania evanjelia Cirkvi, ešte hojnejšie preniknutej nesmrteľnou silou a mocou Turíc⁶.

Veľký význam evanjelizácie

3. My sami sme opätovne zdôrazňovali dávno pred synodou veľký význam tejto otázky o ohlasovaní evanjelia. Dňa 22. júna roku 1973 sme takto prehovorili pred posvätným kolégiom kardinálov: "Podmienky spoločnosti nás všetkých nútia prijať metódy a všetkými silami hľadať cesty a spôsoby, ako prinášať ľuďom dnešnej doby kresťanské posolstvo, v ktorom jedinom budú vedieť nájsť odpovede na svoje otázky a čerpať silu na plnenie

medziľudských povinností"7. A ešte sme dodali toto: "Aby sme presne vyhovelí požiadavkám koncilu, ktoré na nás doliehajú, je potrebné nielen mať pred očami dedičstvo viery, ktoré má Cirkev odovzdať dnešným ľuďom celé a neporušené, ale aby sme im toto dedičstvo, nakoľko je to možné, aj jasne a presvedčivo predkladali.

Synoda roku 1974

4. Celá otázka ohlasovania evanjelia spočíva vo vernosti voči posolstvu, ktorému slúžime, a voči ľuďom, ktorým ho máme odovzdať celé a živé. Z toho vyplývajú tri veľmi páľčivé otázky, na ktoré sa synodálni Otcovia zamerali:

- Aká je dnes vnútorná sila evanjelia, ktorá má úplne preniknúť svedomie človeka?
- Nakoľko a ako je schopná sila evanjelia naozaj premeniť mysle ľudí tohto sveta?
- Aké cesty a spôsoby treba používať pri ohlasovaní evanjelia, aby sa jeho sila premenila na skutky?

Toto hľadanie jasne predkladá otázku, ktoré si dnes Cirkev dáva a ktorú možno vyjadriť takto: Po koncile a pod vplyvom koncilu, ktorý treba zaznačiť do histórie ako Božiu hodinu, cíti sa Cirkev schopnejšia ohlasovať evanjelium a rozsievať ho do ľudských srdc uvedomele, s duchovnou slobodou a účinnosťou?

Výzva na hlbšie uvažovanie

5. Všetci cítime nutnosť odpovedať na túto otázku úprimne, pokorne a s oduševnením a podľa nej vytvoriť normy pre život.

Podľa našej starostlivosti o všetky cirkvi8, chceme pomôcť svojim bratom a synom, aby mohli na túto otázku odpovedať. Naše slová o ohlasovaní evanjelia, vychádzajúce z bohatých materiálov samotnej synody, nech sú povzbudením pre všetok Boží ľud v Cirkvi, aby o tom začal uvažovať, a vo všetkých nech prebudia novú snahu, najmä u tých, ktorí sa namáhajú v slove i náuke9 a aby každý zachádzal správne so slovom pravdy10 a bol ohlasovateľom evanjelia, plniac dokonale svoje poslanie.

Toto povzbudenie sa nám videlo preto také dôležité, lebo ohlasovanie evanjelia nie je ponechané na ľubovôľu Cirkvi, ale je jej poslaním a povinnosťou, ktorú jej uložil Pán Ježiš, aby ľudia mohli uveriť a spasíť sa. A tak ohlasovanie evanjelia je potrebné, je jediné a nič iného ho nemôže nahradiť. Okrem toho nestrpí nedbalosť, ani pomiešanie s princípmi iných náboženstiev, ani prispôsobovanie, pretože od neho závisí celá spása ľudí a ono obsahuje najväčšie krásy Božieho zjavenia. Nehľadá ľudskú múdrosť a samo osebe je schopné vzbudiť vieru. Vieru, hovoríme, ktorá sa opiera o moc Božiu11.

I.

OD KRISTA OHLASOVATEĽA K CIRKVI OHLASOVATEĽKE

Evanjelium je pravda. Preto je potrebné, aby ohlasovateľ pravdy jej venoval všetok čas a všetky sily a, ak by bolo potrebné, aj život.

Svedectvo a poslanie Ježiša Krista

6. Svedectvo, ktoré Ježiš Kristus vydal sám o sebe a ktoré sv. Lukáš prináša vo svojom evanjeliu: "Musím zvestovať Božie kráľovstvo"12, má zrejme veľký význam. V jednom výroku zhrňuje celú úlohu a poslanie Ježiša Krista: "Lebo na to som poslaný"13. Tieto slová dostanú svoj plný význam, ak ich porovnáme s textami evanjelia, kde si Kristus privlastňuje výrok Izaiáša proroka: "Duch Pána je nado mnou, lebo ma pomazal, aby som hlásal evanjelium chudobným"14.

Ježiš vyznáva, že úloha, pre ktorú ho Otec poslal, je niestr radostnú zvesť z mesta do mesta, predovšetkým chudobnejším; oni sú často ochotnejší prijať ho, aby bolo zjavné, že sa splnili prisľúbenia Zmluvy, ktoré Boh ponúkal ľuďom. Aj všetky časti Kristovho tajomstva - samo vtelenie, zázraky, náuka, povolanie učeníkov, poslanie dvanástich apoštolov, kríž a vzkriesenie, večná prítomnosť medzi svojimi - patrili k ohlasovaniu evanjelia.

Ježiš Kristus - najväčší hlásateľ evanjelia

7. Na synodálnych zhromaždeniach biskupi veľmi často pripomínali pravdu, že Ježiš sám bol Evanjeliom Božím15 a prvým, najväčším hlásateľom evanjelia. A tým bol až do konca, dokonale, až po obeť svojho pozemského života.

Aký význam pripisoval Kristus zverenému poslaniu ohlasovať evanjelium? Nie je ľahké súhrne a presne

vysvetliť, čo je v skutočnosti ohlasovanie evanjelia, ako ho Kristus rozumel a ako ho on uskutočnil, aké prvky obsahuje, akým spôsobom a akými cestami sa má uskutočňovať. Pokusy urobiť takýto súhrn nebudú nikdy vyčerpané. Nech nám teda stačí pripomenúť aspoň niektoré hlavné body.

Kristus ohlasoval Božie kráľovstvo

8. Kristus ako ohlasovateľ evanjelia predovšetkým ohlasoval kráľovstvo, pravda, kráľovstvo Božie, ktorému pripisoval takú dôležitosť, že popri ňom je všetko len to "ostatné", ktoré sa pridáva¹⁶. Kráľovstvo Božie treba teda pokladať za niečo absolútneho a všetko ostatné sa musí naň zameriavať. Kristus rozličným spôsobom opisoval šťastie tých, čo patria k tomuto kráľovstvu. Hovoril, že ono paradoxne spočíva na veciach, ktoré svet odmieta¹⁷. Podobne opisoval aj požiadavky tohto Kráľovstva, jeho Magnu Chartu¹⁸, jeho hlásateľov¹⁹, tajomstvá²⁰, maličkých²¹, bedlivosť a vernosť, ktorá sa očakáva od každého, kto očakáva jeho príchod²².

Kristus ohlasoval spásu

9. Kristus ohlasoval ako vrchol a stred svojej blahozvesti spásu, t.j. veľký Boží dar, za ktorý treba pokladať nielen oslobodenie od všetkého, čo človeka utláča, ale hlavne oslobodenie od hriechu a od zlého, spojené s radosťou, ktorú dosahuje človek, keď spozná Boha a Boh človeka, keď ho vidí a v ňom s dôverou spočíva. Toto všetko sa začalo počas Kristovho života a získava sa natrvalo jeho smrťou a vzkriesením, no treba ho trpezlivo uskutočňovať v premenách dejín, dokiaľ sa všetko nezavrší v deň posledného Kristovho príchodu, o ktorom nikto nevie, kedy príde, iba Otec²³.

Iba silní sa zmocňujú kráľovstva

10. Toto kráľovstvo a spásu - tieto slová sú kľúčom k pochopeniu ohlasovania evanjelia Ježiša Krista - môže prijať hociktorý človek ako milosť a milosrdenstvo. Každý ich však musí dosiahnuť násilím - ako hovorí Pán: násilní sa ho zmocňujú²⁴ - námahou a bolesťou, životom podľa evanjelia, sebazaprením a krížom, duchom evanjeliových blahoslavenstiev. Každý môže dosiahnuť tieto dobrá, predovšetkým úplnou duchovnou obnovou, ktorá sa v evanjeliu nazýva metanoia, t.j. úplným obrátením človeka, keď sa jeho myseľ a srdce úplne zmenia²⁵.

Vytrvalé kázanie

11. Ohlasovanie Božieho kráľovstva Kristus uskutočňuje vytrvalým kázaním slova, ktorému nikde nenájdeme páru a rovnosti: "Čo je to? Nové učenie s mocou. Aj nečistým duchom rozkazuje"²⁶. "I prisviedčali mu všetci a divili sa milým slovám, čo vychádzali z jeho úst"²⁷. "Nikdy tak človek nehovoril"²⁸. Lebo Kristove slová obsahujú Božie tajomstvá, jeho úmysly a prisľúbenia, a preto sú schopné premeniť srdce človeka a jeho osud. Evanjeliové znamenia

12. Takéto ohlasovanie Kristus uskutočňuje aj nespočetnými znameniami, ktoré vzbudzujú obdiv zástupov a súčasne ich strhávajú túžbou vidieť ho, počuť a obrátiť sa s jeho pomocou. Sem patria uzdravenia nemocných, premena vody na víno, rozmnoženie chlebov, vzkriesenie mŕtvych. Z týchto znakov sa vynára znamenie, ktorému Ježiš pripisuje veľký význam, t.j., že prostým a chudobným sa ohlasuje evanjelium, stávajú sa jeho učeníkmi, v jeho mene sa zhromažďujú a vytvárajú veľké spoločenstvo tých, čo v neho veria. Lebo Ježiš, ktorý tvrdil: "Musím zvestovať Božie kráľovstvo"²⁹, je ten istý Ježiš, ktorý prišiel a zomrel, "aby zhromaždil všetky rozptýlené Božie deti"³⁰. Takýmto spôsobom sa teda zjavuje Kristus a toto zjavenie o sebe potvrdzuje a dopĺňa svojimi slovami a skutkami, znameniami a zázrakmi, najmä však svojou smrťou a vzkriesením a zoslaním Ducha Pravdy³¹.

Cirkev - spoločenstvo hlásateľov spásy

13. Tí, čo s úprimným srdcom prijímú blahozvešť, pod vplyvom prijatej zvesti a sprostredkovanej viery zhromažďujú sa v Ježišovom mene, aby spoločne hľadali, budovali a do života uvádzali Kráľovstvo. Takto zakladajú spoločenstvo a ono samo sa tiež stáva ohlasovateľom evanjelia. Príkaz, adresovaný dvanástim apoštolom: "Chodte a hlásajte evanjelium" platí pre všetkých kresťanov, aj keď odlišným spôsobom. Toto je dôvod, prečo ich Peter nazýva "jeho vlastným ľudom, aby zvestoval slávne skutky toho, ktorý ich zo tmy povolal do svojho obdivuhodného svetla"³², totiž tie isté veľké Božie skutky, o ktorých každý z veriacich mohol počuť hovoriť svojou vlastnou rečou³³. Konečne evanjelium o Kráľovstve, ktoré prišlo a už sa začalo, patrí všetkým ľuďom všetkých čias. A tí, čo túto zvešť prijali a jeho silou sa zhromažďujú v spoločenstve spásy, môžu a majú

ho odovzdať a rozširovať.

Prvotné poslanie Cirkvi

14. Cirkev to dobre vie, keď si uvedomuje Spasiteľove slová: "Musím zvestovať Božie kráľovstvo"³⁴. Právom ich na seba vzťahuje a so sv. Pavlom dodáva: "Veď ak hlásam evanjelium, nemám sa čím chváliť, to je moja povinnosť a beda mi, keby som evanjelium nehlásal!"³⁵. Čo sa však nás týka, s veľkou radosťou a potechou sme po skončení schôdzky biskupov v októbri 1974 počúvali tieto závažné slová: "Chceme opäť zdôrazniť, že príkaz ohlasovať evanjelium všetkým ľuďom je prvotnou a prirodzenou povinnosťou Cirkvi"³⁶. Tento príkaz a poslanie si žiada veľké a vážne zmeny dnešnej spoločnosti. Úloha ohlasovať evanjelium je milosť a vlastné povolanie Cirkvi a vyjadruje jej pravú povahu. Cirkev je tu pre hlásanie evanjelia, t.j. aby zvestovala a učila slovo Božie, aby k nám cez ňu prišiel dar milosti, aby sa hriešnici zmierili s Bohom a aby neustále obnovovala Kristovu obeť vo svätej omši, ktorá je pamiatkou jeho smrti a slávneho vzkriesenia.

Vzťah medzi Cirkvou a hlásaním evanjelia

15. Kto si pri čítaní kníh Nového zákona pozorne všimne začiatky Cirkvi a jej rozvoj v jednotlivých časoch, spôsob života a činnosti, nemôže nezbadáť, že ohlasovanie evanjelia je vnútorne spojené s bytím Cirkvi:

- Cirkev odvodzuje svoj pôvod z ohlasovania evanjelia Ježiša a dvanástich apoštolov. Sama je prirodzeným, úmyselným ovocím tohto diela, zo všetkých najbližším a najvýraznejším: "Chodte teda a učte všetky národy"³⁷. A skutočne, "oni prijali jeho učenie a dali sa pokrstiť, i pripojilo sa ich v ten deň asi tritisíc duší... Takto Pán každodenne pripájal k nim tých, čo mali byť spasení"³⁸.

- Cirkev, ktorá vznikla z takéhoto poslania, Ježiš posielal ďalej. Ona ostáva na svete, kým Pán slávy sa vracia k Otcovi. Ostáva zastretým a súčasne jasným znakom novej prítomnosti Ježiša, jeho odchodu a zotrvaťania s nami. Ona ho predlžuje a on v nej pokračuje. Ale na prvom mieste je potrebné, aby trvale uskutočňovala jeho poslanie a dielo hlásania evanjelia³⁹. Spoločenstvo kresťanov sa nikdy neuzatvára do seba. Jeho vnútorný život, t.j. snaha modliť sa, počúvanie slova a náuky apoštolov, uskutočňovanie bratskej lásky a lámanie chleba⁴⁰ iba vtedy dosiahne svoju plnú moc a silu, keď prejde do svedectva, vzbudí obdiv a obrátenie duší a premení sa na kázanie a zvestovanie evanjelia. Tak celá Cirkev preberá poslanie ohlasovať evanjelium a práca každého jedného veľmi prospieva všetkým.

- Cirkev ako zvestovateľka evanjelia začína svoje dielo tým, že sama sebe ohlasuje evanjelium. Lebo ako spoločenstvo veriacich a tiež ako spoločenstvo nádeje, ktorá sa má prejavovať životom a odovzdávať aj druhým, ako aj spoločenstvo bratskej lásky, neustále cíti potrebu počúvať to, v čo verí, aj dôvody svojej nádeje, aj nový príkaz lásky. Ako Boží ľud, zapojený do sveta a často pokúšaný modlami, sama neprestajne musí počúvať ohlasovanie "veľkých Božích skutkov"⁴¹, ktoré ju obrátili k Bohu, aby ju Pán znova volal a dovedna zhromažďoval. Skrátka, Cirkev musí neustále počúvať zvestovanie evanjelia, aby si mohla zachovať čerstvú silu oduševnene ho ohlasovať. Druhý vatikánsky koncil pripomenul⁴² a synoda biskupov roku 1974 pevne zhrnula túto náuku o Cirkvi, ktorá nepretržitou konverziou a obnovou sama sebe ohlasuje evanjelium, aby ho mohla hodnoverne ohlasovať ľudstvu.

- Cirkvi bol zverený poklad blahozvesti, ktorú treba odovzdať ľudstvu: prisľúbenia Nového zákona, splnené v Ježišovi Kristovi, náuka Pánova i apoštolov, slovo života, pramene milosti a Božej dobroty, cesta spásy. Toto všetko bolo zverené Cirkvi. Tieto hodnoty, obsiahnuté v evanjeliu, Cirkev uchováva v ohlasovaní ako živý a vzácny poklad, nie aby ich skrývala, ale aby ich odovzdala ľuďom.

- Pretože Cirkev dostala poslanie a prijala zvesť evanjelia, sama posielala hlásateľov evanjelia. Vkladá im do úst slová spásy, vykladá im blahozvesť, ktorej je strážkyňou, odovzdáva im príkaz, ktorý sama dostala a neposielala ich kázať seba samých, svoje výmysly⁴³, lež evanjelium. Veď ani oni, ani ona sama nie sú absolútnymi pánmi, aby mohli s ním narábať podľa ľubovôle, ale aby ho ako správcovia čo najvernejšie odovzdali druhým.

Cirkev nerozlučne spojená s Kristom

16. Je teda veľmi úzke spojenie medzi Kristom, Cirkvou a ohlasovaním evanjelia. V tomto "čase Cirkvi" jej bolo zverené poslanie ohlasovať evanjelium. A toto poslanie nie je dovolené vykonávať bez nej a tým menej proti nej.

Bude dobré nakrátko pripomenúť, čo v tejto dobe s poľutovaním počúvame o ľuďoch - radi by sme verili, že sú

dobromyseľní, celkom iste sú však ďaleko od pravej cesty -, ktorí tvrdia, že chcú milovať Krista, ale nie Cirkev, že chcú počúvať Krista, ale nie Cirkev, že chcú patriť Kristovi, ale chcú žiť mimo Cirkvi. Výrok evanjelia: "Kto vami pohŕda, mnou pohŕda"⁴⁴, jasne ukazuje, aké absurdné je toto rozdelenie. Ako môže niekto povedať, že chce milovať Krista bez toho, žeby miloval Cirkev, keď jedno z najvynikajúcejších svedectiev sv. Pavla o Kristovi hovorí: "Kristus si zamiloval Cirkev a seba samého vydal za ňu?"⁴⁵

II.

ČO ZNAMENÁ OHLASOVAŤ EVANJELIUM

Evanjelizačná činnosť je zložitá

17. V evanjelizačnej činnosti Cirkvi sú určité prvky a zložky, ktoré treba zachovať. Niektoré sú také dôležité, že sa niekedy snažíme ich stotožniť so samotnou evanjelizáciou. Preto sa mohla evanjelizácia definovať ako hlásanie Krista tým, ktorí ho ešte nepoznajú, alebo ako kázanie, katechéza, udeľovanie krstu a iných sviatostí. Nijaká čiastočná a neúplná definícia však nemôže vystihnúť takú bohatú, zložitú a dynamickú skutočnosť, akou je evanjelizácia, bez toho, žeby sa nevystavovala nebezpečenstvu, že pojem evanjelizácie ochudobní alebo skomolí. Evanjelizáciu nemožno naplno pochopiť, ak nevezmeme do úvahy všetky jej zásadné zložky. Tieto zložky, ako už zdôraznila vyššie spomenutá biskupská synoda, sa pod jej vplyvom stále viac prehlbujú. S radosťou zisťujeme, že sa v zásade zhodujú s tými, ktoré vytýčil Druhý vatikánsky koncil, najmä v konštitúciách: Svetlo národov (Lumen gentium - pozn. KVAS), Radosť a nádej (Gaudium et spes - pozn. KVAS) a v dekréte Ad gentes.

Obnova ľudstva...

18. Evanjelizovať pre Cirkev znamená prinášať radostnú zvesť celému ľudstvu, ľudí vnútorne pretvárať a vytvárať z nich nové ľudstvo: "Hľa, všetko robím nové"⁴⁶. Ale nové ľudstvo nie je možné bez nových ľudí, totiž nových skrze krst⁴⁷ a život podľa evanjelia⁴⁸. Účelom evanjelizácie je práve dosiahnuť túto vnútornú premenu, a ak treba, nejako ju vyjadriť slovom. Správnejšie by sa to dalo povedať, že Cirkev evanjelizuje vtedy, ak sa snaží obrátiť osobné i kolektívne ľudské svedomie jedine silou a božskou mocou posolstva, ktoré hlása⁴⁹, a ak sa usiluje premeniť aj všetku činnosť, ktorú títo ľudia vykonávajú, spolu s ich životom a prostredím, v ktorom žijú.

...a spoločenských vrstiev

19. Hovoríme o spoločenských vrstvách a triedach, ktoré sa majú pretvárať. Cirkvi nejde len o hlásanie evanjelia v širších zemepisných oblastiach alebo stále rastúcemu počtu obyvateľstva, ale ide jej aj o to, aby slová evanjelia pretvárali zásady, podľa ktorých ľudia posudzujú rozhodujúce hodnoty, predmety, na ktoré sústreďujú všeobecný záujem, spôsob myslenia, pramene, z ktorých čerpajú podnety a vzory ľudského života, ktoré sú v rozpore s Božím slovom a plánom spásy.

Treba evanjelizovať kultúru

20. Toto všetko sa dá vyjadriť takto: Nemá sa evanjelizovať len nejakým okrasným spôsobom, nemá to byť len nejaký povrchný náter, ale treba evanjelizovať do hĺbky a takým spôsobom, aby evanjelizácia presiakla celý život. Treba evanjelizovať predovšetkým kultúru. Aj jednotlivé kultúry, ktoré ľudia vytvorili, a to v takom plnom rozsahu a zmysle, ako to čítame v konštitúcii Radosť a nádej⁵⁰. Pritom treba stále vychádzať od jednotlivca a vždy sa vracieť k vzájomným vzťahom ľudí a k ich vzťahu k Bohu.

Evanjelium, a teda aj evanjelizácia, sa celkom určite nestotožňujú s nejakou kultúrou, naopak, sú nezávislé od všetkých kultúr. Predsa však je zrejmé, že ľudia prežívajú Božie kráľovstvo, ktoré ohlasuje evanjelium, so svojou vlastnou kultúrou. Budovanie Božieho kráľovstva sa teda nemôže obísť bez zásadných zložiek kultúry ako celku, ani bez jednotlivých ľudských kultúr. Hoci evanjelium a evanjelizácia sú nezávislé od kultúr, to neznamená, že by boli s nimi nezlúčiteľné, naopak, sú schopné preniknúť všetky kultúry, pričom sa ani na jednu neviažu.

Rozchod evanjelia s kultúrou je nesporne dráma našej doby, ako to bolo aj v iných obdobiach. Preto je potrebné vyvinúť čo najväčšie úsilie o veľkorysú evanjelizáciu ľudskej kultúry, alebo presnejšie, kultúr vôbec. Majú sa obrodzovať práve stykom s radostnou zvesťou. Takýto styk však nenastane, ak sa radostná zvesť

neohlasuje.

Dôležitosť svedectva vlastného života

21. Radostná zvesť sa má hlásať predovšetkým svedectvom vlastného života. Kresťan alebo skupina kresťanov sa snaží chápať druhých ľudí, v spoločnosti ktorých žije. Vľúdne s nimi zachádzajú, zaujímajú sa o ich život a osudy a usilujú sa spolu s nimi o všetko, čo je šľachetné a dobré. Okrem toho má z nich vyžarovať prostým a nevtieravým spôsobom ich viera v duchovné hodnoty, ktoré presahujú ostatné bežné hodnoty, a nádej v niečo, čo sa nevidí a čo si ľudia neodvažujú predstaviť. Zaiste takýmto tichým svedectvom títo kresťania vyvolávajú v srdciach tých, čo ich pozorujú, niektoré nevyhnutné otázky ako napríklad: Prečo sú takí? Prečo žijú takým spôsobom? Kto alebo čo ich na to podnecuje? Prečo sa o nás zaujímajú? Také svedectvo je už tichým, ale predsa veľmi silným a účinným hlásaním radostnej zvesti. To už je začiatok evanjelizačnej činnosti. Vyššie uvedené otázky si položia ako prvé azda mnohí nekresťania alebo ľudia, ktorí o Kristovi nepočuli, ale aj pokrstení, ktorí nežijú kresťansky, alebo tí, čo žijú medzi kresťanmi, nie však podľa kresťanských zásad, alebo aj ľudia, ktorí s bolesťou hľadajú niečo alebo "Niekohto", koho existenciu tušia, ale ho nevedia pomenovať. Potom budú nasledovať ešte hlbšie a naliehavejšie otázky, ktoré vyvoláva práve toto svedectvo, ktoré tiež vyžaduje prítomnosť, spoločenstvo života a solidaritu. Takéto svedectvo je nevyhnutné a vo všeobecnosti je to prvá evanjelizácia⁵¹.

Všetci kresťania sú povolani vydávať takéto svedectvo a z tohto hľadiska sa môžu stať skutočnými hlásateľmi evanjelia. Myslíme tým predovšetkým na zodpovednosť, ktorú majú kresťania, prisťahovalci v cudzích krajinách.

Nevyhnutnosť jasného ohlasovania

22. Toto všetko však ešte stále nestačí. Aj to najkrajšie svedectvo sa ukáže nedostatočné, ak nebude osvietené a ozrejmené. Svätý Peter to rád označoval: "Zdôvodniť nádej, ktorá je vo vás"⁵² jasným a nepochybným hlásaním Pána Ježiša. Preto radostnú zvesť, ohlasovanú životom, musí prv či neskôr ohlasovať aj živé slovo. Nemožno hovoriť o skutočnej evanjelizácii, ak sa pri nej nehľasa aj meno, učenie, život a prisľúbenie, kráľovstvo a tajomstvo Ježiša Nazaretského, Syna Božieho.

Celé dejiny Cirkvi už od príhovoru svätého Petra pri zoslaní Ducha Svätého sú späté s dejinami hlásania evanjelia. V každom období ľudských dejín Cirkev neustále dáva sa strhávať snahou a túžbou po ohlasovaní evanjelia, hlboko pociťuje jedinou starosť a úlohu: Koho poslať hlásať Kristovo tajomstvo, akou rečou ho hlásať, ako dosiahnuť, aby všade preniklo a aby ho počuli všetci, ktorým je určené? Toto ohlasovanie - kériigma, kázanie alebo katechéza - zaujíma v evanjelizácii také dôležité miesto, že sa často stáva priamo jej synonymom. V skutočnosti však je iba jej zložkou.

Životne prílnúť k pravde v spoločenstve Cirkvi

23. Hlásanie evanjelia dosahuje svoj plný účinok a má význam len vtedy, keď každý, kto ho počuje, ho správne aj chápe, prijíma, dá sa ním preniknúť a vo svojom srdci s ním úplne súhlasí, keď totiž prijme pravdy, ktoré zjavil milosrdný Pán, a ešte viac, keď prijme zameranie života, už pretvoreného, ktorý sa tu predkladá. Stručne povedané, platí to vtedy, keď sa niekto rozhodne pre Božie kráľovstvo, t.j. pre nový svet, pre nový stav vecí, pre nový spôsob bytia a života, a to života s Bohom, ktorý evanjelium otvára. Toto rozhodnutie však nemôže byť abstraktné. Naopak, prejavuje sa konkrétnym viditeľným vstupom do spoločenstva veriacich. Týmto spôsobom sa tí, ktorých život sa zmenil, stávajú členmi spoločenstva, ktoré je samo osebe znamením zmeny a novosti života: totiž Cirkvi, viditeľnej sviatosti spásy⁵³. Vstup do cirkevného spoločenstva sa však prejavuje aj inými znameniami: tie predlžujú a rozvíjajú ono znamenie, ktorým je Cirkev!: Podľa dynamickej sily evanjelizácie ten, čo prijíma evanjelium ako slovo spásy⁵⁴, zväčša to vyjadruje aj sviatostným spôsobom, t.j. oddanosťou k Cirkvi a prijímaním sviatostí, ktoré odkrývajú a podopierajú túto príslušnosť k Cirkvi skrze milosť, ktorú udeľujú.

Stať sa sám ohlasovateľom

24. Kto prijal evanjelium, stáva sa nakoniec aj sám jeho ohlasovateľom. V tom spočíva dôkaz pravdivosti evanjelizácie. Je to akýsi skúšobný kameň. Nie je totiž možné, aby niekto prijal Božie slovo a uveril v Božie kráľovstvo a nestal by sa jeho svedkom a hlásateľom.

Na záver týchto úvah o zmysle evanjelizácie je nutné pripojiť ešte jedno upozornenie, ktoré pokladáme za

veľmi podnetné pre následky, ktoré z neho vyplývajú.

Evanjelizácia, ako sme už spomenuli, je zložitý proces s rozličnými zložkami, ako sú napríklad: obroda ľudstva, vydávanie svedectva, otvorené hlásanie evanjelia, jeho vnútorné prijatie, vstup do spoločenstva, prijímanie sviatostí a apoštolská činnosť. Tieto zložky sa môžu zdať protikladné a navzájom sa vylučujúce. V skutočnosti sa však dopĺňujú a navzájom obohacujú. Treba ich chápať v ich celkovej spojitosti. Zásluha nedávnej biskupskej synody spočíva práve v tom, že nás vyzýva, aby sme sa snažili dávať tieto zložky do súladu, a nie stavať ich proti sebe, aby sa úplne pochopila evanjelizačná činnosť Cirkvi. Taký je celkový pojem evanjelizácie, ktorý chceme teraz podrobnejšie vysvetliť tým, že rozoberieme jeho obsah a prostriedky a presnejšie vyjadríme, na koho sa evanjelizácia vzťahuje a na koho padá táto úloha.

III.

NÁPLŇ EVANJELIZÁCIE

Základný obsah a vedľajšie prvky

25. V poslanstve, ktoré Cirkev rozširuje, sú zaiste niektoré vedľajšie prvky a tie v mnohom závisia od vonkajších premenlivých podmienok, ako ich predložíme. Veď tie sa menia, vrátane nás samých. Ale aj tak zostáva základné jadro, živá podstata, ktorú nemožno upravovať alebo prechádzať ponad ňu mlčaním, lebo tým by sa poškodila samotná evanjelizácia.

Vydávať svedectvo Božej láske

26. Nie je zbytočné pripomenúť, že hlásať evanjelium znamená predovšetkým: vydávať prostým a priamym spôsobom svedectvo o Bohu, ktorého nám zjavil Ježiš Kristus v Duchu Svätom, svedčiť o tom, že v osobe svojho Syna Boh miloval svet, že týmto vteleným Slovom dal všetkému vlastný pôvod bytia a ľudí povolal do večného života. Také svedectvo môže priviesť mnoho ľudí k Bohu, ktorého dosiaľ nepoznajú⁵⁵. Oni ho uctievať, aj keď ho osobne nemenujú, alebo ho akýmsi tajomným vnuknutím srdca hľadajú, keď sa presvedčili o prázdnote všetkých modiel, ktoré prv zbožňovali. Toto svedectvo však dostáva plnú evanjelizačnú silu až vtedy, keď dokazuje, že Stvoriteľ nie je pre človeka len neznámou a vzdialenou mocou, ale Otcom. Nazývame sa a sme Božími synmi⁵⁶, a preto medzi sebou sme bratmi v Bohu.

Stred evanjelizácie: spása v Ježišovi Kristovi

27. Základom, stredom a zároveň aj vrcholom evanjelizácie a všetkého jej dynamického úsilia je táto jasná pravda: Ježiš Kristus, Syn Boží sa stal človekom, zomrel a vstal z mŕtvych. V ňom sa každému človekovi poskytuje možnosť spásy, ako dar Božej milosti a dobrotivosti⁵⁷. A nejde tu len o tzv. imanentnú spásu, t.j. o spásu podľa veľkosti hmotných a takisto i duchovných potrieb, ktoré sa týkajú nášho pozemského života a úplne sa stotožňujú s našimi pozemskými želaniami, nádejami, starosťami a zápasmi, ale ide zároveň aj o spásu, ktorá presahuje tieto hranice a spíňa sa v spoločenstve s jedinou absolútnou bytosťou, čiže s Bohom. Je to teda transcendentná a eschatologická spása, ktorá začína už v tomto časnom živote, ale završuje sa vo večnosti.

Pod znakom nádeje

28. Preto evanjelizácia musí zahrňovať i prorocké hlásanie druhého, nadprirodzeného života, t.j. najvyššieho a večného povolania ľudí. Toto povolanie je vo vzťahu, ale zároveň aj mimo vzťahu k jeho súčasnej situácii. Nadprirodzený život je mimo času a mimo dejín, mimo skutočnosti tohto pomínutelného sveta a mimo vecí v ňom, v tomto svete, ktorého skrytá tvár sa raz prejaví. Je aj mimo samotného človeka, ktorého pravý údel sa nevyčerpáva len v pozemskom živote, ale zjaví sa mu až v živote posmrtnom⁵⁸. Evanjelizácia zahrňuje teda v sebe aj ohlasovanie nádeje v splnenie Božích prisľúbení, ktoré sme od Boha prijali skrze Novú zmluvu v Ježišovi Kristovi. Zároveň znamená ohlasovanie Božej lásky k nám a našej lásky k Bohu, ohlasovanie bratskej lásky medzi všetkými ľuďmi ohlasovanie, že je možné dávať, odpúšťať, premáhať sa a pomáhať bratom, pretože táto láska, ktorá vychádza z Božej lásky, je jadrom evanjelia. Znamená to však aj hlásať tajomstvo zla a aktívne hľadanie dobra. Taktiež hlásať - a to bude vždy naliehavé -, ako je potrebné hľadať samého Boha, hlavne v modlitbe, klaňaní a vzdávaní vďaky a v spojení s tým vznešeným znakom zväzku s Bohom, ktorým je Cirkev Ježiša Krista. Toto spoločenstvo sa opäť zo svojej strany prejavuje tým, že prijíma aj iné znamenia

Kristovej živej a činnej prítomnosti v Cirkvi, t.j. sviatosti. Tento sviatostný život, t.j. chápanie a slávenie sviatostí v ich úplnom význame, neznamená, akoby sa niekto mohol domnievať, brzdu pre evanjelizáciu alebo pripustenie odklonu od nej, lež naopak, dodáva jej pravú plnosť. Evanjelizácia totiž vo svojom celku nespočíva len v hlásaní radostnej zvesti, ale aj v upevňovaní Cirkvi, ktorá nemôže existovať bez dychu sviatostného života, ktorý vrcholí v Eucharistii⁵⁹.

Posolstvo zahrňujúce celý život

29. Evanjelizácia by však nebola úplná, keby nebrala do úvahy aj stály, vzájomný, tesný vzťah medzi evanjeliom a konkrétnym osobným a spoločenským životom človeka. Táto evanjelizácia obsahuje aj výslovné pripomienky, vhodné pre rozličné situácie neustále uspôsobované požiadavkám doby, o právach a o povinnostiach ľudskej osobnosti a o rodinnom živote, bez ktorého sa človek len ťažko môže rozvíjať⁶⁰ ako osobnosť, o spoločenskom a medzinárodnom živote, o mieri, spravodlivosti a rozvoji a konečne obsahuje aj posolstvo o oslobodení človeka, ktoré platí najmä pre naše časy.

Posolstvo slobody

30. Je známe, s akou naliehavosťou hovorili o oslobodení na nedávnej synode mnohí biskupi zo všetkých svetadielov, najmä však biskupi z tzv. tretieho sveta. S akým pastoračným dôrazom rozprávali! V ich slovách sa ozýval hlas miliónov synov Cirkvi, ktorí tvoria tieto národy, usilujúce sa o svoj rozvoj. My dobre vieme, podotkli biskupi, s akým vypätím síl zápasia, aby prekonali všetko, čo ich odsudzuje na to, aby žili len na pokraji civilizovaného života. Sú to napríklad: hlad, chronické choroby, negramotnosť, dedičná núdza a bieda, nespravodlivosť v medzinárodných vzťahoch, najmä pri obchodných zmluvách, hospodársky a kultúrny neokolonializmus, ktorý sa stáva niekedy rovnako krutý, ako bol predošlý politický kolonializmus. Biskupi opätovne vyhlasovali, že Cirkev má povinnosť hlásať oslobodenie pre milióny ľudských bytostí, medzi ktorými je aj mnoho jej vlastných synov. Taktiež má povinnosť prispievať k tomuto oslobodeniu a urýchľovať ho, vydávať o ňom svedectvo a snažiť sa, aby to bolo všestranné oslobodenie. Toto všetko spadá pod pojem evanjelizácie v širšom zmysle slova.

Povznesenie človeka

31. Evanjelizácia, povznesenie človeka, jeho rozvoj a oslobodenie sú skutočne úzko späté. Sú to putá povahy antropologickej, pretože človek, ktorému sa má ohlasovať evanjelium, nie je nejaká abstraktná bytosť, ale je závislý od sociálnych a hospodárskych okolností. Povaha týchto zväzkov je i teologická, pretože nemožno oddeľovať v Božom pláne stvorenie a vykúpenie človeka. Dokonca i v našich časoch pozorujeme veľmi konkrétne pomery, v ktorých treba bojovať proti nespravodlivosti a usilovať sa o opätovné nastolenie spravodlivého zriadenia. Tieto zväzky majú aj vyhranene evanjeliový ráz. Máme tu na mysli predovšetkým poriadok kresťanskej lásky. Veď ako je možné hlásať nové prikázanie, a neusilovať sa pritom o skutočný bratský život človeka v spravodlivosti a mieri? Zdôraznili sme tento fakt, aby sme pripomenuli, že nemožno prijať zásadu, podľa ktorej pre evanjelizáciu sa môže alebo dokonca má zanedbať dôležitosť problémov, o ktorých sa dnes toľko hovorí a ktoré sa týkajú spravodlivosti, oslobodenia, rozvoja a mieru vo svete. Ak by sa to stalo, zabudli by sme na učenie evanjelia o láske k trpiacemu a biednemu blížnemu⁶¹.

Ale tie isté hlasy, ktoré sa s toľkou horlivosťou, dôvtipom a neohrozenosťou pustili na spomenutej biskupskej synode do riešenia tohto základného problému, na naše veľké potešenie vypracovali aj jasné zásady, ktoré nám umožňujú pochopiť dosah a hlboký zmysel takého oslobodenia, aké hlásal a uskutočňoval Ježiš Nazaretský a aké hlása aj Cirkev.

Pravá úloha Cirkvi

32. Nemôžeme však popierať, že je mnoho kresťanov skutočne šlachetných a citlivých na dramatické problémy, ktoré obsahuje otázka oslobodenia človeka, a ktorí by chceli, aby Cirkev sa o toto oslobodenie čo najúčinnejšie usilovala, ale ktorí sú tiež vystavení pokušeniu obmedzovať poslanie Cirkvi iba na úlohy pozemského rázu. Spásu, ktorú má Cirkev hlásať, chceli by obmedziť len na dosiahnutie hmotného blahobytu, jej činnosť na akcie politickej a sociálnej povahy, pričom pokladajú za prípustné prehliadať duchovné a náboženské ciele. Ak by sa však veci mali tak, Cirkev by úplne stratila svoj základný význam. Oslobodenie, ktoré hlása, už by nebolo pôvodné, a ľahko by sa jej mohli zmocniť a usmerňovať ju ideologické systémy a

politické strany. Cirkev by už nemala oprávnenie hlásať oslobodenie z Božieho poverenia. Preto sme chceli pri otvorení tretieho synodálneho zhromaždenia vo svojom príhovore zdôrazniť a potvrdiť, že evanjelizácia má nutne špecifický náboženský cieľ. Tak by totiž stratila celé svoje oprávnenie, ak by sa odchyľila od náboženského základu, ktorý ju udržuje, t.j. od kráľovstva Božieho v plne teologickom zmysle⁶².

Evanjeliová sloboda

33. O oslobodení, ktoré evanjelizácia hlása a snaží sa uskutočňovať, treba povedať hlavne toto:

- Nemožno sa obmedziť len na číru a čiastočnú hospodársku, politickú a sociálnu alebo kultúrnu stránku.

Naopak, toto oslobodenie musí brať do úvahy celého človeka po všetkých jeho stránkach, vrátane jeho schopnosti chápať a orientovať sa k absolútnu, a to aj k Bohu ako absolútnej bytosti.

- Hlásanie tohto oslobodenia je teda už zakorenené v určitom poňatí človeka a toto poňatie sa nikdy nesmie obetovať požiadavkám akejkoľvek taktiky, praxe alebo dočasnej krátkodobej činnosti.

Založená na kráľovstve Božom

34. Z toho dôvodu Cirkev hlása oslobodenie človeka a spája sa so všetkými, ktorí na tento cieľ pracujú a preň trpia. Cirkev nehodlá obmedziť svoje poslanie na čisto náboženskú oblasť bez toho, že by sa nezaujímal o pozemské problémy človeka. Vyhlasuje však prvenstvo svojho duchovného povolania a odmieta nahradzovať hlásanie Božieho kráľovstva hlásaním ľudského oslobodenia. Zastáva, naopak, názor, že jej príspevok k tomuto oslobodeniu by nebol úplný, keby zanedbávala hlásanie spásy v Ježišovi Kristovi.

Evanjeliový pohľad

35. Cirkev, pravda, spája ľudské oslobodenie so spásou v Ježišovi Kristovi, ale nikdy oba pojmy nestotožňuje.

Vie to zo zjavenia Božieho, z historickej skúsenosti a z viery, že všetky názory o oslobodení človeka nutne nesúvisia a nezhodujú sa s evanjeliovým pohľadom na človeka, veci a udalosti. Vie dobre, že oslobodenie, blahobyť a rozvoj nestačia na príchod Božieho kráľovstva.

Cirkev je pevne presvedčená, že každé pozemské oslobodenie i každé politické oslobodenie, aj keď sa snaží dokazovať svoju oprávnenosť z tej či onej stránky Starého alebo Nového zákona, aj keď sa vo svojich teologických požiadavkách a vo svojich zásadách a činnosti odvoláva na údaje a závery teológov a aj keď sa chce vydávať za teológiu dneška, nesie už samo v sebe zárodok vlastného popretia, a preto nezostane verné ideálom, ktoré si vytýčilo. Takéto oslobodenie sa už neusiluje o spravodlivosť v láske, jeho elán nemá skutočný duchovný rozmer a jeho konečným cieľom nie je spása a blaženosť v Bohu.

Je potrebné obrátenie

36. Cirkev bez sporu pokladá za dôležité a naliehavé vybudovať ľudskejšie a spravodlivejšie štruktúry, ktoré by viac rešpektovali práva človeka a menej by ho utláčali a donucovali. Je si však vedomá toho, že aj tie najlepšie štruktúry a najlepšie myslené systémy sa rýchlo stanú neľudskými, ak sa nevyličia zlé náklonnosti v ľudskom srdci a ak sa neobrátia v srdci a myslí tí, čo v tých štruktúrach žijú, alebo ich ovládajú.

Cirkev nemôže prijať násilie

37. Cirkev nemôže prijať a uznať násilie, najmä ozbrojené násilie, ktoré nemožno kontrolovať, len čo sa rozpúta. Ani vtedy ho nemôže prijať, ak sa chce dospieť k slobode usmrtením človeka, nech je to hocikto. Lebo vie, že násilie vyvoláva vždy násilie a nutne plodí nové formy ešte horšieho útlaku a otroctva, ako boli tie, od ktorých sa chcel človek oslobodiť. Jasne sme to povedali pri svojej návšteve v Kolumbii: "Vyzývame vás, aby ste nekladali svoju dôveru v násilie, ani v revolúciu. Takýto postoj odporuje kresťanskému duchu a namiesto toho, aby prosperel sociálnemu povzneseniu, o ktoré sa právom usilujete, zabrzdí ho⁶³. Opäť vyhlasujeme a potvrdzujeme, že násilie nezodpovedá ani kresťanstvu, ani evanjeliu a že prudké a násilné zmeny štruktúr by boli chybné, neúčinné a určite by odporovali dôstojnosti národa⁶⁴.

Špecifický prínos Cirkvi

38. Teší nás, ako si Cirkev stále viac uvedomuje, že na oslobodení človeka má spolupracovať spôsobom vzatým z evanjelia. Čo vlastne robí? Snaží sa podnietiť stále viac kresťanov, aby sa zasadzovali o oslobodenie druhých. Poskytuje týmto kresťanským "osloboditeľom" podnety, ktoré vychádzajú z viery, odôvodnenie ich činnosti bratskou láskou a sociálne učenie, ktorému každý kresťan musí venovať pozornosť. Toto učenie sa musí stať základom jeho vedomostí a skúseností, aby ich tak mohol uplatňovať vo svojej činnosti a úsilí. Týmto

črtami sa má vyznačovať elán každého angažovaného kresťana a tieto zásady sa nesmú zamieňať za nejakú taktiku alebo službu určitému politickému systému. Cirkev sa snaží, aby kresťanský zápas o oslobodenie nikdy nevybočoval z celkového plánu spásy, ktorý ona sama hlása.

Veci, na ktoré sme tu poukázali, objavujú sa často aj v debatách biskupskej synody. Aj tomuto námetu sme venovali niekoľko objasňujúcich slov v prejave, ktorý sme predniesli na záver uvedenej synody⁶⁵. Treba dúfať, že tieto úvahy pomôžu prekonať dvojakosť, na ktorú sa často naráža pri výklade slova "oslobodenie" v rozličných ideológiách, politických systémoch alebo v skupinách. Oslobodenie, ktoré hlása a pripravuje evanjelizácia, je to isté, ktoré hlásal sám Kristus a ktoré ľudstvu umožnil svojou obeťou.

Náboženská sloboda

39. Od tohto spravodlivého oslobodenia, spojeného s evanjelizáciou, iste zameraného na štruktúry zaručujúce ľudskú slobodu, nemožno oddeľovať ani úsilie o zaistenie všetkých základných práv človeka, medzi ktorými popredné miesto zaujíma náboženská sloboda. Nedávno sme hovorili o časovosti tejto otázky a zdôraznili sme "koľko kresťanov je ešte dnes systematicky prenasledovaných len preto, že sú kresťania katolíci. Dráma vernosti Kristovi a dráma náboženskej slobody doteraz stále pokračuje, hoci je zakrývaná kategorickými vyhláseniami na obranu práv ľudskej osobnosti"⁶⁶.

IV.

METÓDY EVANJELIZÁCIE

Hľadať nové spôsoby

40. Dôležitosť obsahu evanjelizácie je zrejmá, ale to nesmie zmenšovať význam jej metód a prostriedkov.

Otázka: Ako evanjelizovať? - je stále časová, pretože spôsoby hlásania evanjelia sa menia podľa miesta, času a ľudských kultúr, a provokujú teda do určitej miery naše schopnosti, aby hľadali a prispôbovali sa.

Najmä od nás, cirkevných pastierov, sa vyžaduje, aby sme nebojácne a múdro hľadali najvhodnejšie a najúčinnnejšie spôsoby, ako hlásať evanjeliové posolstvo ľuďom našich čias, a aby sme pritom vždy zostali verní jeho obsahu. Rozmýšľajúc v duchu o tomto, postačí nám, ak pripomenieme niektoré metódy, ktoré z toho alebo onoho dôvodu sú zásadne dôležité.

Svedectvo

41. Nechceme ešte raz opakovať všetko, čo sme už vyššie uviedli. Predovšetkým hodno zdôrazniť toto: Pre Cirkev prvým evanjelizačným prostriedkom je svedectvo skutočne kresťanského života, v ktorom sa človek úplne oddá Bohu a pritom s neobmedzenou horlivosťou miluje svojho blížneho. Skupine laikov sme nedávno povedali, že dnešný človek počúva radšej svedkov než učiteľov, a tých počúva len vtedy, ak sú zároveň svedkami⁶⁷. Dobre to vystihol svätý Peter vo svojom popise čistého a bezúhonného života, ktorý získava bez slov tých, čo neveria slovu⁶⁸. Teda Cirkev privedie svet k evanjeliu predovšetkým svojím správaním sa a životom, t.j. životom vo vernosti Kristovi, v chudobe a zdržanlivosti, v slobodnom postoji voči mocným toho sveta, proste svätým životom.

Kázanie

42. Okrem toho nie je zbytočné zdôrazniť aj potrebu kázania, t.j. hlásanie evanjelia slovom. "Ako uveria v toho, o ktorom ešte nepočuli? A ako počujú bez kazateľa?... Viera teda závisí od hlásania a hlásanie je zasa z poverenia Kristovho"⁶⁹. Tento zákon ustanovil kedysi svätý Pavol, a aj dnes ostáva v plnej platnosti a účinnosti. Stále totiž je nepostrádateľné kázanie, ktorým sa radostná zvesť ohlasuje slovom. Vieme dobre, že moderný človek má už dosť všelijakého rečenia. Často ho to unavuje alebo ešte horšie, proti slovám priamo zatvrdzuje. Poznáme tiež názory rozličných psychológov a sociológov. Títo tvrdia, že moderný človek už prekonal civilizáciu slova, pre neho je zbytočná a neúčinná, lebo teraz žije v civilizácii obrazov. Tieto fakty by nás iste mali priviesť k tomu, aby sme hlásali evanjeliové posolstvo modernými prostriedkami, ktoré táto civilizácia vynašla. Ostatne, v tomto smere sme už podnikli úspešné pokusy. A môžeme ich len schvaľovať a povzbudzovať, aby sa ešte viac rozvinuli. Avšak ani únava, ktorú dnes vyvoláva mnoho neplodného rečenia, ani aktuálnosť mnohých oznamovacích prostriedkov nemôže zmenšiť trvalú silu slova, ani nás od neho odradiť. Slovo ostáva stále aktuálne, najmä ak je nositeľom Božej moci⁷⁰. Preto ostáva aktuálny výrok svätého Pavla.

"Viera je z hlásania"⁷¹. Je to práve slovo, ktoré privádza k viere tých, čo ho počúvajú.

Liturgia slova

43. Toto kázanie však, ktorým sa hlása evanjelium, môže používať mnohé formy a naša horlivosť nám ich pomôže nájsť temer v nekonečnom množstve. V živote totiž dochádza k nespočetným udalostiam a situáciám, ktoré poskytujú príležitosť na nevtieravé, ale predsa účinné pripomenutie toho, čo náš Pán povedal za podobných okolností. Skutočná vnímavosť pre duchovné hodnoty úplne postačí, aby sme vedeli z udalostí vyčítať Božie poslanstvo. Pretože obnovený poriadok posvätnéj liturgie vysoko hodnotí "liturgiu slova", mylil by sa, kto by v homílii nevidel účinný a vhodný prostriedok evanjelizácie. Treba však poznať a vedieť uplatniť požiadavky a možnosti homílie, aby tak nadobudla svoju plnú pastoračnú účinnosť. Predovšetkým je nutné, aby sme boli o jej pôsobivosti sami presvedčení a aby sme sa jej s láskou venovali. Hlásanie evanjelia slovom, najmä ak je zaradené ako kázeň do eucharistickej obety, z ktorej čerpá osobitnú silu a presvedčivosť, má iste špeciálnu úlohu v evanjelizácii, a to do tej miery, v akej vyjadruje hlbokú vieru kazateľa a je preniknuté srdečnou láskou. Veriaci totiž zhromaždení, aby vytvárali veľkonočnú Cirkev, ktorá slávi sviatok Pána, prítomného medzi nimi, veľmi mnoho očakávajú od kázania pri svätej omši a majú z neho úžitok, ak je prosté, jasné, priame a primerané a ak má hlboké korene v evanjeliom učení a verne podáva to, čo hovorí Učiteľský úrad Cirkvi, ak je oduševnené vyváženým apoštolským zápalom, ktorý získava svojou vlastnou povahou, a ak je presiaknuté nádejou. Táto je živnou pôdou pre vieru a rodí sa z nej pokoj a jednota. Mnoho farností a iných komunít žije a vzrastá práve zásluhou nedeľných homílií, ale len ak majú vlastnosti, ktoré sme práve uviedli. Pripájame ešte, že vďaka liturgickej obnove svätá omša už nie je jedinou vhodnou príležitosťou na kázanie. Možno ho zaradiť a nemalo by sa zanedbávať pri vysluhovaní sviatostí a pri pobožnostiach, na ktorých sa zhromažďujú veriaci. Takéto príležitosti sú vždy osobitne vhodné na hlásanie Božieho slova.

Vyučovanie katechizmu

44. Inou evanjelizačnou metódou, na ktorú by sa nemalo zabúdať, je vyučovanie katechizmu. Ľudský rozum, najmä detí a dospievajúcej mládeže, má si pomocou systematického vyučovania osvojiť základné poznatky a obsah pravdy, ktorú nám Boh zjavil a ktorú sa Cirkev v priebehu svojich dlhých dejín snažila stále bohatšie vyjadrovať. Určite nikto nebude popierať, že cieľom tohto vyučovania má byť, aby si ľudia navykli na kresťanský život, a že nemá byť iba rozumového rázu. Je isté, že evanjelizačné úsilie môže veľa získať katechetickým vyučovaním v kostole, v školách, v kresťanských rodinách a vôbec všade, kde je to len možné, ale za predpokladu, že katechéti majú k dispozícii vhodné učebnice, rozvážne a odborne upravené pod vedením biskupov. Vyučovacie metódy majú byť primerané veku, vzdelaniu a schopnostiam tých, ktorým sa látka predkladá, a stále sa má dbať na to, aby si tieto osoby vtlačili do pamäti, mysle i srdca základné pravdy, ktoré majú potom preniknúť celý ich život. Predovšetkým je potrebné vychovať dobrých katechéto, či už sú katechéti v samotnej farnosti, učitelia alebo rodičia. Všetci sa majú potom ďalej zdokonaľovať v takom vznešenom, nepostrádateľnom a náročnom odbore, akým je vyučovanie náboženstva. Na druhej strane, bez toho žeby sme sa vydávali nebezpečenstvu vo výchove detí niečo zanedbať, vychádza najavo, že v súčasných pomeroch sa neustále naliehavejšie prejavuje potreba vyučovať náboženstvo vo forme tzv. katechumenátu, pretože mnoho mladých i dospelých ľudí, ktorých sa dotkla milosť Božia, postupne objavuje Krista a cíti potrebu úplne sa mu zasvätiť.

Spoločenské komunikačné prostriedky

45. Pre naše časy sú charakteristické tzv. spoločenské komunikačné prostriedky. Preto, ako sme to už zdôraznili, ako prvé prípravné hlásanie evanjelia, tak aj katechéza a ďalšie prehľbovanie viery sa bez týchto prostriedkov nemôže obísť.

Ak ich postavíme do služieb evanjelia, temer až donekonečna môžu rozšíriť oblasť, v ktorej ľudia môžu počúvať Božie slovo, a umožniť, že radostná zvesť sa dostane k miliónom ľudí. Cirkev by sa cítila vinnou pred Bohom, keby nevyužila tieto veľmi účinné prostriedky, ktoré ľudský rozum neustále zdokonaľuje. Pomocou nich Cirkev hlása "zo striedch"⁷² radostné poslanstvo, ktoré jej bolo zverené. Tieto prostriedky sa vlastne stali modernou a pôsobivou kazateľnicou, pretože Cirkev ich prostredníctvom môže hovoriť zástupom.

Pri použití spoločenských komunikačných prostriedkov pre evanjelizáciu vynára sa však aj iný problém.

Evanjeliové posolstvo by sa malo za ich pomoci dostať nielen k veľkým zástupom ľudí, ale malo by si zároveň zachovať schopnosť preniknúť do svedomia každého jednotlivca, zapustiť korene v jeho srdci, zahrnúť do seba všetko, čo je v tomto jednotlivcovi osobitné a osobné, ako keby bol jediný, komu je posolstvo určené, ak (správne má byť: tak - pozn. KVAS) aby získal k evanjeliu úplne osobný vzťah.

Osobný styk

46. Preto okrem všeobecného hlásania evanjelia ostáva v platnosti a zachováva si svoju dôležitosť aj iná osobná forma, keď totiž jedna osoba ohlasuje evanjelium druhej. Aj Kristus ju často používal, ako dosvedčuje napríklad jeho rozhovor s Nikodémom, Zachejom, Samaritánkou, farizejom Šimonom a inými. A to isté platí aj o apoštoloch. Čo iné znamená vykladať evanjelium, než vlievať do druhých svoju vlastnú vieru? Nemali by sa vyskytovať prípady, v ktorých by naliehavosť hlásať radostnú zvesť celým masám ľudí spôsobila, že sa zabudne na osobné hlásanie evanjelia, ktoré preniká do osobného svedomia pre zvláštnu účinnosť slov použitých pri tom. Nemôžeme dostatočne oceniť a pochváliť tých kňazov, ktorí sú ochotní viesť ľudí po cestách evanjelia sviatosťou pokánia a osobnými pastoračnými rozhovormi. Týmito prostriedkami ich totiž utvrďujú v úsilí, pozdvihujú ich opätovne po páde a sú im vždy pripravení vhodne pomôcť.

Úloha sviatostí

47. Nikdy sa dostatočne nezdôrazní fakt, že evanjelizácia sa nekončí kázňou a vyučovaním kresťanskej náuky. Veď evanjelizácia patrí priamo do života, a to do života prirodzeného, ktorý dostáva zmysel v nových obzoroch, ktoré mu otvára evanjelium. A musí zasahovať aj do života nadprirodzeného, ktorý však nie je potieraním života prirodzeného, ale jeho očistením a povznesením. Živým výrazom nadprirodzeného života je sedem sviatostí, ako aj milosť a svätosť, ktorá z nich obdivuhodne vyžaruje.

Evanjelizácia sa teda rozvíja potom do celej svojej bohatej šírky, ak uskutočňuje ono najvnútornejšie puto, alebo lepšie povedané, onen nepretržitý vzťah medzi Božím slovom a sviatosťou. V určitom zmysle je omyl stavať proti sebe evanjelizáciu a vysluhovanie sviatostí, ako sa to niekedy robí. Je predsa do istej miery pravda, že by sviatosti z veľkej časti strácali účinnosť, ak by sa udeľovali bez dôkladnej osobitnej i všeobecnej katechetickej prípravy. Poslaním hlásateľa evanjelia je tak vychovávať vo viere, aby táto výchova viedla každého kresťana ku sviatosťnému životu, aby neprijímal sviatosti len pasívne, ale ako skutočné účinné znaky svojej viery.

Ľudová zbožnosť

48. Teraz prichádzame k jednej zložke evanjelizácie, ktorá nás nesmie nechať nevšímavými. Máme na mysli to, čo sa dnes nazýva ľudovou zbožnosťou.

Pozorujeme v krajinách, kde Cirkev má už stáročnú tradíciu, ako aj tam, kde ešte len zapúšťa korene, že všade u ľudu sa nachádzajú osobitné obyčaje, ktorými sa vyjadruje existencia Boha a viery. Dlho sa tieto výrazy ľudovej zbožnosti pokladali za menej rýdže a niekedy sa nimi pohrdalo, no dnes sa skoro všade prebúdzajú k novému životu. Na nedávnej biskupskej synode biskupi sa snažili dôkladnejšie pochopiť ich význam, vedení nezvyčajnou pastoračnou múdrosťou a horlivosťou.

Bezpochyby ľudová zbožnosť má aj svoje medzery. Často do nej prenikajú mnohé náboženské úchylky a dokonca aj povery. Neraz sa zastaví na úrovni nižších stupňov náboženských prejavov, ktoré nevyvolávajú a nevyjadrujú skutočnú vieru. Môže viesť aj k vytváraniu siekt a ohrozovať pravé cirkevné spoločenstvo. Ak je však správne zameraná, najmä evanjelizačnou výchovou, má aj mnohé kladné hodnoty. Dokazuje totiž smäd po Bohu, ktorý môžu cítiť len prostí a duchom chudobní ľudia. Vzbudzuje v nich veľkodušnosť a obetavosť, ktorá hraničí až s hrdinstvom, ak ide o vyznanie viery. Prináša so sebou prenikavý cit pre Božie vlastnosti, že Boh je naším prozreteľným Otcem a že jeho láska sa medzi nami neustále prejavuje. Plodí čnosti, ktoré možno inak len zriedka vidieť, ako napríklad trpezlivosť, znášanie kríža každodenného života, odtrhnutie sa od pozemských vecí, život pre druhých a ochotnú poslušnosť. Preto ju radšej nazývame ľudovou zbožnosťou než iba čírym náboženským cítením.

Pastoračná láska by mala byť vlastnosťou všetkých, ktorých Pán postavil na čelo cirkevných obcí, aby dávali správne rady v tejto dôležitej veci, ktorá je taká plodná, ale zároveň aj ľahko zraniteľná. Predovšetkým je nutné mať pre ňu cit, vedieť vychytiť jej vnútorné bohatstvo a nepopierateľné hodnoty, ochotne jej pomáhať

prekonávať nebezpečenstvo úchýliek. Ak bude dobre usmerňovaná, ľudová zbožnosť sa môže stať postupne skutočným miestom stretnutia ľudových mäs s Bohom v Ježišovi Kristovi.

V.

PRIJÍMATELIA EVANJELIZÁCIE

Všeobecné poslanie

49. Ježišove slová, ktorými prikázal svojim apoštolom, aby ohlasovali evanjelium, majú všeobecnú platnosť a nepoznajú nijaké obmedzenie. Vysvitá to z jeho posledných slov v Evanjeliu sv. Marka: "Id'te do celého sveta a kážte evanjelium všetkému stvoreniu"⁷³.

Apoštoli a prvá kresťanská generácia rýchlo pochopili, aké poučenie plynie z týchto a iných podobných textov a urobili z nich program svojej činnosti. Aj samotné prenasledovanie tým, že apoštolov rozptýlilo, prispelo k rozšíreniu Božieho slova a spôsobilo, že Cirkev stále prenikala do vzdialenejších oblastí. Tento univerzalizmus ešte viac zosilnel, keď sa aj svätý Pavol stal apoštolom a prejavil osobitný dar hlásať evanjelium nie Židom, ale pohanom.

Napriek ťažkostiam

50. Kresťanstvo za dvadsať storočí narážalo na rozličné prekážky, ktoré sa stavali do cesty tomuto šľachetnému poslaniu: hlásať evanjelium. Bolo to na jednej strane u niektorých hlásateľov pokušenie pod všelijakými zámienkami zúžiť oblasť svojho misionárskeho pôsobenia a na druhej strane bol to často ľudskými prostriedkami neprekonateľný odpor zo strany tých, ktorým sa malo hlásať evanjelium. Okrem toho musíme s bolesťou konštatovať, že bola to verejná moc, ktorá evanjelizačné úsilie Cirkvi silne brzdila, ak nie priamo znemožňovala. Aj dnes sa stáva, že hlásateľov Božieho slova zbavujú ich práv, prenasledujú ich, utláčajú a ničia jedine preto, že kážu Krista a jeho evanjelium. Máme však nádej, že aj napriek týmto bolestným skúškam horlivosť týchto apoštolov sa všade prejaví.

Hoci takéto pohromy sťažujú situáciu Cirkvi, predsa ona si neprestajne oživuje vedomie svojho najhlbšieho poslania, ktoré jej dal priamo Božský Majster týmito slovami: "...do celého sveta... všetkému stvoreniu..." Znova sa to ukázalo na biskupskej synode vo forme výzvy, aby sa hlásanie evanjelia neobmedzovalo len na určitú časť či triedu ľudstva alebo jediný typ kultúry. Niekoľko príkladov to lepšie objasní.

Predevanjelizácia

51. Od onoho turíčného rána Cirkev sa podujala konať svoje prvotné poslanie, prevzaté od svojho Zakladateľa, ktoré spočívalo v tom, že hlásala Ježiša Krista a jeho evanjelium tým, čo Spasiteľa ani jeho evanjelium nepoznali. Celý Nový zákon, najmä však Skutky apoštolské učia, že vtedajší čas bol jedinečný a priamo najvhodnejší. Mocou príkladu akosi strhával na túto misionársku prácu, čím sa preslávil začiatok všeobecných dejín Cirkvi.

Toto prvé poslanie o Ježišovi Kristovi sa začínalo mnohostrannou a rozličnou činnosťou, ktorá sa nazýva niekedy "predevanjelizáciou". Ale aby sme povedali pravdu, ona je už evanjelizáciou, hoci podľa stupňa dokonalosti je v začiatkoch a ešte neúplná. No na dosiahnutie cieľa evanjelizácie sa môže použiť takmer neobmedzený rad pomôcok, ako verejné kázanie, ale aj umenie, bádanie vo vedách, filozofické skúmanie a oprávnené pôsobenie na city ľudského srdca.

Posolstvo odkresťančenému svetu

52. Na prvom mieste vzťahuje sa hlásanie evanjelia na tých, čo o Ježišovej radostnej zvesti ešte nič nepočuli, ako aj na deti, pre ktoré je vždy nutné, najmä dnes, keď sa rozmnožili toľké príležitosti, pri ktorých sa kresťanský zákon úplne opúšťa. Vzťahuje sa na ľudí, čo boli poznačení svätým krstom, ale žijú mimo akejkolvek formy kresťanského života, na prostý ľud, ktorý má nejakú vieru, no nepozná jej základy, na vedcov, ktorí sa domnievajú, že musia poznať Ježiša Krista iným spôsobom, než ako sa im predstavoval v detskom veku, a vzťahuje sa aj na mnohých iných.

Nekresťanské náboženstvá

53. Evanjelium sa obracia aj na ohromné časti ľudského spoločenstva, ktoré vyznávajú nekresťanské náboženstvá. Cirkev má v úcte a vysoko si váži také nekresťanské náboženstvá, pretože sú živým zvýraznením

duchovnosti širokých ľudských skupín. V nich možno počuť akoby ozveny hlasov, ktoré po tisícročia hľadali Boha, pravda nedokonale, ale často úprimne a statočne. Tieto náboženstvá vlastnia veľmi podivuhodné dedičstvo krásnych náboženských textov. Ony učili generácie ľudí modliť sa a v nich možno spoznať akoby nespočetné semená Slova⁷⁴. Tým vytvárajú v pravom zmysle slova prípravu evanjelizácie⁷⁵, ak chceme použiť výraz Druhého vatikánskeho koncilu, prevzatý z diela Euzébia Cézarejského.

Konečne z takejto úvahy vznikajú mnohé zložité otázky. Na ich riešenie treba veľkú múdrosť. Tieto vážne a ťažké otázky musia najprv teológovia preskúmať z hľadiska kresťanskej tradície a Učiteľského úradu Cirkvi, aby terajším i budúcim misionárom otvorili nové cesty, po ktorých by mohli kráčať pri svojej činnosti v styku s nekresťanskými náboženstvami.

Lež ani úcta a vysoké ocenenie týchto náboženstiev, ani zložitost' nadhodených problémov neprivedú Cirkev k tomu, aby mlčaním zakrývala evanjelium Ježiša Krista, pokiaľ ide o nekresťanov. Naopak, Cirkev je presvedčená, že aj tieto zástupy ľudí majú právo poznať bohatstvo Kristovho tajomstva⁷⁶, v ktorom, ako sa domnievame, celá ľudská rodina môže nájsť najplnším spôsobom a bez nijakého nebezpečenstva všetko to, čo sama požaduje a čo sa pýta o Bohu, o človekovi a jeho budúcom osude, o živote a smrti a o pravde.

Preto tiež, ak ide o formy prirodzených náboženstiev, Cirkev si myslí, že mocou Ježišovho náboženstva, ktoré ohlasuje evanjelizáciou, môže skutočne spojiť človeka s Bohom, s jeho živou prítomnosťou a účinnosťou, a spôsobiť, aby šiel v ústrety tajomstvu Božieho otcovstva, ktoré je ľudskému pokoleniu naklonené. Inými slovami, prostredníctvom nášho náboženstva môže skutočne nadviazať s Bohom pravý a živý styk, čo iné náboženstvá nemôžu, aj keď sa zdá, ako sa vraví, že dvíhajú ramená k Bohu.

Preto Cirkev žíví a pestuje svoje misijné nadšenie a snaží sa obohacovať aj náš súčasný život. Cíti sa zaviazaná voči všetkým národom a neodpočinie si, dokiaľ neurobí všetko, čo je v jej silách, pre rozšírenie blahozvesti o Kristovi Spasiteľovi. Pripravuje a vysiela vždy nové generácie apoštolov na túto cestu. Dívame sa na to s radosťou v dnešných časoch, v ktorých nechýbajú ľudia, čo si myslia a tiež hovoria, že apoštolské nadšenie a horlivosť už zanikli a že misijné časy už prestali. Biskupská synoda na to odpovedala, že misijná činnosť nestratila na váhe a že Cirkev sa bude stále usilovať plniť túto úlohu.

Podpora viery veriacich

54. Predsa však Cirkev nepokladá za neobyčajné zaťaženie stálu starostlivosť o tých, čo už vieru prijali a často sú už po celé pokolenia v styku s evanjeliom. A tak aby ustavične dozrievala viera u tých, čo sa už pokladajú za veriacich, snaží sa ju zdokonaľovať, prehlbovať a oživovať, aby sa stali ešte opravdivejšími veriacimi.

V dnešnej dobe táto viera skoro ustavične naráža na sekularizmus, ba dokonca i na aktívny ateizmus. Je vystavovaná preto skúškam a vyhrážkam. Obliehajú ju a otvorene proti nej bojujú. Hrozí jej nebezpečenstvo zadusenía alebo vyhladovania, ak sa nebude stále živiť a podporovať. Evanjelizovať teda často znamená dodávať viere veriacich kresťanov nevyhnutnú podporu a potravu, najmä pomocou katechézy, živenej akoby šťavou evanjeliovej náuky, vyjadrenej rečou prispôbosenou dobe a ľuďom.

Katolícka Cirkev sa rovnako vytrvale stará o kresťanov, ktorí s ňou nežijú v plnom spoločenstve. Spolu s nimi sa usiluje o jednotu, ako si ju prial Kristus. Ide však o to, aby sa táto jednotu uskutočnila v pravde. Súčasne si Cirkev uvedomuje, že by sa ťažko prehršila proti svojim povinnostiam, keby medzi nimi nevydávala svedectvo o plnosti Božieho zjavenia, ktorého poklad sama stráži.

Neveriaci

55. Dôležitá je aj starostlivosť, ktorú biskupská synoda prejavila o dve navzájom veľmi odlišné oblasti, ktoré však medzi sebou úzko súvisia, pretože každá svojím spôsobom volá po evanjelizácii.

Prvú z nich možno nazvať postupným rastom nevery v modernom svete. Synoda sa snaží aj tento moderný svet popísať. Koľko myšlienkových prúdov sa skrýva pod týmto všeobecným pojmom, koľko hodnôt, a protihodnôt, koľko skrytých túžob a zárodkov skazy, koľko starých presvedčení, ktoré miznú, aby ustúpili novým naliehavejším, silnejším! Z duchovného hľadiska tento moderný svet vyniká v tom, čo jeden súčasný autor nazval "drámou ateistického humanizmu⁷⁷:"

Na jednej strane treba konštatovať v samotnom strede tohto sveta jav, ktorý sa stáva takmer jeho najprekvapujúcejším znakom a ktorý nazývame sekularizmom. Nehovoríme tu o sekularizácii, ktorá je sama

osebe správnou a oprávnenou snahou a viere a náboženstvu nie je cudzou. Pod sekularizáciou rozumieme snahu odhaliť v stvorení, v každej veci a v celom vesmírnom svete zákony, ktorými sa riadi s určitou vlastnou autonómiou, v presvedčení, že tieto zákony ustanovil Stvoriteľ. Nedávny koncil v tomto zmysle tiež potvrdil oprávnenú autonómiu kultúry a najmä vedy⁷⁸. Pod sekularizmom rozumieme také poňatie sveta, podľa ktorého sa tento svet vyvinul sám od seba, takže netreba hľadať príčinu v Božom stvorení, ktoré sa tak stáva zbytočným a akosi prekáža. Pretože takýto sekularizmus zdôrazňuje moc a veľkosť človeka, končí vždy tým, že o Boha nedbá alebo ho aj popiera.

Nové formy ateizmu vrátane antropocentrického ateizmu, nie už metafyzického, ale pragmatického, programového a bojovného, vyrastajú práve z tohoto sekularizmu. Denne sa mnohými spôsobmi ukazuje spojitosť s týmto ateistickým sekularizmom: svetácky spôsob života, zameraný len na to, čo sa skonzumuje, pôžitkárstvo, ktoré sa vyhlasuje za najvyššie dobro, túžba po moci a vláde, a toto vyvoláva rozličné napätia. Toto všetko sú neľudské vplyvy onoho humanizmu.

Predsa však - je to zaiste obdivuhodné a proti mienke mnohých - nemožno popierať, že v tomto našom dnešnom svete jestvujú spojivá s kresťanským náboženstvom, ba dokonca evanjeliové prvky, ktoré spôsobujú aspoň to, že duše v sebe pociťujú akúsi prázdnotu a unáša ich túžba po dobre. Nebolo by zveličením povedať, že ide o akési tragické volanie sveta po evanjelizácii.

Matrikóv katolíci

56. Druhou oblasťou sú tzv. matrikóv katolíci. Dnes je to veľký počet pokrstených, ktorí síce zväčša výslovne svoj krst nezavrhlí, ale značne sa od neho vzdialili a nežijú podľa neho. Títo "matrikóv katolíci" sú v dejinách kresťanstva veľmi starým javom, ktorý vzniká z akejsi prirodzenej slabosti a vnútornej nedôslednosti, ktorú, bohužiaľ, nosíme sami vo svojom vnútri. Tento jav však ukazuje dnes nové charakteristické črty a často sa to vysvetľuje odtrhnutím sa od minulosti: ľudia sa akosi nivelizujú a strácajú osobnú vyhranenosť. ďalej vzniká aj z toho, že kresťania žijú spolu s neveriacimi, ktorí na nich neustále vplývajú. Ostatne dnešní matrikóv katolíci na rozdiel od predchádzajúcich snažia sa tento svoj stav vysvetľovať a ospravedlňovať vnútorným náboženským presvedčením, osobnou autonómiou a opravdivosťou.

Teda ateisti a neveriaci na jednej strane a matrikóv katolíci na druhej strane vyvíjajú odpor, ktorý nemožno podceňovať. Prví odporujú tým, že určitým spôsobom vieru odmietajú a sú neschopní prijať nový poriadok a nový zmysel sveta, života i dejín. To by sa nemohlo stať, keby sa vychádzalo z "Absolútna", ktorým je Boh. Odpor tých druhých vyviera z akejsi apatie a zo záporného stanoviska človeka, ktorý už všetko pozná, všetko skúsil a svoj život si vie sám najlepšie zariadiť, a preto už takmer neveria.

Ateistický sekularizmus a tzv. matrikóv katolíci sa vyskytujú medzi dospelými i mládežou, medzi elitou i v širokých masách, vo všetkých kultúrnych oblastiach, v starých i mladých cirkevných spoločenstvách.

Evanjelizačná činnosť nemôže tieto dva svety prehliadnúť ani sa im vyhnúť. Naopak, musí neustále hľadať primerané prostriedky a cesty, ktorými by ich mohla oboznámiť s Božím zjavením a vierou v Ježiša Krista, alebo znova musí s nimi začať o týchto veciach hovoriť.

Hlásať spásu všetkým ľuďom

57. Podobne ako Kristus pri svojich kázňach alebo apoštoli v deň zoslania Ducha Svätého aj Cirkev vidí pred sebou neprehľadný zástup ľudí, ktorí potrebujú evanjelium a majú naň právo, pretože Boh chce, aby sa všetci ľudia spasili a došli k poznaniu pravdy⁷⁹.

Cirkev si je vedomá svojej povinnosti hlásať spásu všetkým ľuďom a vie, že evanjeliové posolstvo nie je vyhradené len malej skupine privilegovaných či vyvolených osôb, ale že je určené všetkým. Ako Kristus aj Cirkev cíti úzkosť nad blúdiacimi a vyčerpanými zástupmi, ktoré sa podobajú ovciam bez pastiera, a tiež často opakuje jeho slová: "ľúto mi je zástupu"⁸⁰. Uvedomuje si však tiež, že ak sa má hlásanie evanjelia stretnúť s účinkom v srdciach tohto zástupu, musí sa obrátiť s týmto radostným posolstvom na spoločenstvá veriacich, ktoré ho potom môžu a majú sprostredkovať aj iným.

Malé základňové spoločenstvá

ve sv. Cyrila a Metoda, Rím 1978Dr

hé opravené vydanie vyšlo v Združení Jas, Zvolen 1992Tretie vydanie: Spolok sv. Vojtecha, Trnava 1999

Revízia prekladu: Václav KociánÚVODÚsilie ohlasovať evanjelium1. Úsilie ohlasovať evanjelium ľudom dnešnej doby,

torí sú plní nádeje, ale trápi ich neraz aj strach aj úzkosť, treba zaiste pokladať za povinnosť, ktorú plníme nie len voči spoločenstvu kresťanov, ale aj voči celej ľudskej spoločnosti. S úradom nástupcu Petra dostali sme od Krista a Pána úlohu posilňovať bratov¹ a pokladáme ju za každodennú povinnosť², za zmysel nášho života a činnosti a za najdôležitejšiu vec nášho pontifikátu. A zdá sa nám, že táto úloha nadobúda väčší zmysel a doľahá na nás vtedy, keď prijímame príkaz posilňovať bratov v ohlasovaní evanjelia, aby túto úlohu plnili s väčšou láskou, snahou a radosťou. Z príležitosti troch udalostí². A toto máme teraz na mysli na záver Svätého roku, v priebehu ktorého sa Cirkev usilovala ohlasovať všetkým ľuďom evanjelium³ a na nič iné nehľadela, ako na hlásanie radostnej zvesti, ktorú priniesol a šíril Ježiš Kristus podľa dvoch hlavných príkazov: oblečte si nového človeka⁴ a Zmierť sa s Bohom⁵. Vedie nás k tomu spomienka na desiate výročie II. vatikánskeho koncilu. Jeho uzávery sa dajú nakrátko zhrnúť v tomto jedinom bode: usilovať sa, aby Cirkev XX. storočia stala sa ešte schopnejšou ohlasovať evanjelium ľuďom tejto doby. Túžime to urobiť po skončení prvého roku od tretieho všeobecného zhromaždenia biskupov na synode, ktorej predmetom, ako je známe, bolo ohlasovanie evanjelia. A to tým skôr, že to od nás žiadali synodálni Otcovia

a. A naozaj, keď sa skončila významná synoda, s dôverou a prostotou sami sa rozhodli vložiť ovocie svojej práce do rúk Pastiera celej Cirkvi, vyhlásiac, že očakávajú od rímskeho biskupa nový podnet, ktorý by vedel priniesť šťastnejšie časy ohlasovania evanjelia Cirkvi, ešte hojnejšie preniknutej nesmrteľnou silou a mocou Turíc⁶. Veľký význam evanjelizácie³. My sami sme opätovne zdôrazňovali dávno pred synodou veľký význam tejto otázky o ohlasovaní evanjelia. Dňa 22. júna roku 1973 sme takto prehovorili pred posvätným kolégiom kardinálov: "Podmienky spoločnosti nás všetkých nútia prijať metódy a všetkými silami hľadať cesty a spôsoby, ako prinášať ľuďom dnešnej doby kresťanské posolstvo, v ktorom jedinom budú vedieť nájsť odpovede na svoje otázky a čerpať silu na plnenie medziľudských povinností"⁷. A ešte sme dodali toto: "Aby sme presne vyhoveli požiadavkám koncilu, ktoré na nás doliehajú, je potrebné nielen mať pred očami dedičstvo viery, ktoré má Cirkev odovzdať dnešným ľuďom celé a neporušené, ale aby sme im toto dedičstvo, nakoľko je to možné, aj jasne a presvedčivo predkladali.

Synoda roku 1974

4. Celá otázka ohlasovania evanjelia spočíva vo vernosti voči posolstvu, ktorému slúžime, a voči ľuďom, ktorým ho máme odovzdať celé a živé. Z toho vyplývajú tri veľmi pálčivé otázky, na ktoré sa synodálni Otcovia zamerali:

- Aká je dnes vnútorná sila evanjelia, ktorá má úplne preniknúť svedomie človeka?
- Nakoľko a ako je schopná sila evanjelia naozaj premeniť mysle ľudí tohto sveta?
- Aké cesty a spôsoby treba používať pri ohlasovaní evanjelia, aby sa jeho sila premenila na skutky?

Toto hľadanie jasne predkladá otázku, ktoré si dnes Cirkev dáva a ktorú možno vyjadriť takto: Po koncile a pod vplyvom koncilu, ktorý treba zaznačiť do histórie ako Božiu hodinu, cíti sa Cirkev schopnejšia ohlasovať evanjelium a rozsievať ho do ľudských srdiec uvedomele, s duchovnou slobodou a účinnosťou?

Výzva na hlbšie uvažovanie

5. Všetci cítíme nutnosť odpovedať na túto otázku úprimne, pokorne a s oduševnením a podľa nej vytvoriť normy pre život.

Podľa našej starostlivosti o všetky cirkvi⁸, chceme pomôcť svojim bratom a synom, aby mohli na túto otázku odpovedať. Naše slová o ohlasovaní evanjelia, vychádzajúce z bohatých materiálov samotnej synody, nech sú povzbudením pre všetok Boží ľud v Cirkvi, aby o tom začal uvažovať, a vo všetkých nech prebudia novú snahu, najmä u tých, ktorí sa namáhajú v slove i náuke⁹ a aby každý zachádzal správne so slovom pravdy¹⁰ a bol ohlasovateľom evanjelia, plniac dokonale svoje poslanie.

Toto povzbudenie sa nám videlo preto také dôležité, lebo ohlasovanie evanjelia nie je ponechané na ľubovôľu Cirkvi, ale je jej poslaním a povinnosťou, ktorú jej uložil Pán Ježiš, aby ľudia mohli uveriť a spasíť sa. A tak

ohlasovanie evanjelia je potrebné, je jediné a nič iného ho nemôže nahradiť. Okrem toho nestrpí nedbalosť, ani pomiešanie s princípmi iných náboženstiev, ani prispôsobovanie, pretože od neho závisí celá spása ľudí a ono obsahuje najväčšie krásy Božieho zjavenia. Nehľadá ľudskú múdrosť a samo osebe je schopné vzbudiť vieru. Vieru, hovoríme, ktorá sa opiera o moc Božiu¹¹.

I.

OD KRISTA OHLASOVATEĽA K CIRKVI OHLASOVATEĽKE

Evanjelium je pravda. Preto je potrebné, aby ohlasovateľ pravdy jej venoval všetok čas a všetky sily a, ak by bolo potrebné, aj život.

Svedectvo a poslanie Ježiša Krista

6. Svedectvo, ktoré Ježiš Kristus vydal sám o sebe a ktoré sv. Lukáš prináša vo svojom evanjeliu: "Musím zvestovať Božie kráľovstvo"¹², má zrejme veľký význam. V jednom výroku zhrňuje celú úlohu a poslanie Ježiša Krista: "Lebo na to som poslaný"¹³. Tieto slová dostanú svoj plný význam, ak ich porovnáme s textami evanjelia, kde si Kristus privlastňuje výrok Izaiáša proroka: "Duch Pána je nado mnou, lebo ma pomazal, aby som hlásal evanjelium chudobným"¹⁴.

Ježiš vyznáva, že úloha, pre ktorú ho Otec poslal, je niešť radostnú zvesť z mesta do mesta, predovšetkým chudobnejším; oni sú často ochotnejší prijať ho, aby bolo zjavné, že sa splnili prisľúbenia Zmluvy, ktoré Boh ponúkal ľuďom. Aj všetky časti Kristovho tajomstva - samo vtelenie, zázraky, náuka, povolanie učeníkov, poslanie dvanástich apoštolov, kríž a vzkriesenie, večná prítomnosť medzi svojimi - patrili k ohlasovaniu evanjelia.

Ježiš Kristus - najväčší hlásateľ evanjelia

7. Na synodálnych zhromaždeniach biskupi veľmi často pripomínali pravdu, že Ježiš sám bol Evanjeliom Božím¹⁵ a prvým, najväčším hlásateľom evanjelia. A tým bol až do konca, dokonale, až po obeť svojho pozemského života.

Aký význam pripisoval Kristus zverenému poslaniu ohlasovať evanjelium? Nie je ľahké súhrnne a presne vysvetliť, čo je v skutočnosti ohlasovanie evanjelia, ako ho Kristus rozumel a ako ho on uskutočnil, aké prvky obsahuje, akým spôsobom a akými cestami sa má uskutočňovať. Pokusy urobiť takýto súhrn nebudú nikdy vyčerpané. Nech nám teda stačí pripomenúť aspoň niektoré hlavné body.

Kristus ohlasoval Božie kráľovstvo

8. Kristus ako ohlasovateľ evanjelia predovšetkým ohlasoval kráľovstvo, pravda, kráľovstvo Božie, ktorému pripisoval takú dôležitosť, že popri ňom je všetko len to "ostatné", ktoré sa pridáva¹⁶. Kráľovstvo Božie treba teda pokladať za niečo absolútneho a všetko ostatné sa musí naň zameriavať. Kristus rozličným spôsobom opisoval šťastie tých, čo patria k tomuto kráľovstvu. Hovoril, že ono paradoxne spočíva na veciach, ktoré svet odmieta¹⁷. Podobne opisoval aj požiadavky tohto Kráľovstva, jeho Magnu Chartu¹⁸, jeho hlásateľov¹⁹, tajomstvá²⁰, maličkých²¹, bedlivosť a vernosť, ktorá sa očakáva od každého, kto očakáva jeho príchod²².

Kristus ohlasoval spásu

9. Kristus ohlasoval ako vrchol a stred svojej blahozvesti spásu, t.j. veľký Boží dar, za ktorý treba pokladať nielen oslobodenie od všetkého, čo človeka utláča, ale hlavne oslobodenie od hriechu a od zlého, spojené s radosťou, ktorú dosahuje človek, keď spozná Boha a Boh človeka, keď ho vidí a v ňom s dôverou spočíva. Toto všetko sa začalo počas Kristovho života a získava sa natrvalo jeho smrťou a vzkriesením, no treba ho trpezlivo uskutočňovať v premenách dejín, dokiaľ sa všetko nezavŕši v deň posledného Kristovho príchodu, o ktorom nikto nevie, kedy príde, iba Otec²³.

Iba silní sa zmocňujú kráľovstva

10. Toto kráľovstvo a spása - tieto slová sú kľúčom k pochopeniu ohlasovania evanjelia Ježiša Krista - môže prijať hociktorý človek ako milosť a milosrdenstvo. Každý ich však musí dosiahnuť násilím - ako hovorí Pán: násilní sa ho zmocňujú²⁴ - námahou a bolesťou, životom podľa evanjelia, sebazaprením a krížom, duchom evanjeliových blahoslavenstiev. Každý môže dosiahnuť tieto dobrá, predovšetkým úplnou duchovnou obnovou, ktorá sa v evanjeliu nazýva metanoia, t.j. úplným obrátením človeka, keď sa jeho myseľ a srdce úplne

zmenia²⁵.

Vytrvalé kázanie

11. Ohlasovanie Božieho kráľovstva Kristus uskutočňuje vytrvalým kázaním slova, ktorému nikde nenájdeme páru a rovnosti: "Čo je to? Nové učenie s mocou. Aj nečistým duchom rozkazuje"²⁶. "I prisviedčali mu všetci a divili sa milým slovám, čo vychádzali z jeho úst"²⁷. "Nikdy tak človek nehovoril"²⁸. Lebo Kristove slová obsahujú Božie tajomstvá, jeho úmysly a prisľúbenia, a preto sú schopné premeniť srdce človeka a jeho osud. Evanjeliové znamenia

12. Takéto ohlasovanie Kristus uskutočňuje aj nespočetnými znameniami, ktoré vzbudzujú obdiv zástupov a súčasne ich strhávajú túžbou vidieť ho, počuť a obrátiť sa s jeho pomocou. Sem patria uzdravenia nemocných, premena vody na víno, rozmnoženie chlebov, vzkriesenie mŕtvych. Z týchto znakov sa vynára znamenie, ktorému Ježiš pripisuje veľký význam, t.j., že prostým a chudobným sa ohlasuje evanjelium, stávajú sa jeho učeníkmi, v jeho mene sa zhromažďujú a vytvárajú veľké spoločenstvo tých, čo v neho veria. Lebo Ježiš, ktorý tvrdil: "Musím zvestovať Božie kráľovstvo"²⁹, je ten istý Ježiš, ktorý prišiel a zomrel, "aby zhromaždil všetky rozptýlené Božie deti"³⁰. Takýmto spôsobom sa teda zjavuje Kristus a toto zjavenie o sebe potvrdzuje a dopĺňa svojimi slovami a skutkami, znameniami a zázrakmi, najmä však svojou smrťou a vzkriesením a zoslaním Ducha Pravdy³¹.

Cirkev - spoločenstvo hlásateľov spásy

13. Tí, čo s úprimným srdcom prijímajú blahozvesť, pod vplyvom prijatej zvesti a sprostredkovanej viery zhromažďujú sa v Ježišovom mene, aby spoločne hľadali, budovali a do života uvádzali Kráľovstvo. Takto zakladajú spoločenstvo a ono samo sa tiež stáva ohlasovateľom evanjelia. Príkaz, adresovaný dvanástim apoštolom: "Chodte a hlásajte evanjelium" platí pre všetkých kresťanov, aj keď odlišným spôsobom. Toto je dôvod, prečo ich Peter nazýva "jeho vlastným ľudom, aby zvestoval slávne skutky toho, ktorý ich zo tmy povolal do svojho obdivuhodného svetla"³², totiž tie isté veľké Božie skutky, o ktorých každý z veriacich mohol počuť hovoriť svojou vlastnou rečou³³. Konečne evanjelium o Kráľovstve, ktoré prišlo a už sa začalo, patrí všetkým ľuďom všetkých čias. A tí, čo túto zvesť prijali a jeho silou sa zhromažďujú v spoločenstve spásy, môžu a majú ho odovzdať a rozširovať.

Prvotné poslanie Cirkvi

14. Cirkev to dobre vie, keď si uvedomuje Spasiteľove slová: "Musím zvestovať Božie kráľovstvo"³⁴. Právom ich na seba vzťahuje a so sv. Pavlom dodáva: "Veď ak hlásam evanjelium, nemám sa čím chváliť, to je moja povinnosť a beda mi, keby som evanjelium nehlásal!"³⁵. Čo sa však nás týka, s veľkou radosťou a potechou sme po skončení schôdzky biskupov v októbri 1974 počúvali tieto závažné slová: "Chceme opäť zdôrazniť, že príkaz ohlasovať evanjelium všetkým ľuďom je prvotnou a prirodzenou povinnosťou Cirkvi"³⁶. Tento príkaz a poslanie si žiada veľké a vážne zmeny dnešnej spoločnosti. Úloha ohlasovať evanjelium je milosť a vlastné povolanie Cirkvi a vyjadruje jej pravú povahu. Cirkev je tu pre hlásanie evanjelia, t.j. aby zvestovala a učila slovo Božie, aby k nám cez ňu prišiel dar milosti, aby sa hriešnici zmierili s Bohom a aby neustále obnovovala Kristovu obeť vo svätej omši, ktorá je pamiatkou jeho smrti a slávneho vzkriesenia.

Vzťah medzi Cirkvou a hlásaním evanjelia

15. Kto si pri čítaní kníh Nového zákona pozorne všimne začiatky Cirkvi a jej rozvoj v jednotlivých časoch, spôsob života a činnosti, nemôže nezbadáť, že ohlasovanie evanjelia je vnútorne spojené s bytím Cirkvi:

- Cirkev odvodzuje svoj pôvod z ohlasovania evanjelia Ježiša a dvanástich apoštolov. Sama je prirodzeným, úmyselným ovocím tohto diela, zo všetkých najbližším a najvýraznejším: "Chodte teda a učte všetky národy"³⁷. A skutočne, "oni prijali jeho učenie a dali sa pokrstiť, i pripojilo sa ich v ten deň asi tritisíc duší... Takto Pán každodenne pripájal k nim tých, čo mali byť spasení"³⁸.
- Cirkev, ktorá vznikla z takéhoto poslanca, Ježiš posielal ďalej. Ona ostáva na svete, kým Pán slávy sa vracia k Otcovi. Ostáva zastretým a súčasne jasným znakom novej prítomnosti Ježiša, jeho odchodu a zotrávania s nami. Ona ho predlžuje a on v nej pokračuje. Ale na prvom mieste je potrebné, aby trvale uskutočňovala jeho poslanie a dielo hlásania evanjelia³⁹. Spoločenstvo kresťanov sa nikdy neuzatvára do seba. Jeho vnútorný život, t.j. snaha modliť sa, počúvanie slova a náuky apoštolov, uskutočňovanie bratskej lásky a lámanie

chleba⁴⁰ iba vtedy dosiahne svoju plnú moc a silu, keď prejde do svedectva, vzbudí obdiv a obrátenie duší a premení sa na kázanie a zvestovanie evanjelia. Tak celá Cirkev preberá poslanie ohlasovať evanjelium a práca každého jedného veľmi prospieva všetkým.

- Cirkev ako zvestovateľka evanjelia začína svoje dielo tým, že sama sebe ohlasuje evanjelium. Lebo ako spoločenstvo veriacich a tiež ako spoločenstvo nádeje, ktorá sa má prejavovať životom a odovzdávať aj druhým, ako aj spoločenstvo bratskej lásky, neustále cíti potrebu počúvať to, v čo verí, aj dôvody svojej nádeje, aj nový príkaz lásky. Ako Boží ľud, zapojený do sveta a často pokúšaný modlami, sama neprestajne musí počúvať ohlasovanie "veľkých Božích skutkov"⁴¹, ktoré ju obrátili k Bohu, aby ju Pán znova volal a dovedna zhromažďoval. Skrátka, Cirkev musí neustále počúvať zvestovanie evanjelia, aby si mohla zachovať čerstvú silu oduševnene ho ohlasovať. Druhý vatikánsky koncil pripomenul⁴² a synoda biskupov roku 1974 pevne zhrnula túto náuku o Cirkvi, ktorá nepretržitou konverziou a obnovou sama sebe ohlasuje evanjelium, aby ho mohla hodnoverne ohlasovať ľudstvu.

- Cirkvi bol zverený poklad blahozvesti, ktorú treba odovzdať ľudstvu: prisľúbenia Nového zákona, splnené v Ježišovi Kristovi, náuka Pánova i apoštolov, slovo života, pramene milosti a Božej dobroty, cesta spásy. Toto všetko bolo zverené Cirkvi. Tieto hodnoty, obsiahnuté v evanjeliu, Cirkev uchováva v ohlasovaní ako živý a vzácny poklad, nie aby ich skrývala, ale aby ich odovzdala ľuďom.

- Pretože Cirkev dostala poslanie a prijala zvesť evanjelia, sama posielala hlásateľov evanjelia. Vkladá im do úst slová spásy, vykladá im blahozvesť, ktorej je strážkyňou, odovzdáva im príkaz, ktorý sama dostala a neposielala ich kázať seba samých, svoje výmysly⁴³, lež evanjelium. Veď ani oni, ani ona sama nie sú absolútnymi pánmi, aby mohli s ním narábať podľa ľubovôle, ale aby ho ako správcovia čo najvernejšie odovzdali druhým.

Cirkev nerozlučne spojená s Kristom

16. Je teda veľmi úzke spojenie medzi Kristom, Cirkvou a ohlasovaním evanjelia. V tomto "čase Cirkvi" jej bolo zverené poslanie ohlasovať evanjelium. A toto poslanie nie je dovolené vykonávať bez nej a tým menej proti nej.

Bude dobré nakrátko pripomenúť, čo v tejto dobe s poľutovaním počúvame o ľuďoch - radi by sme verili, že sú dobromyseľní, celkom iste sú však ďaleko od pravej cesty -, ktorí tvrdia, že chcú milovať Krista, ale nie Cirkev, že chcú počúvať Krista, ale nie Cirkev, že chcú patriť Kristovi, ale chcú žiť mimo Cirkvi. Výrok evanjelia: "Kto vami pohŕda, mnou pohŕda"⁴⁴, jasne ukazuje, aké absurdné je toto rozdelenie. Ako môže niekto povedať, že chce milovať Krista bez toho, žeby miloval Cirkev, keď jedno z najvynikajúcejších svedectiev sv. Pavla o Kristovi hovorí: "Kristus si zamiloval Cirkev a seba samého vydal za ňu?"⁴⁵

II.

ČO ZNAMENÁ OHLASOVAŤ EVANJELIUM

Evanjelizačná činnosť je zložitá

17. V evanjelizačnej činnosti Cirkvi sú určité prvky a zložky, ktoré treba zachovať. Niektoré sú také dôležité, že sa niekedy snažíme ich stotožniť so samotnou evanjelizáciou. Preto sa mohla evanjelizácia definovať ako hlásanie Krista tým, ktorí ho ešte nepoznajú, alebo ako kázanie, katechéza, udeľovanie krstu a iných sviatostí. Nijaká čiastočná a neúplná definícia však nemôže vystihnúť takú bohatú, zložitú a dynamickú skutočnosť, akou je evanjelizácia, bez toho, žeby sa nevystavovala nebezpečenstvu, že pojem evanjelizácie ochudobní alebo skomolí. Evanjelizáciu nemožno naplno pochopiť, ak nevezmeme do úvahy všetky jej zásadné zložky.

Tieto zložky, ako už zdôraznila vyššie spomenutá biskupská synoda, sa pod jej vplyvom stále viac prehlbujú. S radosťou zisťujeme, že sa v zásade zhodujú s tými, ktoré vytýčil Druhý vatikánsky koncil, najmä v konštitúciách: Svetlo národov (Lumen gentium - pozn. KVAS), Radosť a nádej (Gaudium et spes - pozn. KVAS) a v dekréte Ad gentes.

Obnova ľudstva...

18. Evanjelizovať pre Cirkev znamená prinášať radostnú zvesť celému ľudstvu, ľudí vnútorne pretvárať a vytvárať z nich nové ľudstvo: "Hľa, všetko robím nové"⁴⁶. Ale nové ľudstvo nie je možné bez nových ľudí, totiž nových skrze krst⁴⁷ a život podľa evanjelia⁴⁸. Účelom evanjelizácie je práve dosiahnuť túto vnútornú premenu,

a ak treba, nejako ju vyjadriť slovom. Správnejšie by sa to dalo povedať, že Cirkev evanjelizuje vtedy, ak sa snaží obrátiť osobné i kolektívne ľudské svedomie jedine silou a božskou mocou posolstva, ktoré hlása⁴⁹, a ak sa usiluje premeniť aj všetku činnosť, ktorú títo ľudia vykonávajú, spolu s ich životom a prostredím, v ktorom žijú.

...a spoločenských vrstiev

19. Hovoríme o spoločenských vrstvách a triedach, ktoré sa majú pretvárať. Cirkvi nejde len o hlásanie evanjelia v širších zemepisných oblastiach alebo stále rastúcemu počtu obyvateľstva, ale ide jej aj o to, aby slová evanjelia pretvárali zásady, podľa ktorých ľudia posudzujú rozhodujúce hodnoty, predmety, na ktoré sústreďujú všeobecný záujem, spôsob myslenia, pramene, z ktorých čerpajú podnety a vzory ľudského života, ktoré sú v rozpore s Božím slovom a plánom spásy.

Treba evanjelizovať kultúru

20. Toto všetko sa dá vyjadriť takto: Nemá sa evanjelizovať len nejakým okrasným spôsobom, nemá to byť len nejaký povrchný náter, ale treba evanjelizovať do hĺbky a takým spôsobom, aby evanjelizácia presiakla celý život. Treba evanjelizovať predovšetkým kultúru. Aj jednotlivé kultúry, ktoré ľudia vytvorili, a to v takom plnom rozsahu a zmysle, ako to čítame v konštitúcii Radosť a nádej⁵⁰. Pritom treba stále vychádzať od jednotlivca a vždy sa vracieť k vzájomným vzťahom ľudí a k ich vzťahu k Bohu.

Evanjelium, a teda aj evanjelizácia, sa celkom určite nestotožňujú s nejakou kultúrou, naopak, sú nezávislé od všetkých kultúr. Predsa však je zrejmé, že ľudia prežívajú Božie kráľovstvo, ktoré ohlasuje evanjelium, so svojou vlastnou kultúrou. Budovanie Božieho kráľovstva sa teda nemôže obísť bez zásadných zložiek kultúry ako celku, ani bez jednotlivých ľudských kultúr. Hoci evanjelium a evanjelizácia sú nezávislé od kultúr, to neznamená, že by boli s nimi nezlúčiteľné, naopak, sú schopné preniknúť všetky kultúry, pričom sa ani na jednu neviažu.

Rozchod evanjelia s kultúrou je nesporne dráma našej doby, ako to bolo aj v iných obdobiach. Preto je potrebné vyvinúť čo najväčšie úsilie o veľkorysú evanjelizáciu ľudskej kultúry, alebo presnejšie, kultúr vôbec. Majú sa obrodzovať práve stykom s radostnou zvesťou. Takýto styk však nenastane, ak sa radostná zvesť neohlasuje.

Dôležitosť svedectva vlastného života

21. Radostná zvesť sa má hlásať predovšetkým svedectvom vlastného života. Kresťan alebo skupina kresťanov sa snaží chápať druhých ľudí, v spoločnosti ktorých žije. Vľúdne s nimi zachádzajú, zaujímajú sa o ich život a osudy a usilujú sa spolu s nimi o všetko, čo je šľachetné a dobré. Okrem toho má z nich vyžarovať prostým a nevťeravým spôsobom ich viera v duchovné hodnoty, ktoré presahujú ostatné bežné hodnoty, a nádej v niečo, čo sa nevidí a čo si ľudia neodvažujú predstaviť. Zaiste takýmto tichým svedectvom títo kresťania vyvolávajú v srdciach tých, čo ich pozorujú, niektoré nevyhnutné otázky ako napríklad: Prečo sú takí? Prečo žijú takým spôsobom? Kto alebo čo ich na to podnecuje? Prečo sa o nás zaujímajú? Také svedectvo je už tichým, ale predsa veľmi silným a účinným hlásaním radostnej zvesti. To už je začiatok evanjelizačnej činnosti. Vyššie uvedené otázky si položia ako prvé azda mnohí nekresťania alebo ľudia, ktorí o Kristovi nepočuli, ale aj pokrstení, ktorí nežijú kresťansky, alebo tí, čo žijú medzi kresťanmi, nie však podľa kresťanských zásad, alebo aj ľudia, ktorí s bolesťou hľadajú niečo alebo "Niekoľo", koho existenciu tušia, ale ho nevedia pomenovať. Potom budú nasledovať ešte hlbšie a naliehavejšie otázky, ktoré vyvoláva práve toto svedectvo, ktoré tiež vyžaduje prítomnosť, spoločenstvo života a solidaritu. Takéto svedectvo je nevyhnutné a vo všeobecnosti je to prvá evanjelizácia⁵¹.

Všetci kresťania sú povolani vydávať takéto svedectvo a z tohto hľadiska sa môžu stať skutočnými hlásateľmi evanjelia. Myslíme tým predovšetkým na zodpovednosť, ktorú majú kresťania, prísťahovalci v cudzích krajinách.

Nevyhnutnosť jasného ohlasovania

22. Toto všetko však ešte stále nestačí. Aj to najkrajšie svedectvo sa ukáže nedostatočné, ak nebude osvietené a ozrejmené. Svätý Peter to rád označoval: "Zdôvodniť nádej, ktorá je vo vás"⁵² jasným a nepochybným hlásaním Pána Ježiša. Preto radostnú zvesť, ohlasovanú životom, musí prv či neskôr ohlasovať aj živé slovo.

Nemožno hovoriť o skutočnej evanjelizácii, ak sa pri nej nehľása aj meno, učenie, život a prisľúbenie, kráľovstvo a tajomstvo Ježiša Nazaretského, Syna Božieho.

Celé dejiny Cirkvi už od príhovoru svätého Petra pri zoslaní Ducha Svätého sú späté s dejinami hlásania evanjelia. V každom období ľudských dejín Cirkev neustále dáva sa strhávať snahou a túžbou po ohlasovaní evanjelia, hlboko pociťuje jedinou starosť a úlohu: Koho poslať hlásať Kristovo tajomstvo, akou rečou ho hlásať, ako dosiahnuť, aby všade preniklo a aby ho počuli všetci, ktorým je určené? Toto ohlasovanie - kériigma, kázanie alebo katechéza - zaujíma v evanjelizácii také dôležité miesto, že sa často stáva priamo jej synonymom. V skutočnosti však je iba jej zložkou.

Životne priľnúť k pravde v spoločenstve Cirkvi

23. Hlásanie evanjelia dosahuje svoj plný účinok a má význam len vtedy, keď každý, kto ho počuje, ho správne aj chápe, prijíma, dá sa ním preniknúť a vo svojom srdci s ním úplne súhlasí, keď totiž prijme pravdy, ktoré zjavil milosrdný Pán, a ešte viac, keď prijme zameranie života, už pretvoreného, ktorý sa tu predkladá. Stručne povedané, platí to vtedy, keď sa niekto rozhodne pre Božie kráľovstvo, t.j. pre nový svet, pre nový stav vecí, pre nový spôsob bytia a života, a to života s Bohom, ktorý evanjelium otvára. Toto rozhodnutie však nemôže byť abstraktné. Naopak, prejavuje sa konkrétnym viditeľným vstupom do spoločenstva veriacich. Týmto spôsobom sa tí, ktorých život sa zmenil, stávajú členmi spoločenstva, ktoré je samo osebe znamením zmeny a novosti života: totiž Cirkvi, viditeľnej sviatosti spásy⁵³. Vstup do cirkevného spoločenstva sa však prejavuje aj inými znameniami: tie predlžujú a rozvíjajú ono znamenie, ktorým je Cirkev!: Podľa dynamickej sily evanjelizácie ten, čo prijíma evanjelium ako slovo spásy⁵⁴, zväčša to vyjadruje aj sviatosťným spôsobom, t.j. oddanosťou k Cirkvi a prijímaním sviatostí, ktoré odkrývajú a podopierajú túto príslušnosť k Cirkvi skrze milosť, ktorú udeľujú.

Stať sa sám ohlasovateľom

24. Kto prijal evanjelium, stáva sa nakoniec aj sám jeho ohlasovateľom. V tom spočíva dôkaz pravdivosti evanjelizácie. Je to akýsi skúšobný kameň. Nie je totiž možné, aby niekto prijal Božie slovo a uveril v Božie kráľovstvo a nestal by sa jeho svedkom a hlásateľom.

Na záver týchto úvah o zmysle evanjelizácie je nutné pripojiť ešte jedno upozornenie, ktoré pokladáme za veľmi podnetné pre následky, ktoré z neho vyplývajú.

Evanjelizácia, ako sme už spomenuli, je zložitý proces s rozličnými zložkami, ako sú napríklad: obroda ľudstva, vydávanie svedectva, otvorené hlásanie evanjelia, jeho vnútorné prijatie, vstup do spoločenstva, prijímanie sviatostí a apoštolská činnosť. Tieto zložky sa môžu zdať protikladné a navzájom sa vylučujúce. V skutočnosti sa však dopĺňujú a navzájom obohacujú. Treba ich chápať v ich celkovej spojitosti. Zásluha nedávnej biskupskej synody spočíva práve v tom, že nás vyzýva, aby sme sa snažili dávať tieto zložky do súladu, a nie stavať ich proti sebe, aby sa úplne pochopila evanjelizačná činnosť Cirkvi. Taký je celkový pojem evanjelizácie, ktorý chceme teraz podrobnejšie vysvetliť tým, že rozoberieme jeho obsah a prostriedky a presnejšie vyjadríme, na koho sa evanjelizácia vzťahuje a na koho padá táto úloha.

III.

NÁPLŇ EVANJELIZÁCIE

Základný obsah a vedľajšie prvky

25. V posolstve, ktoré Cirkev rozširuje, sú zaiste niektoré vedľajšie prvky a tie v mnohom závisia od vonkajších premenlivých podmienok, ako ich predložíme. Ved' tie sa menia, vrátane nás samých. Ale aj tak zostáva základné jadro, živá podstata, ktorú nemožno upravovať alebo prechádzať ponad ňu mlčaním, lebo tým by sa poškodila samotná evanjelizácia.

Vydávať svedectvo Božej láske

26. Nie je zbytočné pripomenúť, že hlásať evanjelium znamená predovšetkým: vydávať prostým a priamym spôsobom svedectvo o Bohu, ktorého nám zjavil Ježiš Kristus v Duchu Svätom, svedčiť o tom, že v osobe svojho Syna Boh miloval svet, že týmto vteleným Slovom dal všetkému vlastný pôvod bytia a ľudí povolal do večného života. Také svedectvo môže priviesť mnoho ľudí k Bohu, ktorého dosiaľ nepoznajú⁵⁵. Oni ho uctievať, aj keď ho osobne nemenujú, alebo ho akýmsi tajomným vnuknutím srdca hľadajú, keď sa presvedčili

o prázdnote všetkých modiel, ktoré prv zbožňovali. Toto svedectvo však dostáva plnú evanjelizačnú silu až vtedy, keď dokazuje, že Stvoriteľ nie je pre človeka len neznámou a vzdialenou mocou, ale Otcom. Nazývame sa a sme Božími synmi⁵⁶, a preto medzi sebou sme bratmi v Bohu.

Stred evanjelizácie: spása v Ježišovi Kristovi

27. Základom, stredom a zároveň aj vrcholom evanjelizácie a všetkého jej dynamického úsilia je táto jasná pravda: Ježiš Kristus, Syn Boží sa stal človekom, zomrel a vstal z mŕtvych. V ňom sa každému človekovi poskytuje možnosť spásy, ako dar Božej milosti a dobrotivosti⁵⁷. A nejde tu len o tzv. imanentnú spásu, t.j. o spásu podľa veľkosti hmotných a takisto i duchovných potrieb, ktoré sa týkajú nášho pozemského života a úplne sa stotožňujú s našimi pozemskými želaniami, nádejami, starosťami a zápasmi, ale ide zároveň aj o spásu, ktorá presahuje tieto hranice a spíňa sa v spoločenstve s jedinou absolútnou bytosťou, čiže s Bohom. Je to teda transcendentná a eschatologická spása, ktorá začína už v tomto časnom živote, ale završuje sa vo večnosti.

Pod znakom nádeje

28. Preto evanjelizácia musí zahrňovať i prorocké hlásanie druhého, nadprirodzeného života, t.j. najvyššieho a večného povolania ľudí. Toto povolanie je vo vzťahu, ale zároveň aj mimo vzťahu k jeho súčasnej situácii. Nadprirodzený život je mimo času a mimo dejín, mimo skutočnosti tohto pomínutelného sveta a mimo vecí v ňom, v tomto svete, ktorého skrytá tvár sa raz prejaví. Je aj mimo samotného človeka, ktorého pravý údel sa nevyčerpáva len v pozemskom živote, ale zjaví sa mu až v živote posmrtnom⁵⁸. Evanjelizácia zahrňuje teda v sebe aj ohlasovanie nádeje v splnenie Božích prisľúbení, ktoré sme od Boha prijali skrze Novú zmluvu v Ježišovi Kristovi. Zároveň znamená ohlasovanie Božej lásky k nám a našej lásky k Bohu, ohlasovanie bratskej lásky medzi všetkými ľuďmi ohlasovanie, že je možné dávať, odpúšťať, premáhať sa a pomáhať bratom, pretože táto láska, ktorá vychádza z Božej lásky, je jadrom evanjelia. Znamená to však aj hlásať tajomstvo zla a aktívne hľadanie dobra. Taktiež hlásať - a to bude vždy naliehavé -, ako je potrebné hľadať samého Boha, hlavne v modlitbe, klaňaní a vzdávaní vďaky a v spojení s tým vznešeným znakom zväzku s Bohom, ktorým je Cirkev Ježiša Krista. Toto spoločenstvo sa opäť zo svojej strany prejavuje tým, že prijíma aj iné znamenia Kristovej živej a činnej prítomnosti v Cirkvi, t.j. sviatosti. Tento sviatostný život, t.j. chápanie a slávenie sviatostí v ich úplnom význame, neznamená, akoby sa niekto mohol domnievať, brzdu pre evanjelizáciu alebo pripustenie odklonu od nej, lež naopak, dodáva jej pravú plnosť. Evanjelizácia totiž vo svojom celku nespočíva len v hlásaní radostnej zvesti, ale aj v upevňovaní Cirkvi, ktorá nemôže existovať bez dychu sviatostného života, ktorý vrcholí v Eucharistii⁵⁹.

Posolstvo zahrňujúce celý život

29. Evanjelizácia by však nebola úplná, keby nebrala do úvahy aj stály, vzájomný, tesný vzťah medzi evanjeliom a konkrétnym osobným a spoločenským životom človeka. Táto evanjelizácia obsahuje aj výslovné pripomienky, vhodné pre rozličné situácie neustále uspôsobované požiadavkám doby, o právach a o povinnostiach ľudskej osobnosti a o rodinnom živote, bez ktorého sa človek len ťažko môže rozvíjať⁶⁰ ako osobnosť, o spoločenskom a medzinárodnom živote, o mieri, spravodlivosti a rozvoji a konečne obsahuje aj posolstvo o oslobodení človeka, ktoré platí najmä pre naše časy.

Posolstvo slobody

30. Je známe, s akou naliehavosťou hovorili o oslobodení na nedávnej synode mnohí biskupi zo všetkých svetadielov, najmä však biskupi z tzv. tretieho sveta. S akým pastoračným dôrazom rozprávali! V ich slovách sa ozýval hlas miliónov synov Cirkvi, ktorí tvoria tieto národy, usilujúce sa o svoj rozvoj. My dobre vieme, podotkli biskupi, s akým vypätím síl zápasia, aby prekonali všetko, čo ich odsudzuje na to, aby žili len na pokraji civilizovaného života. Sú to napríklad: hlad, chronické choroby, negramotnosť, dedičná núdza a bieda, nespravodlivosť v medzinárodných vzťahoch, najmä pri obchodných zmluvách, hospodársky a kultúrny neokolonializmus, ktorý sa stáva niekedy rovnako krutý, ako bol predošlý politický kolonializmus. Biskupi opätovne vyhlasovali, že Cirkev má povinnosť hlásať oslobodenie pre milióny ľudských bytostí, medzi ktorými je aj mnoho jej vlastných synov. Taktiež má povinnosť prispievať k tomuto oslobodeniu a urýchľovať ho, vydávať o ňom svedectvo a snažiť sa, aby to bolo všestranné oslobodenie. Toto všetko spadá pod pojem evanjelizácie v

širšom zmysle slova.

Povznesenie človeka

31. Evanjelizácia, povznesenie človeka, jeho rozvoj a oslobodenie sú skutočne úzko späté. Sú to putá povahy antropologickej, pretože človek, ktorému sa má ohlasovať evanjelium, nie je nejaká abstraktná bytosť, ale je závislý od sociálnych a hospodárskych okolností. Povaha týchto zväzkov je i teologická, pretože nemožno oddeľovať v Božom pláne stvorenie a vykúpenie človeka. Dokonca i v našich časoch pozorujeme veľmi konkrétne pomery, v ktorých treba bojovať proti nespravodlivosti a usilovať sa o opätovné nastolenie spravodlivého zriadenia. Tieto zväzky majú aj vyhranene evanjeliový ráz. Máme tu na mysli predovšetkým poriadok kresťanskej lásky. Veď ako je možné hlásať nové prikázanie, a neusilovať sa pritom o skutočný bratský život človeka v spravodlivosti a mieri? Zdôraznili sme tento fakt, aby sme pripomenuli, že nemožno prijať zásadu, podľa ktorej pre evanjelizáciu sa môže alebo dokonca má zanedbať dôležitosť problémov, o ktorých sa dnes toľko hovorí a ktoré sa týkajú spravodlivosti, oslobodenia, rozvoja a mieru vo svete. Ak by sa to stalo, zabudli by sme na učenie evanjelia o láske k trpiacemu a biednemu blížnemu⁶¹.

Ale tie isté hlasy, ktoré sa s toľkou horlivosťou, dôvtipom a neohrozenosťou pustili na spomenutej biskupskej synode do riešenia tohto základného problému, na naše veľké potešenie vypracovali aj jasné zásady, ktoré nám umožňujú pochopiť dosah a hlboký zmysel takého oslobodenia, aké hlásal a uskutočňoval Ježiš Nazaretský a aké hlása aj Cirkev.

Pravá úloha Cirkvi

32. Nemôžeme však popierať, že je mnoho kresťanov skutočne šľachetných a citlivých na dramatické problémy, ktoré obsahuje otázka oslobodenia človeka, a ktorí by chceli, aby Cirkev sa o toto oslobodenie čo najúčinnejšie usilovala, ale ktorí sú tiež vystavení pokušeniu obmedzovať poslanie Cirkvi iba na úlohy pozemského rázu. Spásu, ktorú má Cirkev hlásať, chceli by obmedziť len na dosiahnutie hmotného blahobytu, jej činnosť na akcie politickej a sociálnej povahy, pričom pokladajú za prípustné prehliadať duchovné a náboženské ciele. Ak by sa však veci mali tak, Cirkev by úplne stratila svoj základný význam. Oslobodenie, ktoré hlása, už by nebolo pôvodné, a ľahko by sa jej mohli zmocniť a usmerňovať ju ideologické systémy a politické strany. Cirkev by už nemala oprávnenie hlásať oslobodenie z Božieho poverenia. Preto sme chceli pri otvorení tretieho synodálneho zhromaždenia vo svojom príhovore zdôrazniť a potvrdiť, že evanjelizácia má nutne špecifický náboženský cieľ. Tak by totiž stratila celé svoje oprávnenie, ak by sa odchýlila od náboženského základu, ktorý ju udržuje, t.j. od kráľovstva Božieho v plne teologickom zmysle⁶².

Evanjeliová sloboda

33. O oslobodení, ktoré evanjelizácia hlása a snaží sa uskutočňovať, treba povedať hlavne toto:

- Nemožno sa obmedziť len na číru a čiastočnú hospodársku, politickú a sociálnu alebo kultúrnu stránku.

Naopak, toto oslobodenie musí brať do úvahy celého človeka po všetkých jeho stránkach, vrátane jeho schopnosti chápať a orientovať sa k absolútnu, a to aj k Bohu ako absolútnej bytosti.

- Hlásanie tohto oslobodenia je teda už zakorenené v určitom poňatí človeka a toto poňatie sa nikdy nesmie obetovať požiadavkám akejkoľvek taktiky, praxe alebo dočasnej krátkodobej činnosti.

Založená na kráľovstve Božom

34. Z toho dôvodu Cirkev hlása oslobodenie človeka a spája sa so všetkými, ktorí na tento cieľ pracujú a preň trpia. Cirkev nehodlá obmedziť svoje poslanie na čisto náboženskú oblasť bez toho, že by sa nezaujímal o pozemské problémy človeka. Vyhlasuje však prvenstvo svojho duchovného povolania a odmieta nahradzovať hlásanie Božieho kráľovstva hlásaním ľudského oslobodenia. Zastáva, naopak, názor, že jej príspevok k tomuto oslobodeniu by nebol úplný, keby zanedbávala hlásanie spásy v Ježišovi Kristovi.

Evanjeliový pohľad

35. Cirkev, pravda, spája ľudské oslobodenie so spásou v Ježišovi Kristovi, ale nikdy oba pojmy nestotožňuje.

Vie to zo zjavenia Božieho, z historickej skúsenosti a z viery, že všetky názory o oslobodení človeka nutne nesúvisia a nezhodujú sa s evanjeliovým pohľadom na človeka, veci a udalosti. Vie dobre, že oslobodenie, blahobyť a rozvoj nestačia na príchod Božieho kráľovstva.

Cirkev je pevne presvedčená, že každé pozemské oslobodenie i každé politické oslobodenie, aj keď sa snaží

dokazovať svoju oprávnenosť z tej či onej stránky Starého alebo Nového zákona, aj keď sa vo svojich teologických požiadavkách a vo svojich zásadách a činnosti odvoláva na údaje a závery teológov a aj keď sa chce vydávať za teológiu dneška, nesie už samo v sebe zárodok vlastného popretia, a preto nezostane verné ideálom, ktoré si vytýčilo. Takéto oslobodenie sa už neusiluje o spravodlivosť v láske, jeho elán nemá skutočný duchovný rozmer a jeho konečným cieľom nie je spása a blaženosť v Bohu.

Je potrebné obrátenie

36. Cirkev bez sporu pokladá za dôležité a naliehavé vybudovať ľudskejšie a spravodlivejšie štruktúry, ktoré by viac rešpektovali práva človeka a menej by ho utláčali a donucovali. Je si však vedomá toho, že aj tie najlepšie štruktúry a najlepšie myslené systémy sa rýchlo stanú neľudskými, ak sa nevylietia zlé náklonnosti v ľudskom srdci a ak sa neobrátia v srdci a myslí tí, čo v tých štruktúrach žijú, alebo ich ovládajú.

Cirkev nemôže prijať násilie

37. Cirkev nemôže prijať a uznať násilie, najmä ozbrojené násilie, ktoré nemožno kontrolovať, len čo sa rozpúta. Ani vtedy ho nemôže prijať, ak sa chce dospieť k slobode usmrtením človeka, nech je to hocikto. Lebo vie, že násilie vyvoláva vždy násilie a nutne plodí nové formy ešte horšieho útlatku a otroctva, ako boli tie, od ktorých sa chcel človek oslobodiť. Jasne sme to povedali pri svojej návšteve v Kolumbii: "Vyzývame vás, aby ste nekladali svoju dôveru v násilie, ani v revolúciu. Takýto postoj odporuje kresťanskému duchu a namiesto toho, aby prosper sociálnemu povzneseniu, o ktoré sa právom usilujete, zabrzdí ho⁶³. Opäť vyhlasujeme a potvrdzujeme, že násilie nezodpovedá ani kresťanstvu, ani evanjeliu a že prudké a násilné zmeny štruktúr by boli chybné, neúčinné a určite by odporovali dôstojnosti národa⁶⁴.

Špecifický prínos Cirkvi

38. Teší nás, ako si Cirkev stále viac uvedomuje, že na oslobodení človeka má spolupracovať spôsobom vzatým z evanjelia. Čo vlastne robí? Snaží sa podnietiť stále viac kresťanov, aby sa zasadzovali o oslobodenie druhých. Poskytuje týmto kresťanským "osloboditeľom" podnety, ktoré vychádzajú z viery, odôvodnenie ich činnosti bratskou láskou a sociálne učenie, ktorému každý kresťan musí venovať pozornosť. Toto učenie sa musí stať základom jeho vedomostí a skúseností, aby ich tak mohol uplatňovať vo svojej činnosti a úsilí. Týmto črtami sa má vyznačovať elán každého angažovaného kresťana a tieto zásady sa nesmú zamieňať za nejakú taktiku alebo službu určitému politickému systému. Cirkev sa snaží, aby kresťanský zápas o oslobodenie nikdy nevybočoval z celkového plánu spásy, ktorý ona sama hlása.

Veci, na ktoré sme tu poukázali, objavujú sa často aj v debatách biskupskej synody. Aj tomuto námetu sme venovali niekoľko objasňujúcich slov v prejave, ktorý sme predniesli na záver uvedenej synody⁶⁵. Treba dúfať, že tieto úvahy pomôžu prekonať dvojakoť, na ktorú sa často naráža pri výklade slova "oslobodenie" v rozličných ideológiách, politických systémoch alebo v skupinách. Oslobodenie, ktoré hlása a pripravuje evanjelizácia, je to isté, ktoré hlásal sám Kristus a ktoré ľudstvu umožnil svojou obeťou.

Náboženská sloboda

39. Od tohto spravodlivého oslobodenia, spojeného s evanjelizáciou, iste zameraného na štruktúry zaručujúce ľudskú slobodu, nemožno oddeľovať ani úsilie o zaistenie všetkých základných práv človeka, medzi ktorými popredné miesto zaujíma náboženská sloboda. Nedávno sme hovorili o časovosti tejto otázky a zdôraznili sme "koľko kresťanov je ešte dnes systematicky prenasledovaných len preto, že sú kresťania katolíci. Dráma vernosti Kristovi a dráma náboženskej slobody doteraz stále pokračuje, hoci je zakrývaná kategorickými vyhláseniami na obranu práv ľudskej osobnosti"⁶⁶.

IV.

METÓDY EVANJELIZÁCIE

Hľadať nové spôsoby

40. Dôležitosť obsahu evanjelizácie je zrejmá, ale to nesmie zmenšovať význam jej metód a prostriedkov. Otázka: Ako evanjelizovať? - je stále časová, pretože spôsoby hlásania evanjelia sa menia podľa miesta, času a ľudských kultúr, a provokujú teda do určitej miery naše schopnosti, aby hľadali a prispôbovali sa. Najmä od nás, cirkevných pastierov, sa vyžaduje, aby sme nebojácne a múdro hľadali najvhodnejšie a

najúčinnější spôsoby, ako hlásať evanjeliové posolstvo ľuďom našich čias, a aby sme pritom vždy zostali verní jeho obsahu. Rozmýšľajúc v duchu o tomto, postačí nám, ak pripomenieme niektoré metódy, ktoré z toho alebo onoho dôvodu sú zásadne dôležité.

Svedectvo

41. Nechceme ešte raz opakovať všetko, čo sme už vyššie uviedli. Predovšetkým hodno zdôrazniť toto: Pre Cirkev prvým evanjelizačným prostriedkom je svedectvo skutočne kresťanského života, v ktorom sa človek úplne oddá Bohu a pritom s neobmedzenou horlivosťou miluje svojho blížneho. Skupine laikov sme nedávno povedali, že dnešný človek počúva radšej svedkov než učiteľov, a tých počúva len vtedy, ak sú zároveň svedkami⁶⁷. Dobre to vystihol svätý Peter vo svojom popise čistého a bezúhonného života, ktorý získava bez slov tých, čo neveria slovu⁶⁸. Teda Cirkev privedie svet k evanjeliu predovšetkým svojím správaním sa a životom, t.j. životom vo vernosti Kristovi, v chudobe a zdržanlivosti, v slobodnom postoji voči mocným toho sveta, proste svätým životom.

Kázanie

42. Okrem toho nie je zbytočné zdôrazniť aj potrebu kázania, t.j. hlásanie evanjelia slovom. "Ako uveria v toho, o ktorom ešte nepočuli? A ako počujú bez kazateľa? ... Viera teda závisí od hlásania a hlásanie je zasa z poverenia Kristovho"⁶⁹. Tento zákon ustanovil kedysi svätý Pavol, a aj dnes ostáva v plnej platnosti a účinnosti. Stále totiž je nepostrádateľné kázanie, ktorým sa radostná zvesť ohlasuje slovom. Vieme dobre, že moderný človek má už dosť všelijakého rečenia. Často ho to unavuje alebo ešte horšie, proti slovám priamo zatvrdzuje. Poznáme tiež názory rozličných psychológov a sociológov. Títo tvrdia, že moderný človek už prekonal civilizáciu slova, pre neho je zbytočná a neúčinná, lebo teraz žije v civilizácii obrazov. Tieto fakty by nás iste mali priviesť k tomu, aby sme hlásali evanjeliové posolstvo modernými prostriedkami, ktoré táto civilizácia vynašla. Ostatne, v tomto smere sme už podnikli úspešné pokusy. A môžeme ich len schvaľovať a povzbudzovať, aby sa ešte viac rozvinuli. Avšak ani únava, ktorú dnes vyvoláva mnoho neplodného rečenia, ani aktuálnosť mnohých oznamovacích prostriedkov nemôže zmenšiť trvalú silu slova, ani nás od neho odradiť. Slovo ostáva stále aktuálne, najmä ak je nositeľom Božej moci⁷⁰. Preto ostáva aktuálny výrok svätého Pavla. "Viera je z hlásania"⁷¹. Je to práve slovo, ktoré privádza k viere tých, čo ho počúvajú.

Liturgia slova

43. Toto kázanie však, ktorým sa hlása evanjelium, môže používať mnohé formy a naša horlivosť nám ich pomôže nájsť temer v nekonečnom množstve. V živote totiž dochádza k nespočetným udalostiam a situáciám, ktoré poskytujú príležitosť na nevťeravé, ale predsa účinné pripomenutie toho, čo náš Pán povedal za podobných okolností. Skutočná vnímavosť pre duchovné hodnoty úplne postačí, aby sme vedeli z udalostí vyčítať Božie posolstvo. Pretože obnovený poriadok posvätej liturgie vysoko hodnotí "liturgiu slova", mylil by sa, kto by v homílii nevidel účinný a vhodný prostriedok evanjelizácie. Treba však poznať a vedieť uplatniť požiadavky a možnosti homílie, aby tak nadobudla svoju plnú pastoračnú účinnosť. Predovšetkým je nutné, aby sme boli o jej pôsobivosti sami presvedčení a aby sme sa jej s láskou venovali. Hlásanie evanjelia slovom, najmä ak je zaradené ako kázeň do eucharistickej obety, z ktorej čerpá osobitnú silu a presvedčivosť, má iste špeciálnu úlohu v evanjelizácii, a to do tej miery, v akej vyjadruje hlbokú vieru kazateľa a je preniknuté srdečnou láskou. Veriaci totiž zhromaždení, aby vytvárali veľkonočnú Cirkev, ktorá slávi sviatok Pána, prítomného medzi nimi, veľmi mnoho očakávajú od kázania pri svätej omši a majú z neho úžitok, ak je prosté, jasné, priame a primerané a ak má hlboké korene v evanjeliovom učení a verne podáva to, čo hovorí Učiteľský úrad Cirkvi, ak je oduševnené vyváženým apoštolským zápalom, ktorý získava svojou vlastnou povahou, a ak je presiaknuté nádejou. Táto je živnou pôdou pre vieru a rodí sa z nej pokoj a jednota. Mnoho farností a iných komunit žije a vzrastá práve zásluhou nedeľných homílií, ale len ak majú vlastnosti, ktoré sme práve uviedli. Pripájame ešte, že vďaka liturgickej obnove svätá omša už nie je jedinou vhodnou príležitosťou na kázanie. Možno ho zaradiť a nemalo by sa zanedbávať pri vysluhovaní sviatostí a pri pobožnostiach, na ktorých sa zhromažďujú veriaci. Takéto príležitosti sú vždy osobitne vhodné na hlásanie Božieho slova.

Vyučovanie katechizmu

44. Inou evanjelizačnou metódou, na ktorú by sa nemalo zabúdať, je vyučovanie katechizmu. Ľudský rozum,

najmä detí a dospievajúcej mládeže, má si pomocou systematického vyučovania osvojiť základné poznatky a obsah pravdy, ktorú nám Boh zjavil a ktorú sa Cirkev v priebehu svojich dlhých dejín snažila stále bohatšie vyjadrovať. Určite nikto nebude popierať, že cieľom tohto vyučovania má byť, aby si ľudia navykli na kresťanský život, a že nemá byť iba rozumového rázu. Je isté, že evanjelizačné úsilie môže veľa získať katechetickým vyučovaním v kostole, v školách, v kresťanských rodinách a vôbec všade, kde je to len možné, ale za predpokladu, že katechéti majú k dispozícii vhodné učebnice, rozvážne a odborne upravené pod vedením biskupov. Vyučovacie metódy majú byť primerané veku, vzdelaniu a schopnostiam tých, ktorým sa látka predkladá, a stále sa má dbať na to, aby si tieto osoby vtlačili do pamäti, mysle i srdca základné pravdy, ktoré majú potom preniknúť celý ich život. Predovšetkým je potrebné vychovať dobrých katechetov, či už sú to katechéti v samotnej farnosti, učitelia alebo rodičia. Všetci sa majú potom ďalej zdokonaľovať v takom vznešenom, nepostrádateľnom a náročnom odbore, akým je vyučovanie náboženstva. Na druhej strane, bez toho žeby sme sa vydávali nebezpečenstvu vo výchove detí niečo zanedbať, vychádza najavo, že v súčasných pomeroch sa neustále naliehavejšie prejavuje potreba vyučovať náboženstvo vo forme tzv. katechumenátu, pretože mnoho mladých i dospelých ľudí, ktorých sa dotkla milosť Božia, postupne objavuje Krista a cíti potrebu úplne sa mu zasvätiť.

Spoločenské komunikačné prostriedky

45. Pre naše časy sú charakteristické tzv. spoločenské komunikačné prostriedky. Preto, ako sme to už zdôraznili, ako prvé prípravné hlásanie evanjelia, tak aj katechéza a ďalšie prehľbovanie viery sa bez týchto prostriedkov nemôže obísť.

Ak ich postavíme do služieb evanjelia, temer až donekonečna môžu rozšíriť oblasť, v ktorej ľudia môžu počúvať Božie slovo, a umožniť, že radostná zvesť sa dostane k miliónom ľudí. Cirkev by sa cítila vinnou pred Bohom, keby nevyužila tieto veľmi účinné prostriedky, ktoré ľudský rozum neustále zdokonaľuje. Pomocou nich Cirkev hlása "zo striech"⁷² radostné posolstvo, ktoré jej bolo zverené. Tieto prostriedky sa vlastne stali modernou a pôsobivou kazateľnicou, pretože Cirkev ich prostredníctvom môže hovoriť zástupom.

Pri použití spoločenských komunikačných prostriedkov pre evanjelizáciu vynára sa však aj iný problém. Evanjeliové posolstvo by sa malo za ich pomoci dostať nielen k veľkým zástupom ľudí, ale malo by si zároveň zachovať schopnosť preniknúť do svedomia každého jednotlivca, zapustiť korene v jeho srdci, zahrnúť do seba všetko, čo je v tomto jednotlivcovi osobitné a osobné, ako keby bol jediný, komu je posolstvo určené, ak (správne má byť: tak - pozn. KVAS) aby získal k evanjeliu úplne osobný vzťah.

Osobný styk

46. Preto okrem všeobecného hlásania evanjelia ostáva v platnosti a zachováva si svoju dôležitosť aj iná osobná forma, keď totiž jedna osoba ohlasuje evanjelium druhej. Aj Kristus ju často používal, ako dosvedčuje napríklad jeho rozhovor s Nikodémom, Zachejom, Samaritánkou, farizejom Šimonom a inými. A to isté platí aj o apoštoloch. Čo iné znamená vykladať evanjelium, než vlievať do druhých svoju vlastnú vieru? Nemali by sa vyskytovať prípady, v ktorých by naliehavosť hlásať radostnú zvesť celým masám ľudí spôsobila, že sa zabudne na osobné hlásanie evanjelia, ktoré preniká do osobného svedomia pre zvláštnu účinnosť slov použitých pri tom. Nemôžeme dostatočne oceniť a pochváliť tých kňazov, ktorí sú ochotní viesť ľudí po cestách evanjelia sviatosťou pokánia a osobnými pastoračnými rozhovormi. Týmito prostriedkami ich totiž utvrďujú v úsilí, pozdvihujú ich opätovne po páde a sú im vždy pripravení vhodne pomôcť.

Úloha sviatostí

47. Nikdy sa dostatočne nezodrázni fakt, že evanjelizácia sa nekončí kázňou a vyučovaním kresťanskej náuky. Veď evanjelizácia patrí priamo do života, a to do života prirodzeného, ktorý dostáva zmysel v nových obzoroch, ktoré mu otvára evanjelium. A musí zasahovať aj do života nadprirodzeného, ktorý však nie je potieraním života prirodzeného, ale jeho očistením a povznesením. Živým výrazom nadprirodzeného života je sedem sviatostí, ako aj milosť a svätosť, ktorá z nich obdivuhodne vyžaruje.

Evanjelizácia sa teda rozvíja potom do celej svojej bohatej šírky, ak uskutočňuje ono najvnútornejšie puto, alebo lepšie povedané, onen nepretržitý vzťah medzi Božím slovom a sviatosťou. V určitom zmysle je omyl stavať proti sebe evanjelizáciu a vysluhovanie sviatostí, ako sa to niekedy robí. Je predsa do istej miery pravda,

že by sviatosti z veľkej časti strácali účinnosť, ak by sa udeľovali bez dôkladnej osobitnej i všeobecnej katechetickej prípravy. Poslaním hlásateľa evanjelia je tak vychovávať vo viere, aby táto výchova viedla každého kresťana ku sviatostnému životu, aby neprijímal sviatosti len pasívne, ale ako skutočné účinné znaky svojej viery.

Ľudová zbožnosť

48. Teraz prichádzame k jednej zložke evanjelizácie, ktorá nás nesmie nechať nevšímavými. Máme na mysli to, čo sa dnes nazýva ľudovou zbožnosťou.

Pozorujeme v krajinách, kde Cirkev má už stáročnú tradíciu, ako aj tam, kde ešte len zapúšťa korene, že všade u ľudu sa nachádzajú osobitné obyčaje, ktorými sa vyjadruje existencia Boha a viery. Dlho sa tieto výrazy ľudovej zbožnosti pokladali za menej rýdze a niekedy sa nimi pohrdalo, no dnes sa skoro všade prebúdzajú k novému životu. Na nedávnej biskupskej synode biskupi sa snažili dôkladnejšie pochopiť ich význam, vedení nezvyčajnou pastoračnou múdrosťou a horlivosťou.

Bezpochyby ľudová zbožnosť má aj svoje medzery. Často do nej prenikajú mnohé náboženské úchylky a dokonca aj povery. Neraz sa zastaví na úrovni nižších stupňov náboženských prejavov, ktoré nevyvolávajú a nevyjadrujú skutočnú vieru. Môže viesť aj k vytváraniu siekt a ohrozovať pravé cirkevné spoločenstvo.

Ak je však správne zameraná, najmä evanjelizačnou výchovou, má aj mnohé kladné hodnoty. Dokazuje totiž smäd po Bohu, ktorý môžu cítiť len prostí a duchom chudobní ľudia. Vzbudzuje v nich veľkodušnosť a obetavosť, ktorá hraničí až s hrdinstvom, ak ide o vyznanie viery. Prináša so sebou prenikavý cit pre Božie vlastnosti, že Boh je naším prozreteľným Otcom a že jeho láska sa medzi nami neustále prejavuje. Plodí čnosti, ktoré možno inak len zriedka vidieť, ako napríklad trpezlivosť, znášanie križa každodenného života, odtrhnutie sa od pozemských vecí, život pre druhých a ochotnú poslušnosť. Preto ju radšej nazývame ľudovou zbožnosťou než iba čírym náboženským cítením.

Pastoračná láska by mala byť vlastnosťou všetkých, ktorých Pán postavil na čelo cirkevných obcí, aby dávali správne rady v tejto dôležitej veci, ktorá je taká plodná, ale zároveň aj ľahko zraniteľná. Predovšetkým je nutné mať pre ňu cit, vedieť vychytiť jej vnútorné bohatstvo a nepopierateľné hodnoty, ochotne jej pomáhať prekonávať nebezpečenstvo úchyliek. Ak bude dobre usmerňovaná, ľudová zbožnosť sa môže stať postupne skutočným miestom stretnutia ľudových mäs s Bohom v Ježišovi Kristovi.

V.

PRIJÍMATELIA EVANJELIZÁCIE

Všeobecné poslanie

49. Ježišove slová, ktorými prikázal svojim apoštolom, aby ohlasovali evanjelium, majú všeobecnú platnosť a nepoznajú nijaké obmedzenie. Vysvitá to z jeho posledných slov v Evanjeliu sv. Marka: "Id'te do celého sveta a kážte evanjelium všetkému stvoreniu"⁷³.

Apoštoli a prvá kresťanská generácia rýchlo pochopili, aké poučenie plynie z týchto a iných podobných textov a urobili z nich program svojej činnosti. Aj samotné prenasledovanie tým, že apoštolov rozptýlilo, prispelo k rozšíreniu Božieho slova a spôsobilo, že Cirkev stále prenikala do vzdialenejších oblastí. Tento univerzalizmus ešte viac zosilnel, keď sa aj svätý Pavol stal apoštolom a prejavil osobitný dar hlásať evanjelium nie Židom, ale pohanom.

Napriek ťažkostiam

50. Kresťanstvo za dvadsať storočí narážalo na rozličné prekážky, ktoré sa stavali do cesty tomuto šľachetnému poslaniu: hlásať evanjelium. Bolo to na jednej strane u niektorých hlásateľov pokušenie pod všelijakými zámienkami zúžiť oblasť svojho misionárskeho pôsobenia a na druhej strane bol to často ľudskými prostriedkami neprekonateľný odpor zo strany tých, ktorým sa malo hlásať evanjelium. Okrem toho musíme s bolesťou konštatovať, že bola to verejná moc, ktorá evanjelizačné úsilie Cirkvi silne brzdila, ak nie priamo znemožňovala. Aj dnes sa stáva, že hlásateľov Božieho slova zbavujú ich práv, prenasledujú ich, utláčajú a ničia jedine preto, že kážu Krista a jeho evanjelium. Máme však nádej, že aj napriek týmto bolestným skúškam horlivosť týchto apoštolov sa všade prejaví.

Hoci takéto pohromy sťažujú situáciu Cirkvi, predsa ona si neprestajne oživuje vedomie svojho najhlbšieho poslania, ktoré jej dal priamo Božský Majster týmito slovami: "...do celého sveta... všetkému stvoreniu..." Znova sa to ukázalo na biskupskej synode vo forme výzvy, aby sa hlásanie evanjelia neobmedzovalo len na určitú časť či triedu ľudstva alebo jediný typ kultúry. Niekoľko príkladov to lepšie objasní.

Predevanjelizácia

51. Od onoho turíčneho rána Cirkev sa podujala konať svoje prvotné poslanie, prevzaté od svojho Zakladateľa, ktoré spočívalo v tom, že hlásala Ježiša Krista a jeho evanjelium tým, čo Spasiteľa ani jeho evanjelium nepoznali. Celý Nový zákon, najmä však Skutky apoštolské učia, že vtedajší čas bol jedinečný a priamo najvhodnejší. Mocou príkladu akosi strhával na túto misionársku prácu, čím sa preslávil začiatok všeobecných dejín Cirkvi.

Toto prvé poslanie o Ježišovi Kristovi sa začínalo mnohostrannou a rozličnou činnosťou, ktorá sa nazýva niekedy "predevanjelizáciou". Ale aby sme povedali pravdu, ona je už evanjelizáciou, hoci podľa stupňa dokonalosti je v začiatkoch a ešte neúplná. No na dosiahnutie cieľa evanjelizácie sa môže použiť takmer neobmedzený rad pomôcok, ako verejné kázanie, ale aj umenie, bádanie vo vedách, filozofické skúmanie a oprávnené pôsobenie na city ľudského srdca.

Posolstvo odkresťančenému svetu

52. Na prvom mieste vzťahuje sa hlásanie evanjelia na tých, čo o Ježišovej radostnej zvesti ešte nič nepočuli, ako aj na deti, pre ktoré je vždy nutné, najmä dnes, keď sa rozmnožili toľké príležitosti, pri ktorých sa kresťanský zákon úplne opúšťa. Vzťahuje sa na ľudí, čo boli poznačení svätým krstom, ale žijú mimo akejkolvek formy kresťanského života, na prostý ľud, ktorý má nejakú vieru, no nepozná jej základy, na vedcov, ktorí sa domnievajú, že musia poznať Ježiša Krista iným spôsobom, než ako sa im predstavoval v detskom veku, a vzťahuje sa aj na mnohých iných.

Nekresťanské náboženstvá

53. Evanjelium sa obracia aj na ohromné časti ľudského spoločenstva, ktoré vyznávajú nekresťanské náboženstvá. Cirkev má v úcte a vysoko si váži také nekresťanské náboženstvá, pretože sú živým zvýraznením duchovnosti širokých ľudských skupín. V nich možno počuť akoby ozveny hlasov, ktoré po tisícročia hľadali Boha, pravda nedokonale, ale často úprimne a statočne. Tieto náboženstvá vlastnia veľmi podivuhodné dedičstvo krásnych náboženských textov. Ony učili generácie ľudí modliť sa a v nich možno spoznať akoby nespočetné semená Slova⁷⁴. Tým vytvárajú v pravom zmysle slova prípravu evanjelizácie⁷⁵, ak chceme použiť výraz Druhého vatikánskeho koncilu, prevzatý z diela Euzébia Cézarejského.

Konečne z takejto úvahy vznikajú mnohé zložité otázky. Na ich riešenie treba veľkú múdrosť. Tieto vážne a ťažké otázky musia najprv teológovia preskúmať z hľadiska kresťanskej tradície a Učiteľského úradu Cirkvi, aby terajším i budúcim misionárom otvorili nové cesty, po ktorých by mohli kráčať pri svojej činnosti v styku s nekresťanskými náboženstvami.

Lež ani úcta a vysoké ocenenie týchto náboženstiev, ani zložitost' nadhodených problémov neprivedú Cirkev k tomu, aby mlčaním zakrývala evanjelium Ježiša Krista, pokiaľ ide o nekresťanov. Naopak, Cirkev je presvedčená, že aj tieto zástupy ľudí majú právo poznať bohatstvo Kristovho tajomstva⁷⁶, v ktorom, ako sa domnievame, celá ľudská rodina môže nájsť najplnším spôsobom a bez nijakého nebezpečenstva všetko to, čo sama požaduje a čo sa pýta o Bohu, o človekovi a jeho budúcom osude, o živote a smrti a o pravde.

Preto tiež, ak ide o formy prirodzených náboženstiev, Cirkev si myslí, že mocou Ježišovho náboženstva, ktoré ohlasuje evanjelizáciou, môže skutočne spojiť človeka s Bohom, s jeho živou prítomnosťou a účinnosťou, a spôsobiť, aby šiel v ústrety tajomstvu Božieho otcovstva, ktoré je ľudskému pokoleniu naklonené. Inými slovami, prostredníctvom nášho náboženstva môže skutočne nadviazať s Bohom pravý a živý styk, čo iné náboženstvá nemôžu, aj keď sa zdá, ako sa vraví, že dvíhajú ramená k Bohu.

Preto Cirkev živí a pestuje svoje misijné nadšenie a snaží sa obohacovať aj náš súčasný život. Cíti sa zaviazaná voči všetkým národom a neodpočinie si, dokiaľ neurobí všetko, čo je v jej silách, pre rozšírenie blahozvesti o Kristovi Spasiteľovi. Pripravuje a vysiela vždy nové generácie apoštolov na túto cestu. Dívame sa na to s radosťou v dnešných časoch, v ktorých nechýbajú ľudia, čo si myslia a tiež hovoria, že apoštolské

nadšenie a horlivosť už zanikli a že misijné časy už prestali. Biskupská synoda na to odpovedala, že misijná činnosť nestratila na váhe a že Cirkev sa bude stále usilovať plniť túto úlohu.

Podpora viery veriacich

54. Predsa však Cirkev nepokladá za neobyčajné zaťaženie stálu starostlivosť o tých, čo už vieru prijali a často sú už po celé pokolenia v styku s evanjeliom. A tak aby ustavične dozrievala viera u tých, čo sa už pokladajú za veriacich, snaží sa ju zdokonaľovať, prehľbovať a oživovať, aby sa stali ešte opravdivejšími veriacimi.

V dnešnej dobe táto viera skoro ustavične naráža na sekularizmus, ba dokonca i na aktívny ateizmus. Je vystavovaná preto skúškam a vyhrážkam. Obliehajú ju a otvorene proti nej bojujú. Hrozí jej nebezpečenstvo zadusenía alebo vyhladovania, ak sa nebude stále živiť a podporovať. Evanjelizovať teda často znamená dodávať viere veriacich kresťanov nevyhnutnú podporu a potravu, najmä pomocou katechézy, živenej akoby šťavou evanjeliovej náuky, vyjadrenej rečou prispôsobenou dobe a ľuďom.

Katolícka Cirkev sa rovnako vytrvale stará o kresťanov, ktorí s ňou nežijú v plnom spoločenstve. Spolu s nimi sa usiluje o jednotu, ako si ju prial Kristus. Ide však o to, aby sa táto jednotu uskutočnila v pravde. Súčasne si Cirkev uvedomuje, že by sa ťažko prehršila proti svojim povinnostiam, keby medzi nimi nevydávala svedectvo o plnosti Božieho zjavenia, ktorého poklad sama stráži.

Neveriaci

55. Dôležitá je aj starostlivosť, ktorú biskupská synoda prejavila o dve navzájom veľmi odlišné oblasti, ktoré však medzi sebou úzko súvisia, pretože každá svojím spôsobom volá po evanjelizácii.

Prvú z nich možno nazvať postupným rastom nevery v modernom svete. Synoda sa snaží aj tento moderný svet popísať. Koľko myšlienkových prúdov sa skrýva pod týmto všeobecným pojmom, koľko hodnôt, a protihodnôt, koľko skrytých túžob a zárodokov skazy, koľko starých presvedčení, ktoré miznú, aby ustúpili novým naliehavejším, silnejším! Z duchovného hľadiska tento moderný svet vyniká v tom, čo jeden súčasný autor nazval "drámou ateistického humanizmu"⁷⁷:

Na jednej strane treba konštatovať v samotnom strede tohto sveta jav, ktorý sa stáva takmer jeho najprekvapujúcejším znakom a ktorý nazývame sekularizmom. Nehovoríme tu o sekularizácii, ktorá je sama osebe správnu a oprávnenou snahou a viere a náboženstvu nie je cudzou. Pod sekularizáciou rozumieme snahu odhaliť v stvorení, v každej veci a v celom vesmírnom svete zákony, ktorými sa riadi s určitou vlastnou autonómiou, v presvedčení, že tieto zákony ustanovil Stvoriteľ. Nedávny koncil v tomto zmysle tiež potvrdil oprávnenú autonómiu kultúry a najmä vedy⁷⁸. Pod sekularizmom rozumieme také poňatie sveta, podľa ktorého sa tento svet vyvinul sám od seba, takže netreba hľadať príčinu v Božom stvorení, ktoré sa tak stáva zbytočným a akosi prekáža. Pretože takýto sekularizmus zdôrazňuje moc a veľkosť človeka, končí vždy tým, že o Boha nedbá alebo ho aj popiera.

Nové formy ateizmu vrátane antropocentrického ateizmu, nie už metafyzického, ale pragmatického, programového a bojovného, vyrastajú práve z tohoto sekularizmu. Denne sa mnohými spôsobmi ukazuje spojitosť s týmto ateistickým sekularizmom: svetácky spôsob života, zameraný len na to, čo sa skonzumuje, pôžitkárstvo, ktoré sa vyhlasuje za najvyššie dobro, túžba po moci a vláde, a toto vyvoláva rozličné napätia. Toto všetko sú neľudské vplyvy onoho humanizmu.

Predsa však - je to zaiste obdivuhodné a proti mienke mnohých - nemožno popierať, že v tomto našom dnešnom svete jestvujú spojivá s kresťanským náboženstvom, ba dokonca evanjeliové prvky, ktoré spôsobujú aspoň to, že duše v sebe pociťujú akúsi prázdnotu a unáša ich túžba po dobre. Nebolo by zveličením povedať, že ide o akési tragické volanie sveta po evanjelizácii.

Matrikovi katolíci

56. Druhou oblasťou sú tzv. matrikovi katolíci. Dnes je to veľký počet pokrstených, ktorí síce zväčša výslovne svoj krst nezavrhlí, ale značne sa od neho vzdialili a nežijú podľa neho. Títo "matrikovi katolíci" sú v dejinách kresťanstva veľmi starým javom, ktorý vzniká z akejsi prirodzenej slabosti a vnútornej nedôslednosti, ktorú, bohužiaľ, nosíme sami vo svojom vnútri. Tento jav však ukazuje dnes nové charakteristické črty a často sa to vysvetľuje odtrhnutím sa od minulosti: ľudia sa akosi nivelizujú a strácajú osobnú vyhranenosť. ďalej vzniká aj z toho, že kresťania žijú spolu s neveriacimi, ktorí na nich neustále vplyvajú. Ostatne dnešní matrikovi katolíci na

rozdiel od predchádzajúcich snažia sa tento svoj stav vysvetľovať a ospravedlňovať vnútorným náboženským presvedčením, osobnou autonómiou a opravdivosťou.

Teda ateisti a neveriaci na jednej strane a matrikóví katolíci na druhej strane vyvíjajú odpor, ktorý nemožno podceňovať. Prví odporujú tým, že určitým spôsobom vieru odmietajú a sú neschopní prijať nový poriadok a nový zmysel sveta, života i dejín. To by sa nemohlo stať, keby sa vychádzalo z "Absolútna", ktorým je Boh. Odpor tých druhých vyviera z akejsi apatie a zo záporného stanoviska človeka, ktorý už všetko pozná, všetko skúsil a svoj život si vie sám najlepšie zariadiť, a preto už takmer neveria.

Ateistický sekularizmus a tzv. matrikóví katolíci sa vyskytujú medzi dospelými i mládežou, medzi elitou i v širokých masách, vo všetkých kultúrnych oblastiach, v starých i mladých cirkevných spoločenstvách.

Evanjelizačná činnosť nemôže tieto dva svety prehliadnúť ani sa im vyhnúť. Naopak, musí neustále hľadať primerané prostriedky a cesty, ktorými by ich mohla oboznámiť s Božím zjavením a vierou v Ježiša Krista, alebo znova musí s nimi začať o týchto veciach hovoriť.

Hlásať spásu všetkým ľuďom

57. Podobne ako Kristus pri svojich kázňach alebo apoštoli v deň zoslania Ducha Svätého aj Cirkev vidí pred sebou neprehľadný zástup ľudí, ktorí potrebujú evanjelium a majú naň právo, pretože Boh chce, aby sa všetci ľudia spasili a došli k poznaniu pravdy⁷⁹.

Cirkev si je vedomá svojej povinnosti hlásať spásu všetkým ľuďom a vie, že evanjeliové poslanstvo nie je vyhradené len malej skupine privilegovaných či vyvolených osôb, ale že je určené všetkým. Ako Kristus aj Cirkev cíti úzkosť nad blúdiacimi a vyčerpanými zástupmi, ktoré sa podobajú ovciam bez pastiera, a tiež často opakuje jeho slová: "ľúto mi je zástupu"⁸⁰. Uvedomuje si však tiež, že ak sa má hlásanie evanjelia stretnúť s účinkom v srdciach tohto zástupu, musí sa obrátiť s týmto radostným poslanstvom na spoločenstvá veriacich, ktoré ho potom môžu a majú sprostredkovať aj iným.

Malé základňové spoločenstvá

58. Nedávna synoda pojednávala dlho o týchto malých alebo základňových spoločenstvách, pretože v modernej Cirkvi sa častejšie spomínajú. Aké sú to spoločenstvá a prečo sa hlása evanjelium najmä im a prečo súčasne aj sami hlásajú evanjelium?

Ako sme počuli - podľa rozličných svedectiev na synode - všade v Cirkvi nejakým spôsobom kvitnú tieto spoločenstvá a líšia sa od seba značne už v tej istej oblasti. Rozmanitosť je ešte väčšia medzi jednotlivými oblasťami.

V určitých oblastiach - okrem malých výnimiek - vznikajú a rozvíjajú sa v Cirkvi, a majú účasť na jej živote, živia sa jej náukou a poslúchajú jej pastierov. Ako také vznikajú preto, že chcú plnšie prežívať život Cirkvi, alebo si želajú a hľadajú vhodnejšie spôsoby prejavu ľudskej prirodzenosti, ktoré by im ťažko mohli poskytnúť väčšie cirkevné spoločenstvá, najmä vo veľkých mestách dnešných čias, kde sa žije súčasne hromadne a akoby anonymne. Tieto spoločenstvá alebo sociálne zhromaždenia, pokiaľ ide o náboženské a duchovné veci, ako je bohoslužba, dôkladnejšie poznávanie viery, láska k blíznym, modlitby a styk s pastiermi, môžu svojou pôsobnosťou len predĺžiť malú cirkevnú spoločnosť v obci alebo na dedine. Niektoré základňové skupiny sa chcú zhromažďovať k počúvaniu Slova a rozjímaniu o ňom, k prijímaniu sviatostí, na hody lásky, a preto sa stretávajú podľa veku, vzdelania, sociálnych podmienok, či už manželia alebo mládež, ako aj tí, čo zastávajú rozličné úrady alebo pestujú umenie a pod., taktiež ľudia toho istého spôsobu života, ktorí sa spoločne usilujú o spravodlivosť, lásku k blíznym, preukazovanú chudobným, alebo o ľudský pokrok. Napokon ide aj o kresťanov, u ktorých nedostatok kňazov prekáža riadnemu životu vo farskom spoločenstve. Toto všetko inšpiruje spoločenstvá v rámci Cirkvi, najmä v miestnych cirkvách a farnostiach.

Naproti tomu v niektorých oblastiach sa schádzajú tieto základňové spoločenstvá akoby na protest proti Cirkvi, ktorú radi nazývajú inštitucionálnou. Seba pritom považujú za spoločenstvá charizmatické, od štruktúry Cirkvi odlúčené, nadchýňajúce sa iba evanjeliom. Ich vlastnosťou je, že otvorene hania a odmietajú hierarchiu a znamenia, ktoré tvoria Cirkev, a na celom fronte útočia proti Cirkvi. Takto ich zmýšľanie, ktorým sa riadia, stáva sa čoskoro ideológiou, a nezriedka ich pohltí nejaká sekta, pochybné združenie alebo inštitúcia, alebo dokonca

politická strana, samozrejme nie bez nebezpečenstva, že si nimi bude posluhovať pre svoje ciele. Rozdiel teda nie je bezvýznamný. Spoločenstvá, ktoré sa svojím odbojom odlučujú od Cirkvi a urážajú jej jednotu, zaiste sa nemôžu nazývať "základňovými" alebo prvotnými spoločenstvami, lebo tento názov je vlastne sociologický a nie je dovolené nazývať ich základňovými cirkevnými spoločenstvami, iba ak v nevlastnom význame slova, pretože nesprávne o sebe tvrdia, že zostávajú v jednote s Cirkvou, keď sú proti hierarchii. Takýto názov je vlastný pre tie spoločenstvá, ktoré sa zhromažďujú v Cirkvi a s ňou spojené Cirkev zveľaďujú. Tieto spoločenstvá budú semeniskom evanjelizácie a budú slúžiť aj väčším spoločenstvám, najmä jednotlivým miestnym cirkvám. A budú aj nádejou všeobecnej Cirkvi, ako sme vyhlásili na záver biskupskej synody, a to v tej miere:

- nakoľko budú čerpať svoj pokrm z Božieho slova a nezapletú sa do extrémnych snáh politických skupín alebo ideologických doktrín, ktoré vždy rady zneužívajú najmä ich ľudský potenciál,
- nakoľko budú odporovať stále väčšiemu štvaniu, aby pripravovali sťažnosti na Cirkev a poskytovali podporu jej nemiestnemu haneniu pod zámienkou čistoty a pravdy,
- nakoľko budú pevne začlenené do miestnej cirkevnej obce a súčasne oddané všeobecnej Cirkvi. Tým zabránia tomu, aby sa nedívali len sami na seba a nemysleli si, že len oni sú pravou Cirkvou Kristovou, kým ostatnými cirkevnými spoločenstvami by preto pohrdali,
- nakoľko budú udržiavať úprimné spojenie s pastiermi, ktorých dal svojej Cirkvi Pán, i s Učiteľským úradom, ktorý im zveril Kristov Duch,
- nakoľko si nebudú namýšľať, že len im sa bude hlásať evanjelium, alebo že im samotným patrí úloha hlásať ho, tým menej, že jedine u nich je poklad evanjelia, pričom budú presvedčené, že Cirkev je omnoho viac a že je v nej veľa rozmanitostí a že okrem nich sa Cirkev udržuje a prejavuje aj inými spôsobmi,
- nakoľko budú denne vzrastať v povedomí povinností, v štúdiu náboženstva a v úsilí o misionársku horlivosť voči iným,
- nakoľko budú uznávať, že majú byť vo všetkom otvorené pre všetkých ľudí, a nikdy nebudú naklonené len k určitým skupinám.

Iba za týchto podmienok - ktoré nepochybne veľmi veľa vyžadujú, ale súčasne duchovne veľkoryso povzbudzujú - základňové cirkevné spoločenstvá splnia svoje osobitné poslanie: vypočujú a prijímu ohlasované evanjelium a bez meškania sa stanú jeho hlásateľmi.

VI.

PRACOVNÍCI NA POLI EVANJELIZÁCIE

Celá Cirkev má hlásať evanjelium

59. Ľudia, ktorí hlásajú vo svete evanjelium spásy, robia tak z príkazu Krista Spasiteľa, v jeho mene a s jeho milosťou. "Ako však budú kázať, ak nie sú poslaní?"⁸¹, napísal nesporne jeden z najväčších hlásateľov evanjelia. Nikto teda nemôže vykonávať túto úlohu, ak ňou nebol poverený.

Na koho sa však vzťahuje poslanie hlásať radostnú zvesť?

Druhý vatikánsky koncil dáva na to veľmi jasnú odpoveď: Cirkev "je povinná z Božieho príkazu ísť do celého sveta a hlásať evanjelium všetkému stvoreniu"⁸². A na inom mieste čítame: Celá Cirkev je misionárska, a "preto hlásať evanjelium je základnou povinnosťou Božieho ľudu"⁸³.

Na tento úzky zväzok medzi Cirkvou a hlásaním evanjelia sme poukázali už prv. Tým, že Cirkev hlása Božie kráľovstvo a buduje ho, zapúšťa korene uprostred sveta ako znamenia a nástroj tohto kráľovstva, ktoré je tu a prichádza. V tejto veci koncil poukázal na veľmi významný výrok svätého Augustína o misionárskej činnosti dvanástich apoštolov: "Plodia obce veriacich tým, že hlásajú slovo pravdy"⁸⁴.

Evanjelizácia je aktom Cirkvi

60. Skutočnosť, že Cirkev má poslanie a určenie hlásať evanjelium, vyvoláva v nás dvojité presvedčenie. Po prvé: evanjelizácia nemá byť pre niekoho len osobnou a izolovanou činnosťou, lež činnosťou hlboko cirkevnou. Preto teda aj keď najneznámejší hlásateľ evanjelia, katechéta alebo duchovný pastier káže radostnú zvesť aj na tom najodľahlejšom mieste, keď tam zhromažďuje svoju malú cirkevnú obec alebo udeľuje sviatosti, aj keby

bol len sám, vykonáva činnosť Cirkvi a jeho dielo sa celkom iste spája s evanjelizačnou činnosťou celej Cirkvi, a to nielen putami inštitucionálnymi, ale aj neviditeľnými zväzkami a tajomnými koreňmi Božej milosti. To znamená, že taký človek nemá pokladať hlásanie evanjelia len za svoju osobnú vec, ani ho nesmie hlásať na základe svojej inšpirácie, ale len v spojení s poslaním Cirkvi a v jej mene.

Odtiaľ vyplýva druhé presvedčenie: ak všetci hlásajú evanjelium v mene Cirkvi, ktorá tak robí zo svojej strany z príkazu Pána, žiadny kazateľ evanjelia nie je absolútnym pánom tejto svojej činnosti a nemôže ju vyvíjať podľa svojich kritérií a osobných plánov, lež jedine v spoločenstve s Cirkvou a jej pastiermi.

Ako sme už povedali, celá Cirkev je misionárska. To znamená, že cíti zodpovednosť za šírenie evanjelia na celom svete, aj v každej jeho jednotlivjej časti.

Perspektíva univerzálnej Cirkvi

61. Milovaní bratia a synovia, po týchto úvahách zastavíme sa dnes pri osobitne dôležitom probléme, aby sme ho posúdili. Prví kresťania ochotne vyhlasovali, že pevne veria v Cirkev, rozšírenú po celom svete a dokazovali to slávením liturgie, výpoveďami pred sudcami a katmi aj vo svojich apologetických spisoch. Plne si uvedomovali, že patria k veľkému spoločenstvu, ktoré nemôže obmedziť ani priestor, ani čas: "Od spravodlivého Ábela až do posledného vyvoleného,⁸⁵ až na koniec sveta⁸⁶, až do skončenia sveta"⁸⁷.

Takú Cirkev chcel mať aj náš Pán: univerzálnu, ako veľký strom, na ktorého konáre priletuje nebeské vtáctvo a tam hniezdi⁸⁸, ako sieť, ktorá zachycuje všetky druhy rýb⁸⁹ alebo sieť, obťaženu stopäťdesiatimi tromi veľkými rybami, ktorú Peter ťahá k brehu⁹⁰, ako stádo, ktoré vodi na pašu iba jeden pastier⁹¹. Teda univerzálnu Cirkev, bez medzí a hraníc, okrem tých, ktoré, bohužiaľ vznikajú v srdci a v duši hriešnika.

Perspektíva miestnej Cirkvi

62. Túto univerzálnu Cirkev však tvoria jednotlivé miestne cirkvi. Ony vytvárajú väčšie alebo menšie množstvá ľudí, ktoré hovoria určitým jazykom a patria k určitej kultúre, majú svoj svetonázor a určitý pohľad na svoju minulosť, vlastnia a držia sa zdedeného základu vzdelania. A najmä v našich časoch ľudia sú osobitne citliví na bohatú náplň týchto jednotlivých miestnych cirkví.

Musíme si však dávať pozor, aby sme nechápali univerzálnu Cirkev len ako vrcholné spoločenstvo alebo, ak sa to dá povedať, viac-menej nesúrodú federáciu jednotlivých miestnych, zásadne od seba odlišných cirkví. Podľa priania nášho Pána, Cirkev má byť svojim poslaním a povolaním univerzálna, hoci zapúšťa korene v rozličných ľudských, kultúrnych a sociálnych podmienkach a hoci v každej časti sveta nadobúda inú tvárnosť a líši sa svojimi vonkajšími prejavmi.

Preto každá miestna cirkev, ak by sa dobrovoľne odlúčila od univerzálnej Cirkvi, stratila by tým vzťah k Božiemu plánu a ochudobnila by sa tým o svoju cirkevnú povahu. Napokon Cirkev, rozšírená po celom svete, stala by sa niečím abstraktným, ak by jej miestne cirkvi nedodávali telo a život. Jedine ak budeme mať na zreteli tieto dva póly Cirkvi, budeme môcť pochopiť bohatstvo týchto vzťahov medzi univerzálnou Cirkvou a miestnymi cirkvami. Prispôbiť obsah evanjelia

63. Zjednocujúcim prvkom miestnych cirkví nie sú iba ich členovia, ale aj ich túžby, bohatstvá i nedostatky, ako aj spôsob modlitby, lásky a ich životný i svetový názor. Práve týmto sa od seba navzájom líšia. Ich úlohou je prispôbiť základný obsah evanjelia a jeho posolstva bez toho, že by sa tým čo najmenej zmenili jeho základné pravdy, pretlmočiť ho takým jazykom, aby ho ľudia dobre rozumeli a neskôr ho sami primeranou rečou aj hlásali.

Toto pretlmočenie treba urobiť s príslušným dôvtipom, vážnosťou, úctou a náležitou odbornou znalosťou, ako to takáto vec vyžaduje, na poli posvätnjej liturgie⁹², katechézy, teologickej formulácie, druhotných cirkevných štruktúr, úradov a služieb. Výraz "jazyk" tu netreba chápať ani tak v zmysle syntaktickom a literárnom, ako skôr v antropologickom a kultúrnom zmysle.

Je to nesporne zložitý problém. Evanjelizácia citeľne stráca na svojej sile a účinnosti, ak neberie ohľad na národ, ku ktorému sa obracia, ak sa nepoužíva jeho jazyk a jeho symboly, ak si nevšíma jeho problémy a ak sa nezaujíma aj o jeho konkrétny život. Na druhej strane však evanjelizácii hrozí nebezpečenstvo, že stratí svoju prirodzenosť a celkom vyprchá, ak sa pri prekladaní do ľudového jazyka zbaví špeciálnych prvkov, ktoré obsahuje a podáva ich bez obsahu alebo ich komolí, alebo tak, že univerzálna pravda sa prispôbuje

miestnemu prostrediu, čím sa samotná pravda opúšťa a porušuje sa jednota, bez ktorej niet univerzality. Iba Cirkev, ktorá si zachová vedomie svojej univerzality a ktorá dokazuje, že je skutočne univerzálna, je pripravená hlásať posolstvo, ktorému porozumejú všetci ľudia bez ohľadu na hranice jednotlivých oblastí.

Osobitný zreteľ na miestne cirkvi môže skutočne Cirkev obohatiť. Táto pozornosť voči jednotlivým miestnym cirkvám je nepostrádateľná a veľmi naliehavá. Zodpovedá najhlbším túžbam národov a ľudskej spoločnosti, ktoré sa snažia stále hlbšie poznávať svoju vlastnú prirodzenú tvárnosť.

Zameranie na všeobecnú Cirkev

64. Takéto obohatenie má však jednu podmienku: vyžaduje totiž trvalé a hlboké zameranie miestnych cirkví na Cirkev všeobecnú. Treba si tiež dobre všimnúť, že najjednoduchší veriaci kresťania, ktorí sú tiež najvernejší evanjeliu a majú opravdivý zmysel pre Cirkev, sú priam živelné citliví na tento univerzálny rys Cirkvi. Priam inštinktívne a veľmi silne cítia potrebu univerzálnosti. Vedia, že tam majú svoje miesto, jednomyselne s ňou súhlasia a trpia vo svojom najhlbšom vnútri, ak v mene teórií, ktorým nerozumejú, chcú aj ich vtisnúť do cirkvi zbavenej svojej univerzálnosti, do nejakej oblasti cirkvi bez širších obzorov.

Ostatne, ako dejiny jasne učia, vždy, keď sa niektorá miestna cirkev odtrhla od univerzálnej Cirkvi a jej viditeľného streda života, hoci aj s najlepšimi úmyslami a na základe teologických, sociologických, politických a pastoračných dôvodov, alebo z túžby po slobode pohybu a činnosti, sotva sa mohla vyhnúť dvom rovnako vážnym nebezpečenstvám. Jednak to bola izolácia, spôsobujúca odumieranie, po ktorej nasledovalo ďalšie štiepenie, pretože každá jej bunka sa od nej oddelila podobne, ako sa ona oddelila od ústredného jadra, a jednak to bolo nebezpečenstvo straty vlastnej slobody práve preto, že sa odštiepila od hlavy a iných miestnych cirkví, ktoré jej dávali silu a energiu, a tak sa dostala do vleku rozličných síl, ktoré sa ju usilovali podrobiť a využívať.

Skutočne, čím pevnejšie putá spájajú miestnu cirkev s Cirkvou univerzálnou - hovoríme o putách lásky a vernosti, o ochote počúvať Učiteľský úrad Petrov, o jednote modlitby, ktorá je aj jednotou viery, o úsilí zachovať jednotu s ostatnými miestnymi cirkvami, ktoré vytvárajú Cirkev univerzálnu -, tým ľahšie táto miestna cirkev prispôsobí poklad viery oprávnenej výrazovej rozličnosti, ktorou sa môže vyjadriť jej vyznanie viery, modlitby, bohoslužba, život a mravy kresťanov a duchovná sila národov, v prostredí ktorých pôsobí. Evanjelizácia sa tým stane ešte opravdivejšou, t.j. bude môcť čerpať z univerzálneho pokladu to, čo bude na prospech vlastného národa a súčasne na úžitok všetkých bude odovzdávať univerzálnej Cirkvi skúsenosti vlastného ľudu.

Zachovať nezmeniteľný poklad viery

65. Práve v tomto zmysle sme na konci tretieho zasadania synody jasne, slovami plnými otcovskej lásky zdôraznili, že úlohou Petrovho nástupcu je, aby bol viditeľným, živým a dynamickým princípom jednoty medzi miestnymi cirkvami a tým aj princípom univerzality jedinej Cirkvi³⁹. Opätovne sme pripomínali veľkú zodpovednosť, ktorá leží na nás, ktorú však spolu s nami nesú aj bratia biskupi, totiž zachovať nezmeniteľný poklad katolíckej viery, ktorý Pán zveril apoštolom. Tento poklad, hoci sa prekladá do všetkých jazykov, neslobodno poškrvniť ani skomoliť. Hoci každý národ ho vyjadruje vlastnými symbolmi a vysvetľuje teologickými formulami, ktoré berú do úvahy vlastné kultúrne a sociálne prostredie a rasové zvláštnosti, obsah katolíckej viery musí ostať taký, aký ho Učiteľský úrad Cirkvi dostal a ďalej podáva.

Rozmanitosť úloh

66. Na hlásanie evanjelia je teda povolaná celá Cirkev. Predsa však treba pri plnení tejto úlohy vyvíjať rozličné druhy činnosti. Táto rozmanitosť úloh pri plnení toho istého príkazu hlásať evanjelium vytvára bohatstvo i krásu. Pripomeňme si preto, o aké úlohy ide.

Predovšetkým treba zdôrazniť naliehavosť, s akou náš Pán zveruje apoštolom úlohu hlásať Božie slovo. Sám si ich vyvolil⁹⁴ a niekoľko rokov v dôvernom styku vychovával⁹⁵, ustanovil ich⁹⁶ a rozoslal⁹⁷ ako oprávnených svedkov a učiteľov posolstva spásy. Apoštoli potom posielali svojich nástupcov, ktorí pokračujú v hlásaní radostnej zvesti podľa ich pokynov.

Úloha Petrovho nástupcu

67. Z Kristovej vôle bola uložená Petrovmu nástupcovi prvoradá úloha učiť zjavenú pravdu. Nový zákon často uvádza svätého Petra ako "naplneného Duchom Svätým", ktorý sa ujíma slova v mene všetkých⁹⁸. Preto svätý

Lev Veľký hovorí, že zaslužene je kniežaťom apoštolov⁹⁹. Z toho dôvodu hlas Cirkvi ukazuje pápeža¹⁰⁰ na temene - na vrcholku, na stráži - apoštolátu. Druhý vatikánsky koncil vyhlásil: "Kristovo prikázanie hlásať evanjelium všetkému stvoreniu" (porov. Mk 16,15) "týka sa predovšetkým a osobitne biskupov, a to s Petrom a pod jeho vedením"¹⁰¹.

Teda plná, najvyššia a univerzálna moc¹⁰², ktorú Kristus dal svojmu zástupcovi, aby vládol Cirkvi ako najvyšší Pastier, spočíva najmä v tom, že pápež sám hlása radostnú zvesť o spáse a zveruje toto hlásanie iným.

Úloha biskupov a kňazov

68. Biskupi sú nástupcami apoštolov a v spojení s nástupcom sv. Petra mocou biskupského svätenia získavajú oprávnenie učiť v Cirkvi zjavené pravdy. Sú ustanovení za učiteľov viery.

Na základe osobitného dôvodu s biskupmi v evanjelizačnej službe sú spojení a majú účasť na tejto moci tí, čo na základe kňazského svätenia vystupujú v Kristovej osobe¹⁰³, aby vychovávali Boží ľud vo viere, kázali Božie slovo a vysluhovali Telo Pánovo i ostatné sviatosti.

Teda my všetci, pastieri duší, musíme si uvedomovať túto svoju povinnosť viac než hociktorí iní členovia Cirkvi. Čo dodáva zvláštnosť našej kňazskej služby, čo stmeluje v hlbokú jednotu najrozličnejšie práce v celom našom živote, napokon čo dáva osobitnú známku nášmu úsiliu, to je cieľom každej našej činnosti: "Hlásať Božie evanjelium"¹⁰⁴.

Hlavným rysom našej totožnosti, o ktorom by sa nemalo nikdy pochybovať a proti ktorému by sa nemalo nič namietat', je, že - hoci nehodní - boli sme z milosrdenstva najvyššieho Pastiera¹⁰⁵ vybraní ako pastieri, aby sme s autoritou hlásali Božie slovo, zhromažďovali roztratený Boží ľud, posilňovali ho sviatosťami, ktoré sú znamením Kristovho pôsobenia, viedli ho ku spáse a udržiavali v jednote, v ktorej sme my sami v rozličných stupňoch živými nástrojmi, aby sme neustále oživovali toto spoločenstvo veriacich, zhromaždené okolo Krista, v duchu jeho povolania. Ak plníme toto všetko podľa svojich ľudských schopností a s pomocou Božej milosti, uskutočňujeme vlastné dielo evanjelizácie, a to my ako pastieri (správne má byť: pastier - pozn. KVAS) univerzálnej Cirkvi, naši bratia biskupi, predstavení miestnych cirkví, kňazi a diakoni spojení so svojimi biskupmi, ktorých sú spolupracovníkmi v spoločenstve, ktoré vyplýva zo sviatostí posvätenia kňazstva a z lásky k Cirkvi.

Úloha rehoľníkov

69. Rehoľníci majú vo svojom Bohu zasvätenom živote osobitný výsadný prostriedok na účinnú evanjelizáciu. Povahou svojho bytia a žitia sa začleňujú do dynamickej činnosti Cirkvi, ktorá sa zameriava na "Absolútne", na Boha a je povolaná k svätosti. Rehoľníci vydávajú svedectvo o tejto jej svätosti, ak v sebe stelesňujú túžbu Cirkvi ponoriť sa do života podľa evanjeliových blahoslavenstiev. Ich život je znamením plného oddania sa Bohu, Cirkvi a blížnym. V tomto ohľade majú rehoľníci osobitný význam, totiž v súvislosti so svojím svedectvom, ktoré, ako sme povedali, je základným prvkom evanjelizácie. Takéto tiché svedectvo chudoby a vnútorného oslobodenia sa od vecí tohto sveta, čistoty a šľachetného života nevinnosti, ako aj oddanej poslušnosti, sa môže stať výzvou pre svet i pre samotnú Cirkev a zároveň aj akousi výrečnou formou evanjelizácie, ktorá môže zapôsobiť aj na kresťanov, aj na nekresťanov dobrej vôle, ktorí majú cit pre ozajstné hodnoty.

V tejto perspektíve ľahko pochopíme, akú úlohu majú pri evanjelizácii rehoľníci a rehoľníčky, ktoré zasvätili svoj život modlitbe, mlčaniu, skutkom pokánia a obeti. Iní rehoľníci však, ktorých je väčšina, venujú sa priamo hlásaniu Krista. Ich misionárska činnosť závisí od hierarchie a musí zodpovedať pastorácii, ktorú chce hierarchia uskutočňovať. Kto môže oceniť, ako nesmierne prispeli a ešte aj teraz prispievajú k evanjelizácii? Vďaka svojmu rehoľnému zasväteniu môžu dobrovoľne a slobodne všetko zanechať a odísť hlásať evanjelium až na kraj sveta. Vo svojej práci sú horliví a ich apoštolát je často veľmi originálny a až geniálny, čo vzbudzuje obdiv. Sú veľkodušní a nachádzame ich v misiách často ako predsunuté hliadky, pričom riskujú svoje zdravie a niekedy aj život. Áno, Cirkev je im naozaj veľmi zaviazaná.

Úloha laikov

70. Laici vo svojom zamestnaní žijú uprostred sveta a tam plnia najrozličnejšie časné povinnosti. Preto majú vykonávať evanjelizáciu osobitným spôsobom.

Ich hlavnou a bezprostrednou úlohou nie je zakladať a rozvíjať cirkevné spoločenstvá - to je špeciálna úloha duchovných pastierov -, ale majú právo a povinnosť uplatniť všetky utajené kresťanské a evanjeliové sily a čnosti, ktoré v tomto svete existujú a pôsobia. Vlastným poľom ich evanjelizačnej činnosti je rozsiahly a zložitý svet politický, hospodársky a sociálny, ako aj svet kultúry, vied a umení, medzinárodného života a spoločenských komunikačných prostriedkov. Sú však ešte aj iné osobitne vhodné oblasti pre evanjelizáciu, ako manželská láska, rodina, výchova detí a dospelujúcej mládeže, pôsobenie na pracoviskách a ľudské utrpenie. Čím viac bude laikov naplnených duchom evanjelia, na ktorých padne zodpovednosť za prácu v týchto oblastiach, a otvorene budú tejto práci oddaní, čím lepšie ju budú môcť zvládnuť a budú si vedomí, že majú vynaložiť všetky svoje kresťanské sily, ktoré často driemu skryté a nevyužitú, tým viac bude táto práca slúžiť na výstavbu Božieho kráľovstva a prinesie spásu v Kristu Ježišovi. Pritom nič nestratia, ani sa neumenšia ich ľudská pôsobnosť, naopak, pole ich činnosti sa rozšíri o práce vyššieho stupňa.

Úloha rodiny

71. V oblasti laického apoštolátu nemožno nezdôrazniť evanjelizáciu rodiny. V dejinách Cirkvi si rodina právom zaslúžila krásnu definíciu "domáca cirkev", ako to uznal aj Druhý vatikánsky koncil¹⁰⁶. Ten hovorí, že v každej kresťanskej rodine by sa mali nachádzať niektoré črty univerzálnej Cirkvi. Okrem toho rodina sa má stať práve tak ako Cirkev prostredím, v ktorom sa evanjelium uplatňuje a z ktorého vyžaruje.

Preto v rodine, ktorá si je vedomá tejto úlohy, všetky jej zložky a rysy ohlasujú evanjelium a súčasne sú evanjelizované. Rodičia nielenže učia svoje deti evanjelium, ale aj na nich môžu zo strany detí pôsobiť vplyvy života podľa evanjelia. Takáto rodina sa stáva hlásateľkou evanjelia aj v mnohých iných rodinách a v celom svojom životnom prostredí.

Aj rodiny, ktoré vznikli miešaným manželstvom, sú povinné hlásať Krista svojim deťom podľa plnosti sily a významu spoločného krstu. Okrem toho dolieha na nich ešte iná ťažká úloha: totiž vytvárať v rodine jednotu.

Úloha mládeže

72. Okolnosti nás vedú k tomu, aby sme venovali osobitnú pozornosť mládeži. Jej rastúci počet a rozširujúce sa miesto v ľudskej spoločnosti, ako aj problémy, ktoré ju trápia, toto všetko musí vzbudiť vo všetkých ľuďoch úsilie horlivo a inteligentne zoznamovať mládež s evanjeliovým ideálom, aby mohla podľa neho žiť. Na druhej strane však treba, aby mládež, vychovaná vo viere a modlitbe, už sama čím ďalej tým viac apoštolsky pôsobila medzi seberovnými. Cirkev si mnoho sľubuje od tejto pomoci mládeže a my sami sme jej veľmi často prejavili svoju dôveru.

Úloha rôznych spolupracovníkov

73. Aktívne pôsobenie laikov v časných veciach nadobúda svoju plnú dôležitosť. Neslobodno však zabudnúť a zanedbať ani inú stránku, že totiž laici sa môžu cítiť povolani alebo sú povolani v spolupráci s duchovnými pastiermi slúžiť cirkevnému spoločenstvu a zabezpečovať jeho rozmnoženie a plodný život pri vykonávaní najrozličnejších služieb podľa milosti a darov, ktoré dostali od Pána.

S veľkou vnútornou radosťou pozorujeme množstvo duchovných pastierov, rehoľníkov i laikov, ktorí s nadšením pre hlásanie evanjelia hľadajú stále vhodnejšie a účinnejšie prostriedky. Schvaľujeme túto veľmi rozvetvenú činnosť, ktorú Cirkev našej doby na tejto ceste s veľkou starostlivosťou rozvíja. Táto rozsiahla činnosť sa začína predovšetkým rozjímaním, potom cirkevnými službami. A to sú príležitosti obnoviť a posilniť nadšené hlásanie evanjelia.

Je isté, že Cirkev, okrem činností vykonávaných na to vysvätenými služobníkmi, z ktorých sú niektorí duchovnými pastiermi a osobitne sa zsvätili službe veriacim, uznáva aj prácu tých, čo neboli na túto službu vysvätení, ale sú schopní zaistiť určité druhy cirkevnej činnosti.

Veľmi nám v tom smere pomôže, ak sa oboznámime s počiatkami Cirkvi, pretože tak budeme môcť využiť jej staré skúsenosti o týchto službách veriacim. Tieto skúsenosti sú preto veľmi hodnotné, lebo prvotnej Cirkvi umožnili vzrast, upevnenie a rozšírenie. Pri tomto čerpaní z pôvodných zdrojov treba venovať pozornosť aj súčasným potrebám ľudstva a Cirkvi. Čerpajme z týchto prameňov! Vždy je v nich veľa podnetov, nič nezanedbajme z týchto hodnôt, ba vhodné ich prispôbujme požiadavkám a potrebám dneška. Hlavne toto nám umožní rozumne skúmať a osvetliť služby, ktoré Cirkev potrebuje, a mnohí veriaci ich budú ochotne

vykonávať pre väčšiu životnosť cirkevného spoločenstva. Tieto služby nadobudnú skutočnú pastoračnú hodnotu v tej miere, v akej poslúžia jednote a nakoľko sa zachovajú pokyny, ktoré vydali duchovní pastieri, lebo práve oni sú ručiteľmi cirkevnej jednoty aj jej tvorcami. Tieto služby nám pripadajú ako nové. V skutočnosti však nadväzujú na staré skúsenosti Cirkvi, ktoré získala v priebehu svojich dejín. Ide o služby katechéto, modleníkov a predspevákov, o kresťanov, ktorí sa venovali hlásaniu Božieho slova alebo službe núdnym bratom, o vedúcich malých spoločenstiev, o pôvodcoch apoštolských hnutí a im podobných. Sú to skúsenosti veľmi užitočné na zakladanie, oživovanie a rozširovanie Cirkvi. Môžu spôsobiť, že Cirkev bude vyžarovať viac svetla do svojho okolia a ono zasiahne aj tých, čo sú ďaleko. Osobitne musíme vysloviť vďaka všetkým laikom, ktorí sú ochotní venovať časť svojho voľného času a síl a niekedy aj celý život misiám.

Pre všetkých týchto hlásateľov evanjelia je nevyhnutná príprava. Omnoho viac ju potrebujú tí, čo sa venujú službe slova. Tí, čo majú za úlohu rozširovať Božie slovo, musia byť stále hlbšie presvedčení o jeho veľkosti a bohatstve a musia si dávať veľký pozor, aby ich reč bola dôstojná, presná a primeraná. Všetci totiž vedia, že umenie hovoriť má dnes prevelký význam a váhu. Toto umenie nemôžu teda zanedbávať ani kazatelia ani katechéti. Vrucne si preto prajeme, aby sa vo všetkých miestnych cirkvách biskupi náležite postarali o vyškolenie všetkých služobníkov Božieho slova. Táto dôkladná príprava posilní v nich potrebnú sebadôveru a nadšenie pre ohlasovanie Ježiša Krista aj v našom čase.

VII.

DUCH EVANJELIZÁCIE

Úprimná výzva

74. Najdrahší bratia a synovia, nechceme s vami zakončiť tento rozhovor, kým nepripojíme nejaké výzvy, v akom duchu a akými vnútornými dispozíciami sa máme nechať viesť pri hlásaní evanjelia.

Preto v mene Pána Ježiša Krista i svätých apoštolov Petra a Pavla vyzývame všetkých, čo z vnuknutia Ducha Svätého a poverenia Cirkvi sú skutočnými hlásateľmi evanjelia, aby sa ukázali hodnými tohto povolania, vykonávali ho bez pochyb a strachu a nielen sa vyhýbali všetkému, čo evanjelizáciu znemožňuje, ale konali vytrvale to, čo ju robí plodnou. A preto radi by sme odporúčali predovšetkým tieto základné požiadavky.

Pod vplyvom Ducha Svätého

75. Evanjelizácia nikdy nebude možná bez pôsobenia Ducha Svätého. Aj na Ježiša z Nazaretu zostúpil Duch Svätý vo chvíli jeho krstu, keď zaznel Otcov hlas: "Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zaľúbenie"¹⁰⁷, a tak jasne vyjaval jeho vyvolenie a poslanie. "Duch ho vyviedol na púšť", kde vybojoval víťazstvo a zložil najzávažnejšiu skúšku prv, než začal vykonávať svoje poslanie¹⁰⁸. "V moci Ducha"¹⁰⁹ Svätého sa vrátil do Galiley a v mestečku Nazarete začal kázať tým, že vzťahoval na seba výrok proroka Izaiáša: "Duch Pánov je nado mnou... Dnes sa splnilo to Písmo"¹¹⁰. A prv, než rozoslal svojich učeníkov do sveta, dýchol na nich a povedal: "Prijmite Ducha Svätého"¹¹¹.

A skutočne iba po zoslaní Ducha Svätého - na Turíce - rozišli sa apoštoli na všetky strany a začali veľké dielo evanjelizácie zverené Cirkvi. Sv. Peter vysvetlil túto udalosť ľudu ako naplnenie slov proroka Joela, ktorý hovorí: "Vylejem zo svojho Ducha na každé telo"¹¹². Peter bol naplnený Duchom Svätým a mohol svedčiť o Božom Synovi¹¹³. Aj svätého Pavla naplnil Duch Svätý¹¹⁴ prv, než sa začal venovať svojej apoštolskej službe. Podobne aj sv. Štefan bol plný tohože Ducha Svätého, keď ho zvolili za diakona a keď vylial svoju krv pri mučeníckej smrti¹¹⁵. Ten istý Duch Svätý, ktorý dával vnuknutia svätému Petrovi a Pavlovi aj ostatným apoštolom, čo majú hovoriť, zostúpil aj na tých, čo počúvali Božie slovo¹¹⁶.

Konečne útecha Ducha Svätého naplňuje Cirkev, ona rastie¹¹⁷ a Duch Svätý ju oživuje. Ako sme povedali, Duch vysvetľuje veriacim Kristovu náuku a jeho tajomstvá, aby ich pochopili. Ako pôsobil v prvotnej Cirkvi, práve tak aj dnes účinkuje v každom hlásateľovi evanjelia, pravda, ak len dovolí, aby ho viedol. Ostatne on vnuká slová, ktoré by kazateľovi nenapadli, a súčasne uschopňuje duše počúvajúcich, aby prijali evanjelium a zvesť o Božom kráľovstve.

Zaiste metódy evanjelizácie sú dobré, ale ani tie najdokonalejšie prostriedky nevládzu nahradiť tajomné pôsobenie Ducha Svätého. Bez neho nedokáže nič ani tá najstarostlivejšia príprava kazateľa a bez neho

nezapôsobí na ľudského ducha ani tá najpresnejšia sociologická a psychologická schéma.

Práve dnes prežívame v Cirkvi akési osobitné obdobie Ducha Svätého. Veriaci sa všade usilujú, aby ho nielen lepšie poznali takého, ako ho zjavuje Písmo, ale aby sa mu s radostnou dušou aj odovzdali napínajúc svoje plachty jeho vánkom. Zhromažďujú sa okolo neho a dávajú sa ním viesť. Ak teda Duch Svätý zaujíma významné miesto v celom cirkevnom živote, zaiste pri hlásaní evanjelia pôsobí najviac. Nebolo to nevedomky a náhodou, že hlásanie evanjelia začalo sa na Turíce pod vplyvom Ducha Svätého.

Nepochybne možno teda povedať, že Duch Svätý je pri evanjelizácii hlavným činiteľom. Z neho vychádzajú pohnútky hlásať evanjelium, on umožňuje v hĺbke vedomia aj prijímať aj chápať slovo spásy¹¹⁸. Rovnakým právom však možno tvrdiť, že on je aj cieľom každej evanjelizácie. On dáva vznik novému stvoreniu a novému ľudstvu, ku ktorému evanjelizácia má smerovať jednotou v rozmanitosti, ktoré evanjelizácia vyvoláva v kresťanskom spoločenstve. Okrem toho sme povedali, že pôsobením Ducha Svätého evanjelium preniká do sveta, pretože on nás vedie pri rozoznávaní znamení doby, a sú to Božie znamenia, ktoré evanjelizácia poznáva a objavuje v živote ľudí.

Biskupská synoda z roku 1974 zdôraznila túto úlohu Ducha Svätého pri evanjelizácii a vyslovila tiež nádej, že duchovní pastieri a teológovia, ku ktorým pripojujeme aj veriacich, lebo aj oni od krstu nesú v sebe pečať Ducha Svätého, dôkladne preštudujú i povahu i spôsob účinkovania Ducha Svätého v dnešnej evanjelizácii. Aj my prechováame túto nádej a zároveň vyzývame hlásateľov evanjelia, nech sú z ktorejkoľvek vrstvy alebo akéhokoľvek postavenia, aby Ducha Svätého bez prestania s najhlbšou vierou a vrúcnosťou vzývali a dali sa ním prozreteľne viesť, lebo on im vnuká, aký program majú sledovať, čo podnikáť a ako postupovať pri hlásaní evanjelia.

Opravdiví svedkovia

76. Podívajme sa teraz na samotných hlásateľov evanjelia. Ľudia často hovoria, že naša doba dychtí po čestnosti a pravdivosti. Najmä o mládeži sa tvrdí, že sa hrozí pred každou falšou a pretvárkou a že hľadá predovšetkým pravdu a jasnosť.

Tieto "znamenia doby" nás nútia k veľkej ostražitosti. Mlčky či nahlas, ale stále rovnako dôrazne sa nás pýtajú: Veríte sami tomu, čo hlásate? Žijete podľa toho, čomu veríte? Kázete skutočne to, čo prežívate? Svedectvo vlastného života viac než kedykoľvek inokedy stáva sa dnes základnou podmienkou účinnej evanjelizácie. Preto sme tiež do určitej miery zodpovední za úspech a účinok evanjelia, ktoré hlásame.

"Ako stojí Cirkev desať rokov po skončení koncilu?" pýtali sme sa na začiatku tejto úvahy. Zakorenila sa skutočne v srdci sveta? Je naozaj slobodná a nezávislá, aby sa mohla obrátiť na tento svet so svojim posolstvom? Vydáva svedectvo o solidarite s ľuďmi a súčasne o "Absolútne", ktorým je Boh? Je životnejšie jej rozjímanie a adorácia? Je horlivejšia vo svojej misijnej činnosti? Prejavuje sa láskou? Oslobodzuje? Snaží sa stále a usilovne dosiahnuť znovunastolenie úplnej jednoty medzi kresťanmi? Lebo tým sa stáva účinnejším jej svedectvo "aby svet uveril"¹¹⁹. Všetci sme spoluzodpovední za odpovede, ktoré by sme mohli dostať na tieto otázky.

Povzbudzujeme teda ctihodných bratov, ktorých Duch Svätý ustanovil za pastierov Božej Cirkvi¹²⁰.

Povzbudzujeme kňazov a diakonov, pomocníkov biskupov a ich poradcov, ktorých úlohou je zhromažďovať Boží ľud a zvrúcňovať duchovný život miestnych spoločenstiev. Povzbudzujeme aj rehoľníkov, svedkov tejto Cirkvi, povolanej k svätosti, ktorí sa práve preto dali na taký spôsob života, aby boli znamením evanjeliových blahoslavenstiev. Povzbudzujeme laikov, kresťanské rodiny, mladých i dospelých, zamestnaných i zamestnávateľov. A nezabúdame ani na chudobných, oplývajúcich často vierou a nádejou, prsto všetkých laikov, ktorí si uvedomujú svoju úlohu pri hlásaní evanjelia buď v službách Cirkvi, buď vo svete a v spoločnosti. Týmto všetkým vravíme: "Treba, aby naša evanjelizačná horlivosť pramenila zo skutočne svätého života, ktorý sa posilňuje modlitbou a najmä láskou k Eucharistii, ako to pripomína Druhý vatikánsky koncil, že samo hlásanie evanjelia pôsobí svätosť života hlásateľa"¹²¹.

Svet premnohými spôsobmi dáva najavo, že odmieta Boha. A predsa - aj keď je mienka mnohých opačná - svet hľadá Boha po cestách, ktoré by sme nepredvídali, a bolestne cíti jeho nedostatok. Tento svet volá po hlásateľoch evanjelia, ktorí by hovorili o Bohu, ktorého sami osobne spoznali ako dôverne blízkeho, ktorého

akoby videli¹²². Svet od nás žiada a očakáva prostý život, ducha modlitby, lásku ku všetkým, najmä voči deťom a chudobným, poslušnosť a pokoru, sebazaprenie a hlásanie radostnej zvesti. Bez týchto znakov svätosti naša reč ťažko prenikne k srdcu súčasného človeka, naopak, hrozí nebezpečenstvo, že bude prázdna a jalová.

Strojcovia jednoty

77. Účinnosť evanjelizácie veľmi klesá, ak hlásatelia evanjelia budú nesvorní a rozdelení. Nie je to jeden z veľkých nedostatkov dnešnej evanjelizácie? Skutočne, ak evanjelium, ktoré hlásame, je rozorvané rozličnými spormi o náuku, rôznymi mienkami a vzájomným odsudzovaním sa kresťanov pre rozličné teórie o Kristovi a Cirkvi, ako aj pre rozličné názory o spoločnosti a ľudských inštitúciách, či tí, ktorým kážeme, sa tým neuvádzajú do zmätkov a omylov a dokonca sa aj nepohoršujú?

Zo svätého duchovného odkazu Pánovho vyplýva, že jednota medzi veriacimi kresťanmi nie je iba svedectvom, že naozaj patríme Kristovi, ale dokazuje aj to, že Ježiša poslal jeho Otec. Je teda najosvedčenejším dôkazom viery kresťanov a tiež samotného Krista. Ako hlásatelia evanjelia nesmieme predstupovať pred veriacich rozdelení a s odlišným názorom na sporné otázky. Tým dávame zlý príklad. Naopak, máme byť ako ľudia so zreťou vierou, ktorí sa vedia spolu zísť, hoci medzi nimi aj pretrváva určité napätie, a to práve vďaka tomu, že spoločne, úprimne a nezištne hľadajú pravdu. Skutočne, osud evanjelizácie sa spája so svedectvom, ktoré vydáva Cirkev o jednote. Z toho vyplýva dôležitosť a vážnosť našej zodpovednosti, ale aj našej útechy.

Na tomto mieste treba zdôrazniť, že samo znamenie jednoty medzi všetkými kresťanmi je cestou a nástrojom evanjelizácie. Rozdelenie kresťanov je dnes vec veľmi vážna, ktorá oslabuje dielo samotného Krista. Preto Druhý vatikánsky koncil častejšie zdôrazňuje: "Rozdelenie kresťanov je prekážkou pre svätú vec hlásania evanjelia všetkým ľuďom a mnohým zabraňuje prístup k viere"¹²³. Preto keď sme vyhlasovali Milostivý rok, pokladali sme za nutné pripomenúť všetkým veriacim na celom katolíckom svete: "Prv než sa všetci ľudia obnovia a vrátia sa k milosti Boha, nášho Otca, treba dosiahnuť predovšetkým spoločnosť s tými, ktorí uverili v Ježiša Krista ako nášho milosrdného Pána, ktorý oslobodzuje ľudí a zjednocuje ich v duchu lásky a pravdy"¹²⁴. Pozeráme s veľkými nádejami na úsilie v kresťanskom svete o znovudosiahnutie plnej jednoty, ktorú si želal Kristus. Svätý Pavol nás v tejto veci ubezpečuje: "Nádej nesklame"¹²⁵. Zatiaľ, čo sa snažíme a domáhame, aby nám náš Pán dal úplnú jednotu, chceme, aby sa znásobila modlitba. Okrem toho berieme za svoju aj požiadavku, ktorú vyslovili Otcovia tretieho generálneho zhromaždenia biskupskej synody, aby sa s väčším úsilím než doteraz rokovalo o spoločných veciach s kresťanskými bratmi, s ktorými nie sme ešte úplne spojení. To sa má začať tým, čo máme s nimi spoločné na základe krstu a vlastníctva viery. Takto by už teraz z evanjelizácie vychádzalo širšie spoločné svedectvo o Kristovi pred svetom.

K tomu nás povzbudzuje príkaz Ježiša Krista a žiada to aj úloha hlásať a dosvedčovať evanjelium.

Služobníci pravdy

78. Evanjelium, ktoré nám bolo zverené, je aj slovom pravdy. Pravdy, ktorá oslobodzuje¹²⁶ a jediná prináša srdcu pokoj. To aj ľudia od hlásania radostnej zvesti očakávajú: pravdu o Bohu, pravdu o človekovi a jeho tajomnom poslaní, pravdu o svete. Pravda, ktorú v Božom slove hľadáme, nie je ľahko dosiahnuteľná - a my to znovu opakujeme - nie sme ani jej pánmi, ani pôvodcami, ale iba strážcami, hlásateľmi a služobníkmi. Od každého, kto hlása evanjelium, sa vyžaduje, aby mal úctu k pravde, a to tým viac, že pravda, ktorú skúma a hlása, je pravda zjavená, je ňou sám Boh, preto má prednosť pred všetkými ostatnými. Hlásateľom evanjelia je teda ten, kto neustále hľadá pravdu aj za cenu osobného odriekania a utrpenia a vie, že ju má odovzdávať ďalej. Pravdu nikdy nefalšuje, neprekrúca, aby sa ľuďom lepšie páčila, aby budila obdiv a vyvolávala úžas, alebo aby sa zdala niečím novým, alebo aby tým sám seba staval do popredia. On pravdu neodmieta, zjavenú pravdu nezatajuje ani z ľahostajnosti, ani z lenivosti, ani pre osobné pohodlie, ani zo strachu. Nezanedbáva ani jej štúdium, veľkodušne jej slúži a nesnaží sa ju podriaďovať vlastným cieľom.

Pretože sme pastiermi veriaceho ľudu, naša pastoračná služba nás núti, aby sme pravdu bránili, hájili a dávali ďalej, nehľadeli pritom na obety ani na škody. Veľmi mnohí vynikajúci a svätí pastieri nám dali príklad takejto lásky k pravde. Dokázali to nezriedka hrdinským spôsobom. Boh pravdy očakáva, že aj my budeme jej najbdelejšími strážcami a najoddanejšími hlásateľmi.

A vy, ktorí ste profesormi, teológmi, exegétmi a milovníkmi histórie, pamätajte si, že evanjelizácia potrebuje vašu neúnavnú bádateľskú prácu, vašu pozornosť a taktnosť, keď ju ďalej odovzdávate tým, s ktorými prichádzate do styku pri svojich štúdiách. Táto pravda je väčšia než ľudské srdce, lebo je to Božia pravda. Rodičia a učitelia, vašou úlohou, ktorú vám rozličné súčasné okolnosti len sťažujú, je pomáhať svojim deťom a žiakom pri objavovaní pravdy, v ktorej je obsiahnutá i pravda náboženská a duchovná.

Oduševnení milovať

79. Evanjelizačná činnosť vyžaduje, aby hlásateľ radostnej zvesti cítil stále rastúcu lásku k tým, ktorým hlása evanjelium. Apoštol Pavol, vzor každého hlásateľa, napísal Solúnčanom slová, ktoré sú programom aj pre nás: "Boli sme vám natoľko naklonení, že by sme vám boli dali nielen blahozvesť Božiu, ale aj vlastný život, lebo tak sme si vás zamilovali"¹²⁷. Aká je to láska? Iste väčšia než láska vychovávateľa. Je to láska otca alebo skôr matky¹²⁸. Pán túto lásku očakáva od každého hlásateľa evanjelia alebo budovateľa Cirkvi.

Znamením tejto lásky bude starostlivosť o rozdávanie pravdy a privádzanie k jednote tých, ktorým sa hlása evanjelium. Rovnako bude znamením tejto lásky, keď sa oddáte hlásaniu Ježiša Krista bez výhrad a bočných úmyslov.

Možno uviesť ešte aj niektoré iné znamenia lásky: prvým je rešpektovanie náboženskej a duchovnej úrovne osôb, ktorým sa hlása evanjelium, ohľad na ich chápanosť. Nikto nemá právo ich preťažovať. Treba rešpektovať ich svedomie a presvedčenie bez akejkoľvek bezohľadnosti.

ďalším znakom je chrániť sa, aby sa niekto, najmä kto je vo viere slabší¹²⁹, neurazil slovami, ktoré môžu byť jasné vyspelejším, predsa však u iných veriacich môžu zraniť dušu a môžu sa stať príčinou zmätku a pohoršenia.

Konečne znamením vyžarujúcej lásky bude nepodávať kresťanom pochybné a nezrelé názory, ktoré sú plodom nedomyslenej učenosti, ale naopak, hlásať im to, čo je spoľahlivé a isté, pretože pevne stojí na Božom slove. Veriaci potrebujú túto spoľahlivú istotu pre svoj kresťanský život a právom si ju nárokujú. Sú Božími deťmi a v náručí Božom dosiahnu všetko, čo vyžaduje láska.

S horlivosťou svätých

80. Naše povzbudenie teraz chceme čerpať zo života najväčších kazateľov a hlásateľov evanjelia, ktorí zasvätili apoštolátu celý svoj život. Medzi nimi upozorňujeme osobitne na tých, čo sme vo Svätom roku vyhlásili za blahoslavených a svätých. Oni totiž prekonali mnoho prekážok evanjelizácie.

Postačí, ak z tých prekážok, ktoré sa vyskytujú aj v dnešných časoch, uvedieme to hlavné a najdôležitejšie, čo má osobný ráz. Je to nedbanlivosť (spojená s celkovou únavou, sklamaním, spohodnením) a predovšetkým nedostatok radosti a nádeje u mnohých hlásateľov evanjelia. Vyzývame preto všetkých, čo majú hlásať evanjelium z akéhokoľvek dôvodu a akýmkoľvek spôsobom, aby oživovali svoju duchovnú horlivosť¹³⁰.

Táto horlivosť predovšetkým vyžaduje, aby sme odložili zámienky, ktoré by nás mohli odvádzať od hlásania evanjelia. Zo všetkých najnebezpečnejšie sú tie, čo sa snažia opierať o tú alebo inú náuku posledného koncilu. Tak sa stáva, že častejšie počúvame rozličným spôsobom dokazovať toto: presadzovať nejakú pravdu, aj keď je to pravda evanjeliová, alebo určovať cestu, aj keď vedie ku spásu, je porušovaním náboženskej slobody. Ostatne, prečo sa - dodávajú - hlása evanjelium, keď všetci dosahujeme spásu už čistotou srdca? Okrem toho je známe - hovoria -, že i svet a dejiny sú plné zárodokov Božieho slova, a preto nie je ilúzia chcieť prinášať evanjelium tam, kde sa už nachádza v zárodkoch, ktoré zasial Boh?

Kto si hlbšie preštuduje tieto otázky v koncilových dokumentoch, na ktoré sa príliš povrchno odvolávajú zástanci názorov, zbadá v nich celkom iný pohľad na skutočnosť.

Iste by bolo chybné, keby sme niečo vnucovali svedomiu našich bratov. Je však niečo iné, keď sa tomuto svedomiu predkladá evanjeliová pravda a spása v Ježišovi Kristovi s plnou jasnosťou a s absolútnym rešpektovaním tohoto svedomia, aby sa mohlo celkom slobodne rozhodovať, pričom vylúčime "akékoľvek donucovanie, nečestné metódy a pohnútky, ktoré nie sú úprimné"¹³¹. Také hlásanie evanjelia nielenže nie je porušovaním náboženskej slobody, ale vzdáva sa tým tejto slobode pocta, pretože sa jej umožňuje slobodná voľba cesty. Tento postup aj neveriaci pokladajú za vznešený a šľachetný. Je teda azda zločinom proti slobode niekoho hlásať v radosti evanjelium, ktoré sme prijali z Božieho milosrdenstva¹³²? Prečo by napokon len lož a

blud, všetky mrzkosti a oplzlosti mali mať právo, aby ich ľuďom predkladala, bohužiaľ, priamo vnucovala rozkladná propaganda hromadných oznamovacích prostriedkov, ktorú zákony trpia, dobrí ľudia sa jej boja a zlí ju zneužívajú?

Tento ohľaduplný spôsob hlásania Krista a jeho kráľovstva je skôr povinnosťou než právom hlásateľa evanjelia. Rovnako i ľudia, ako bratia hlásateľa evanjelia, majú právo počuť od neho evanjelióvú zvesť spásy. Boh môže spasiť, koho chce, a používa na to i mimoriadne prostriedky, ktoré pozná iba on sám¹³³. Jeho Syn práve preto zostúpil na svet, aby nám svojím životom a slovom ukázal primerané prostriedky spásy. On sám nám prikázal, aby sme poverení jeho splnomocnením ďalej odovzdávali toto zjavenie. Bude užitočné, ak si každý kresťan a každý hlásateľ evanjelia v modlitbe hlbšie premyslí túto skutočnosť: Vďaka Božiemu milosrdenstvu, ľudia sa môžu spasiť aj inými cestami, než našou evanjelizáciou. Ale či sa budeme môcť spasiť my sami, ak z nedbanlivosti, zo strachu alebo hanblivosti - svätý Pavol tomu hovoril "hanbiť sa za evanjelium"¹³⁴ - alebo preto, že sme sa dali zviest' falošnými názormi, zanedbáme šírenie evanjelia? Nie je to totiž nič iného, než spreneveriť sa Božiemu povolaniu, ktoré chce, aby dobré semeno skrze hlas služobníkov evanjelia vyklíčilo, a od nás závisí, či z toho semena vyrastie strom a bude prinášať svoje ovocie.

Zachovajme si teda horlivosť, chráňme si príjemnú a útechyplnú radosť z evanjelizácie, a to aj vtedy, keď treba siať plačúcky. Také nech je naše nadšenie ducha, aké mal Ján Krstiteľ, Peter a Pavol, ostatní apoštoli a množstvo obdivuhodných hlásateľov evanjelia v celej Cirkvi. Nebudú ho môcť zničiť ani ľudia, ani udalosti. Je to na veľkú radosť nám, čo dávame k dispozícii svoj život. Kiežby súčasný svet mohol počuť radosnú zvesť, po ktorej s úzkosťou i nádejou túži, nielen od smutných, malomyseľných, netrepezlivých alebo bojazlivých hlásateľov evanjelia, ale aj od takých, ktorých život je plný horlivosti, ktorí už medzi prvými zakúsili Kristovu radosť a boli ochotní nasadiť aj život, aby sa šírilo Božie kráľovstvo a Cirkev sa zakorenila v srdci sveta.

Na prahu tretieho tisícročia

81. Hľa, bratia a synovia, toto volanie vychádza z nášho srdca ako ozvena hlasu našich bratov, čo sa zišli na treťom zhromaždení biskupskej synody. Toto je odkaz, ktorý sme vám chceli zveriť na konci tohto Svätého roku, keď sme vypočuli naliehavé potreby a volania mnohých bratov kresťanov či nekresťanov, ktorí očakávajú od Cirkvi slovo spásy.

Kiež svetlo tohto Svätého roku, ktoré vzišlo nespočetným ľuďom, zmiereným s Bohom, ako v miestnych cirkvách, tak aj v Ríme, svieti ďalej v našich časoch aj po jubileu, vďaka pastoračnému úsiliu, ktorého základom je práve evanjelizácia v nasledujúcich rokoch, v predvečer nového storočia a zároveň aj tretieho tisícročia kresťanstva.

Pod ochranou Panny Márie

82. S radosťou vkladáme túto túžbu do rúk a srdca najsvätejšej Bohorodičky Márie v tento deň osobitne zasvätený jej Nepoškvrnenému Počatiu a na desiate výročie ukončenia Druhého vatikánskeho koncilu. Nech ona, ktorá ráno na Turíce, keď sa začalo ohlasovať evanjelium, pôsobením Ducha Svätého zotrvala s apoštolmi na modlitbách, žiari ako hviezda pri neustále sa obnovujúcej evanjelizácii. Veď Cirkev poslúcha príkaz svojho Pána, a preto ju musí stavať do popredia a uskutočňovať nadovšetko v týchto veľmi ťažkých, ale nádejných časoch.

V mene Kristovom otcovsky požeňujeme vás všetkých, vaše spoločenstvá, rodiny a príbuzných. Používame pri tom slová svätého Pavla Filipanom: "Vzdávam vďaka svojmu Bohu zakaždým, keď si na vás spomeniem; vždy, v každej svojej modlitbe, keď s radosťou myslím na vás všetkých, za vašu účasť na evanjeliu... A právom si to myslím o vás všetkých, veď vás v srdci nosím, lebo vy všetci máte účasť na tej istej milosti... pri obrane a utvrdzovaní evanjelia. Boh mi je svedok, ako veľmi túžim po vás všetkých, ozaj srdcom Ježiša Krista!"¹³⁵.

V Ríme pri svätom Petrovi dňa 8. decembra 1975, na sviatok Nepoškvrneného Počatia Panny Márie, v trinástom roku nášho pontifikátu.

Pavol VI.

POZNÁMKY

V novom vydaní sa v poznámkach nepochopiteľne uvádzajú latinské mená cirkevných autorov, napr. S. Augustinus, S. Ioannes Chryzostomus a pod., namiesto už zaužívaných slovenských mien, preto KVAS ponechal pôvodné slovenské mená; taktiež dekrét Ad gentes sa používa s názvom Ad gentes divinitus, čo nezodpovedá zaužívanému názvu, a tu je preto ponechaný ten zvyčajný; v pozn. č. 61-65 a 93 je vynechané slovo "Príhovor" a iné opravy zo slovenčiny na latinčinu, ktoré nemajú oporu v obvyklom spôsobe písania slovenských cirkevných dokumentov - pozn. KVAS.

1 Porov. Lk 22,32.

2 Kor (má byť: 2Kor - pozn. KVAS) 11,28.

3 Porov. Druhý vatikánsky ekumenický koncil: Dekrét o misijnej činnosti Cirkvi Ad gentes, 1: AAS 58 (1966).

4 Porov. Ef 4,24; 2,15; Kol 3,10; Gal 3,27; Rim 13,14; 2Kor 5,17.

5 2Kor 5,20.

6 Porov. Príhovor Pavla VI. biskupskej synode (26. októbra 1974): AAS 66 (1974), str. 634-635; 637.

7 Pavol VI. k posv. zboru kardinálov (22.6.73) AAS 65 (1973) str. 383.

8 2Kor 11,28.

9 1Tim 5,17.

10 2Tim 2,15.

11 Porov. 1Kor 2,5.

12 Lk 4,43.

13 Tamtiež.

14 Lk 4,18; porov. Iz 61,1.

15 Porov. Mk 1,1; Rim 1, 1-3.

16 Porov. Mt 6,33.

17 Porov. Mt 5,3-12.

18 Porov. Mt 5-7.

19 Porov. Mt 13.

20 Porov. Mt 13.

21 Porov. Mt 18.

22 Porov. Mt 24-25.

23 Porov. Mt 24,36; Sk 1,7; Sol 5,1-2.

24 Porov. Mt 11,12; Lk 16,16.

25 Porov. Mt 4,17.

26 Mk 1,27.

27 Lk 4,22.

28 Jn 7,46.

29 Lk 4,43.

30 Jn 11,52.

31 Porov. II. vat. koncil: Dogmatická konštitúcia o Božom zjavení Dei Verbum, 4: AAS 58 (1868) str. 818-819.

32 Porov. 1Pt 2,9.

33 Porov. Sk 2,11.

34 Lk 4,43.

35 1Kor 9,16.

36 Porov. "Declarationes Patrum Synodaliū" n. 4: L'Osservatore Romano 27. 10. 1974, str. 6.

37 Mt 28,19.

38 Sk 2,41-47.

39 Porov. II. vat. koncil: Dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 8: AAS 57 (1965) str. 11; Dekrét o misijnej činnosti Cirkvi Ad gentes, 5: AAS 58 (1966) str. 951-952.

40 Porov. Sk 2,42-46; 4,32-35; 5,12-16.

41 Porov. Sk 2,11; 1Pt 2,9.

42 Porov. Ad gentes, 5, 11, 12: AAS 58 (1966) str. 951-952; 959-961.

43 Porov. 2Kor 4,5; Sv. Augustín, Sermo XLVI De Pastoribus: CCL XLI, str. 529-530.

44 Lk 10,16, Sv. Cyprián, De unitate Ecclesiae 14: PL 4.527; Sv. Augustín, Enarrationes 88. Sermo 2,14: PL 37,1140; Sv. Ján Chryzostom, Hom. de capto Eutropio, 6: PG 52,402.

45 Porov. Ef 5,25.

46 Sk 21,5.

47 Porov. Rim 6,4.

48 Porov. Ef 4,23-24; Kol 3,9-10.

49 Porov. Rim 1,16; 1Kor 1,18; 2,4.

50 Porov. č. 53: AAS 58 (1966) str. 1075.

51 Porov. Tertulián, Apologeticum 39: CCL I, str. 150-154; Minucii Felicis, Octavius, 9 a 31; CSL P. Augustae Taurinorum 1963, str. 11-13, 47-48.

52 1Pt 3,16.

53 Porov. II. vat. koncil: Lumen gentium, 1, 9, 48: AAS 57 (1965), str. 5, 12-14, 53-54; Gaudium et spes, 42, 45: AAS 58 (1966) str. 1060-1061, 1065-1066: Ad gentes, 1, 5: AAS 58 (1966), str. 947, 951-952.

54 Porov. Rim 1,16; 1Kor 1,18.

55 Porov. Sk 17,22-23.

56 1Jn 3,1; porov. Rim 8,14-17.

57 Porov. Ef 2,8; Rim 1,16 a Posv. kongregácia pre učenie viery: Declaratio ad fidem tuendam in mysteriis Incarnationis et SS. Trinitatis a quibusdam recentibus erroribus (21. 2. 1972): AAS 64 (1972), str. 237-241.

58 Porov. 1Jn 3,2; Rim 8,29; Flp 3,20-21 a Lumen gentium, 48-51: AAS 57 (1965), str. 53-58.

59 Porov. Declaratio circa Catholicam doctrinam de Ecclesia contra nonnullos errores hodiernos tuendam (24. 6. 1973): AAS 65 (1973), str. 396-408.

60 Porov. Gaudium et spes, 47-52: AAS 58 (1966), str. 1067-1074; Humanae vitae: AAS 60 (1968).

61 Pavol VI., Príhovor na zač. Tretej biskupskej synody (27. 9. 1974): AAS 66 (1974), str. 562.

62 Pavol VI., Príhovor na zač. Tretej biskupskej synody (27. 9. 1974): AAS 66 (1974), str. 562.

63 Pavol VI., Príhovor ku "Campesinos" v Kolumbii (23. 8. 1968): AAS 60 (1968), str. 623.

64 Pavol VI., Príhovor v "Die progressionis" v Bogote (23. 8. 1968): AAS 60 (1968), str. 627; porov. Sv. Augustín, Epistola 229,2: PL 33,1020.

65 Pavol VI., Príhovor na konci tretieho generálneho zhromaždenia biskupskej synody (26. 10. 1974): AAS 66 (1974), str. 637.

66 Príhovor 15. 10. 1975, L'Osservatore Romano (17. 10. 1975).

67 Pavol VI., Príhovor k členom Pápežskej rady pre laikov (2. 10. 1974): AAS 66 (1974), str. 568.

68 Porov. 1Pt 3,1.

69 Rim 10,14,17.

70 Porov. 1Kor 2,1-5.

71 Rim 10,17.

72 Mt 10,27; Lk 12,3.

73 Mk 16,15.

74 Porov. Sv. Justín, I. Apologia 46,1-4, II. Apologia 7(8) 1-4; 13-3-4; Florilegium Patristicum II, Bonn 1911, str. 81, 125,129,133; Klement Alexandrijský, Stromata I, 18,91,94: S. Ch. 30, str. 117-118, 119-120; Ad gentes, 11, Lumen gentium, 17.

75 Euzébius z Cézarey, Praeparatio Evangelica 1,1: PG 21,26-28; porov. Lumen gentium, 16.

76 Porov. Ef 3,8.

77 Henri de Lubac: Le drame de l'humanisme athé, Ed. Spes, Paris 1945.

78 Porov. Gaudium et spes, 59.

79 1Tim 2,4.

80 Mt 9,36; 15,32.

81 Rim 10,15.

82 Deklarácia o náboženskej slobode: Dignitatis humanae, 13; porov. Lumen gentium, 5 a Ad gentes, 35.

83 Porov. Ad gentes, 35.

84 Sv. Augustín, Enarrationes in Ps 44,23: CCL XXXVIII str. 510; porov. Ad gentes, 1.

85 Sv. Gregor Veľký, Hom in Evang. 19,1: PL 76,1154.

- 86 Sk 1,8; porov. Didaché 9,1; Funk: Patres Apostolici 1,22.
- 87 Mt 28,20.
- 88 Porov. Mt 13,47.
- 89 Porov. Mt 13,47.
- 90 Porov. Jn 21,11.
- 91 Porov. Jn 10,1-16.
- 92 Porov. Sacrosanctum Concilium, 37-38, a liturgické knihy a dokumenty II. vat. koncilu na reformu liturgie.
- 93 Pavol VI., Príhovor na konci Tretieho zhromaždenia biskupskej synody (24. 10. 1974): AAS (1974), str. 636.
- 94 Porov. Jn 15,16; Mk 3,13; Lk 6,13-16.
- 95 Porov. Sk 1,21-22.
- 96 Porov. Mk 3,14.
- 97 Porov. Mk 3,15; Lk 9,2.
- 98 Sk 4,8; 2,14; 3,12.
- 99 Porov. Sv. Lev Veľký, Sermo 69,3; Sermo 70, 1-3; Sermo 94,3; Sermo 95,2; S.Ch. 200, str. 50-52; 58-66; 258-260.
- 100 Conc. Oecum. Lugdunense I. Const. Ad apostolicae dignitatis: Conciliorum Oecumenicorum Decreta, Ed. Istituto per le Scienze Religiose, Bologna 1973, str. 278; Conc. Oecum. Viennense Const. Ad providam Christi, ed. mem., str. 608; Const. Postquam ad universalis, ed. mem. str. 609; Const. Supernae dispositionis, ed. mem., str. 614; Const. Divina disponente clementia, ed. mem. str. 638.
- 101 Dekrét Ad gentes, 38.
- 102 Porov. Lumen gentium, 22.
- 103 Porov. Lumen gentium, 10, 37; Presbyterorum ordinis, 2, 12, 13.
- 104 Porov. 1Sol 2,9.
- 105 Porov. 1Pt 5,4.
- 106 Lumen gentium č. 11, Apostolicam actuositatem č. 11; Sv. Ján Chryzostom, In Genesim sermo VI, 2; VVI 1.
- 107 Mt 3,17.
- 108 Mt 4,1.
- 109 Lk 4,14.
- 110 Lk 4,18,21; porov. Iz 61,1.
- 111 Jn 20,22.
- 112 Sk 2,17.
- 113 Porov. Sk 4,8.
- 114 Porov. Sk 9,17.
- 115 Porov. Sk 6,5,10; 7,55.
- 116 Porov. Sk 10,44.
- 117 Porov. Sk 9,31.
- 118 Porov. Ad gentes, 4.
- 119 Jn 17,21.
- 120 Porov. Sk 20,28.
- 121 Porov. Presbyterorum ordinis, 13.
- 122 Porov. Hebr 11,27.
- 123 Ad gentes č. 6; Unitatis redintegratio č. 1.
- 124 Bula Apostolorum limina, VII.
- 125 Rim 5,5.
- 126 Porov. Jn 8,32.
- 127 1Sol 2,8; porov. Flp 1,8.
- 128 Porov. 1Sol 2,7,11; 1Kor 4,15; Gal 4,19.
- 129 Porov. 1Kor 8,9-13; Rim 14,15.
- 130 Porov. Rim 12,11.
- 131 Porov. Dignitatis humanae, 4.

132 Porov. tamže, 9-14.

133 Ad gentes, 7.

134 Porov. Rim 1,16.

135 Flp 1,3-4.7-8.